COLLOQUIORUM
Scolasticorum
LIBRI QUATUOR.

Ad Pueros in quotidiano sermone paulatim exercendos.

AUTHORE

MATURINO CORDERIO,

Recens ad emendatissima exemplaria recogniti.

Hic liber purus inest sermo, brevis atque latinus
Hic bene vivendi sunt documenta simul

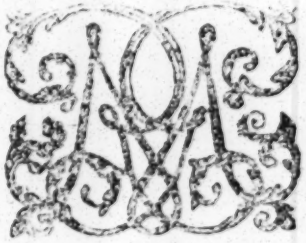

EDINBURGI,

Ex Officina *Georgii Mosman.*
Anno Dom. 1698.

M

C

S
Sche
irasc
clam
tur l
tu ni
mitt
præc
repe
vult
bari
Cur
Qu
visti
inqu
gua
nunc
mus

S
Quan
Quid
Quis
Deu
sum
nihi

MATURINI CORDERII.

Colloquiorum Scholaſticorum

LIBER PRIMUS.

COLLOQUIUM PRIMUM.

Bernardus. Claudius. 1

SAlve *Claudi*. C. Tu quoque ſis ſalvus *Bernarde*. B. Ludamus paulisper. C. Quid ais ineptule? vix Scholam ingreſſus es, & jam de ludo loqueris. B. Ne iraſcaris quæſo. C. Non iraſcor. B. Quid ergo ſic exclamas? C. Accuſo tuam ſtultitiam. B. Non licet igitur ludere? C. Immo licet, at cum tempus eſt. B. Vah, tu nimium ſapis. C. Utinam tantum ſaperem ſatis: ſed mitte me quæſo, ut repetam quæ mox reddenda erunt præceptori. B. Æquum dicis. Volo ego quoque tecum repetere, ſi tibi placet. C. Eho quid hoc eſt; quis hoi vult iſta tam ſubita mutatio? Nonne tu modo loquebaris de luſu? B. Loquebar quidem, ſed non ſerio. C. Cur ſimulabas? B. Ut paucis tecum confabularer. C. Quid illud prodeſt? B. Etiam rogas? Nunquam audiviſti ex præceptore? C. Nunc mihi non occurrit. Quid inquam prodeſt confabulari? B. Ad noſtra Latina Lingua exercendos. C. Profectò, recte putas, & ego te nunc magis amo. B. Habeo tibi gratiam, age repetamus prælectionem: nam brevi præceptor aderit.

Stephanio. Præceptor. 2

SAlve præceptor. P. Salvus ſis mi *Stephanio*. Unde venis tam mane? S. E cubiculo noſtro. P. Quando ſurrexiſti? S. Paulo ante ſextam præceptor. P. Quid ais? S. Sic eſt ut dico. P. Tu nimis es matutinus: ſuiſte expergefecit? S. Frater meus. P. An precatus es Deum? S. Quum primum frater me pexuit precatus ſum. P. Quomodo? S. Flexis genibus, & conjunctis manibus dixi precationem Dominicam, cum gratiarum

actione. P. Quâ linguâ? S. Anglicè. P. O factum bene! Quis te misit ad me? S. Nemo. P. Quid ergo? S. Ultro veni. P. Mi animule, quàm pulchrum est sapere. Nondum est jentandi tempus? S. Nondum est furio. P. Quid vis igitur? S. Volo reddere nomina quotidiana, si tibi placet audire me. P. Quidni placeret? Tenes igitur memoriæ? S. Teneo, gratia Deo. P. Age pronuncia. S. Sed mihi soles præire Anglicè, & ego Latine respondeo. P. Bene mones, penè illud oblitus eram: respondè igitur. S. Expecto ut proponas. P. *The head.* S. Caput. P. *The top of the head.* S. Vertex. P. *The forehead.* S. Sinciput. P. *The hind-head.* S. Occiput. P. Nunc respondè Anglicè. P. Caput. S. *The head.* P. Vertex. S. *The Tope of the head.* P. Sinciput. S. *The fore head.* P. Occiput. S. *The hind head.* Quid si nunc solus dicas omnia? S. Facile dicam nunc. P. Ego verò te libenter audiam. S. Caput *the head.* Vertex *The top of the head,* Sinciput, *the forehead.* Occiput, *the hind head,* Nonne bene dixi præceptor? P. Quàm optimè. S. Laudetur Dominus Deus. P. O pulchrum verbum. Jo nunc petitum ab ancilla jentaculum. S. Malim abs te accipere præceptor, si tibi non est molestum. P. O quàm te amo, desiste verbo. Age; sequere me, dabo tibi aliquid boni, quia tuum recte fecisti officium. Quid est hoc? S. Panis candidus, *white bread.* P. Quæ sunt hæc? S. Ficus aridæ *dry-figs.* P. Numera. S. Una, duæ, tres, quatuor, quinque, sex. P. O lepidum capitulum, jenta nunc otiose.

A. B. 3

VIs jentare mecum? B. Non habeo jentaculum. A. Quid? non attulisti? B. Ego domi jentaveram. A. Itane semper tacis? B. Minimè, sed quia bene manè surrexeram, sic matri placuit me tractare. A. Prosit tibi. Ego igitur solus jentabo. B. Et ego interim studebo.

Magister. Discipulus. 4

ESne paratus ad reddendam filii tui rationem? D. Paratus ut mihi videor, M. Redde igitur, & esto præsenti

præsenti animo D. Hoc matutino tempore primum pronunciavimus carmen ex Catone, deinde ejus interpretationem Latinè & Anglicè reddidimus. Postremo bini tractavimus singulas partes orationis, cum attributis & significatione. M. Rectè ne fecisti officium tuum. D. Credo me satisfecisse præceptori magna ex parte. M. Vide ne mentiaris: nam ego illum percontabor. D. Ut voles præceptor nihil hac in re mutuo. M. Age, pergamus. Meridie quid habetis reddere? D. Habemus declinare verbum *possum* Latinè & Anglicè. M. Nihil præterea? D. Nihil. M. Ego te similia alias docui: Nonne teneo memoria? D. Non ausim affirmare donec tentavero. M. Declina in primas personas: cætera erunt tibi facillima.

D. Indicativus *possum*, *I can*: poteram, I *was able*: potui, I *have been able*: putueram, I *had been able*: potero; I *shall be able*.

Imperativus deest.

Optativus, utinam possim, *God grant* I *can*: utinam potem, *would to God* I *could*: utinam potuerim, *God grant* I *have been able*: utinam potuissem, *Would to God* I *had been able*.

Subjunctivus, ut possim, *That* I *may*: ut possem; *that* I *might*: quamvis potuerim, *although* I *have been able*: quamvis potuissem, *although* I *had been able*: cum potuero, *when* I *shall be able*. M. Declina totum infinitivum.

D. Infinitivi Modi præsens & Præteritum Imperfectum. Posse, *to may or can*: Præteritum Perfectum & Plusquam-perfectum. Potuisse, *to have or had been able*. Cætera desunt. M. Cur hoc verbum *possum* caret futuro indefinito? Cur etiam participio in *rus*? D. Quia non habet Supinum. M. quidnam? D. Illæ enim voces a supino formari solent. M. Dic exemplum in aliquo verbo integro: D. Ut à supino Lectum, fit Lecturus, & à lecturus fit lecturum esse. M. Rectè sanè; sed cur prætermisisti Participium præsens a verbo *possum*, cum sit in usu *potens potentis*? D. Quia (

tu

ut sæpe nos docuisti) *potens* non est Participium, licet a possum veniat; M. Quid ergo est? D. Nomen adjectivum. M. Probè meministi: utinam sic pergas semper, D. Spero in dies majora per Dei gratiam: M. Ego quoque idem tecum spero. Nunc restat ut dicas præteritum cum prole. D. Potui, potueram, Potuerim, Potuero, potuissem, Potuisse. M. Dic terminationes. D. I, *ram, rim, ro, sem, se.* M. Dic significationes. D. Possum I *can*, posse, *to be able*. M. Hoc hactenus. Ecce vocamur ad prandium.

C. D. 5

QUando vis prandere? D. Ego jam prandi. C. Quotâ horâ? D. Sesqui octava. C. Tam mane igitur prandens? D. Sic fere solemus in æstate: vos autem? C. Non prandemus ante sesquidecimam: interdum ab undecima. D. Pape! cur non cœnas? C. Expectandus est Pater dum è curia redierit. D. Tu igitur non potes adesse aulæ in cantione psalmorum. C. Raro admodum interfum. D. Quomodo excusaris? C. Exemptus sum illo munere. D. Quis te exemit? C. Didascalus, Patris mei monitu. D. Ergone omnes senatorum filii habent ejusmodi Privilegium? C. Habent, modo patres jubeant. D. Nonne mater possit tibi dare prandium ante reditum Patris è senatu: C. Posset quidem: sed Pater vult à me expectari. D. Quamobrem? C. Quia sic illi placet. D. Nunc mihi tacendum est: os enim mihi occlusisti. C. Cur tu es tam curiosus percontator? D. Puer sum, & Pueri semper cupiunt aliquid scire novi. C. Fateor; sed est modus in rebus, ut Præceptor nos sæpè docet. D. Ergo discedamus, ut te prandium conferas. C. Ignosce, quæso, si qua in re te offenderim. D. Ego absit! idem peto: ego, inquam potius qui te offendere potui loquacitate mea, sed interim nihil mali cogitans.

F. G. 9

UBi hodie cibum cepisti? G. Apud hospitem meum. F. Quanti prandisti? G. Bes quadran-

tibus

tibus. F. Quid cœna, quanti constitit? G. Tantidem: tu vero quanti aleris quotidie? F. Pluris quam tu. G. Quanti igitur? F. Quatuor assibus.

Coelestus. Chlegurius. 7

UNde redis? C. Foris. Ch. Cur prodieras? C. Ut irem domum. Ch. Quid eo? C. Petitum libros meos. Ch. Eho! cur non attuleras? C. Oblitus eram. Ch. Siccine soles jentaculum aut merendam oblivisci? C. Ranissime. Ch. Profecto magna fuit negligentia. C. Imo maxima: sed qui fagas? pueri sumus. Ch. Quid si præceptor tuum factum sciret? C. Fortasse pœnas darem. Ch. Ain tu fortasse? procul dubio vapulares. Non pudet sine libris in scholam venire? C. Non solum pudet, sed piget etiam: verum tamen ne me accuses obsecro. Ch. Nil minus cogito, sed non possum dissimulare quin ego te reprehendam. C. Istuc (credo equidem) amice facis taque boni consulo. Ch. Id satis est mihi, eamus intro in auditorium. C. Tempus est; jam decuriones exigunt scripturæ rationem.

Puer, Pædagogus. 8

PRæceptor: Licetne pauca? Præ. Loquere audacter. P. Ego & condiscipuli mei hoc fere toto triduo libris affixi fuimus: licetne paulisper animum ludo relaxare? P. Dic igitur aliquam sententiam.

Pu. Interpone tuis interdum gaudia curis.
Ut possis animo, quamvis sufferre laborem.

P. Dic etiam versus Anglicos si memoria tenes.

Pu. *Mirth with thy labour sometime put in ure,*
That better thou mayest thy labour endure.

P. Quam recte dixisti omnia? Pu. Est Deo gratias. P. Addendum erat post hac aliquid. Pu. Quidnam Præceptor? P. Qui dedit mihi ingenium, & mentem bonam. Pu. Sed quis docebit me illa verba? P. Ea. Jam tibi in commentariolo tuo ut ediscas. Sed dic mihi quæso, quis te docuit istam orationem quam pro-

pronunciasti? Pu. Companus heri dederat mihi scriptam, & ego memoriæ mandavi. P. Profecto ego te amo mi *Daniel* ob istam diligentiam. Pu. Ago tibi gratias Præceptor, permittisne igitur ut ludamus? p. Sane. Abi renuncia condiscipulis tuis. Pu. Faciam. p. Quid dices illis? Pu. Id quod me docuisti aliquando. P. Sed volo prius ex te audire. pu. Gaudete pueri, en affero vobis jucundum nuncium. Ego vobis impetravi ludendi potestatem. P. probè meministi. ito nunc jam.

Con nanus Daniel. 9

REpetamus nomina quotidiana, ut certius reddamus ea præceptori. D. Bene mones: præito mihi hesterna. C. Dic Latinè *an eye*? D. Oculus. C. *The right eye*. D. Oculus dexter. C. *The left eye*. D. Oculus sinister. C. *Both the eyes*. D. Ambo oculi. C. Probe tenes. D. Nunc audi an recte solus dicam. C. Age, audio. D. *An eye*. C. Debes enumerare in digitis, ut docet præceptor. D. Quid prodest illud? C. Ad memoriam juvandam. D. Quid hoc sibi vult? C. Non audivisti toties? D. Ego sum obliviosus: quid agerem? C. Esto diligentior ad ea retinenda quæ perceperis. D. Quod me fideliter mones, pergratum facis. C. Age, ad rem redi. D. *An eye*, Oculus. *The right eye*, Oculus dexter, *The left eye*, Oculus sinister, *Both the eyes*, Ambo oculi. C. Quam recte omnia dixisti? D. Repetamus etiam hodierna. C. placet, at tu vicissim præito mihi. D. *An hand*. C. Manus. D. *The right hand*. C. Manus dextra. D. *The left hand*. C. Manus sinistra. D. *Both the hands*. C. Ambæ manus. D. Restat ut solus dicas. C. *An hand*, Manus. *The right hand*, Manus dextra, *the left hand*, Manus sinistra, *both the hands*, Ambæ manus. D. O si tam bene diceremus coram præceptore. C. Quid obstat? D. Quia timemus. C. Et tamen errata nostra satis humaniter corrigit. D. Nescio quid hoc sibi velit, ego semper timidus sum in principio. C. Istud est quodammodo naturale omnibus, ut audivimus ex præceptore. D.

Nunc

Nunc repetendum eſſet latine & anglice: ſed præceptorem venientem video. C. Ingrediamur.

A. B. 12

DIc Latine, *let us ſay our leſſon together* B. Repetamus una prælectionem. A. Hæc oratio quot habet partes? B. Tres. A. Diſcerne ſingulas nominatim. B. *Repetamus*, eſt verbum, *una* adverbium, *prælectionem*, nomen. A. Declara paulo planius. B. Tu igitur præceptio mihi, ut ſolet præceptor. A. Repetamus. B. Repeto, repetis, repetere, conjugationis tertiæ: ſicut Lego, legis, legere. præteritum repetivi: Supinum, repetitum: participia repetens & repetiturus. A. Una B. Non declinatur quia eſt adverbium hoc in loco, Anglice *together*. A. Prælectionem. B. Prælectio, prælectionis, f. g. *the leſſon or lecture.*

G. B. 11

EAmus una repetitum. B. Quid ego repeterem? Nonne ſatis eſt quod ſolus repetiverim? G. Si tantum ſemel aut bis repetiveris id parum eſt ad diſcendum. B. Imo circiter decies repetivi. G. Id quidem ſufficit. B. Quid igitur vis amplius? G. Si vis certiſſime reddere coram præceptore, opus eſt cum aliquo repetiviſſe. B. Iſtuc ego neſciebam: ſed tibi libenter aſſentior. G. Faciamus ergo quod te monebam. B. Equidem non recuſo, incipe.

Gentilis. Iſaacus. 10

TEne ſine memoria prælectionem? I. Propemodum. G. Viſne repetamus una? I. Maxime velim. G. Incipe igitur. I. Faciam libenter: ſed tu attente audi, ut me corrigas, ſi quid erravero. G. Agedum. I. *Fac ſumptum propere*. G. Jam erraſti: incipiendum fuit ab hoſterna. I. Bene admones: nunc incipiam. *Segnus. dere incerta, contendere noli*: *Impedit ira*. G. Peccas accentu: ira: I. *Impedit ira animum, ne* G. Diſtinguendum eſt *animum*. I. *Impedit ira animum, ne poſſit cernere verum. Fac ſumptum propere quum res deſiderat ipſa: Dandum etenim*. C. Iterum peccas accentu: repete

pete. I. *Dandum etenim est aliquid, cum tempus postulat aut res.* G. Videsne te erravisse quater? I. Video. G. Et observasti locos? *I.* Observavi. G. Sic tibi facilius cavebis. I. Me miserum, putabam me recte tenere. G. Sic mihi quoque solet accidere, quoties memoria non est bene confirmata. I. Fœlix qui memoriam bonam habet. G. Magnum Dei beneficium. Sed tempus abit. Audi nunc me. I. Audio, pronuncia. G. *Iratus de re incerta contendere noli.* I. *Hem*, præceptor adest: tace, ut illum salutemus.

Clemens. Felix. 13

NIhilne est quod reddamus hodie præceptori? *F.* Nihil nisi de Grammaticæ Rudimentis. F. Inspice librum tuum, invenies notas in quinque lectiones quas præceptor nobis præscripsit. C. Quando istud fuit? F. Die Veneris hora quarta. C. At ego tunc non interfui. F. *Ergo* plagas meruisti. C. *Siccine* judicas, severe judex? Occupatus eram domi, nec aberam injussu præceptoris. F. Esto: sed tamen debuisti postridie quærere, quid pridie actum esset. C. Meam culpam confiteo: sed cedo librum tuum quæso, ut videam quid nobis reddendum sit. *F.* Accipe, & eadem opera signato quæ à præceptore nobis præscripta sunt. C. Faciam diligenter: neque post hac, ut spero, me accusabis negligentiæ.

Comes. Olivarius. 14

QUid actum est in auditorio hora tertia? O. Tractatæ sunt orationis partes ex prælectione. C. Nihilne amplius? O. Dixissem, nisi me interpellasses. C. Erravi, perge. O. Postea dictavit præceptor argumentum Gallicum hodie vertendum. C. Quando reddendum? O. Cras meridie. C. Iamne vertisti? O. Utcunque. C. Dicta mihi quæso vernaculum. C. Accipe, festina, nam habeo scribere aliquid.

Sylvius. Gervasius. 1

QUid agis? G. Repeto mecum. [illegible] G. Præscriptam hodiernum præceptoris [illegible] e-

neſne memoria? G. Sic opinor. S. Repetamus una: ſic uterque noſtrum rectius pronunciabit coram præceptore. G. Tu igitur incipe, qui me provocaſti. S. Age attentus eſto ne me ſinas aberrare. G. Sum promptior ad audiendum, quam tu ad pronunciandum.

Accoratus. Curtius. 16

VIſne mecum repetere prælectionem? C. Volo A. Teneſne? C. Non ſatis recte forſaſſe. A. Age, faciamus periculum. C. Quid igitur expectamus? A. Ubi voles, Incipe. C. Atqui tuum eſt potius incipere. A. Quid ita? C. Quia me invitaſti. A. Æquum dicis, attende igitur. C. Iſtnic ſum.

Criſpus. Sandrocus. 17

JAmne tenes quæ reddenda ſunt horâ tertiâ? S. Teneo. C. Ego quoque. S. Ergo confabulemur paulisper. C. Sed ſi intervenerit obſervator, putabit nos garrire. S. Quid times ubi nihil timendum eſt? ſi venerit, non deprehendet nos in otio aut in re mala; audiat ſi velit noſtrum colloquium. C. Optimè loqueris: ſecedamus aliquò in angulum, ne quis nos impediat.

Trimundus. Meſſor. 18

NOn decet hic otiari aut garrire, dum præceptor expectatur. M. Quid ais? non decet, imo vero non licet, niſi volumus vapulare. T. Tu igitur audi me dum prælectionem pronuncio, ego deinde te audiam. M. Age, pronuncia.

E. F. 19

CUr non ſcribis? E. Jam ſcripſi meam paginam: tu vero? E. Eo ſcriptum in area. F. Quid ita? E. Quia ſerenum eſt cœlum. F. Feſtina, tempus abit, & mox exigetur ratio.

Titus. Valerius. 20

CUr non ſcribis? V. Quia non Libet. T. Atqui Præceptor juſſerat. V. Scio: ſed eſt mihi aliquid legen-

legendum prius. Præterea nihil habeo quod nunc scribam. O ti velles mihi scribere. V. Quidnam? T. Habeo describenda dictata præceptoris. V. Quæ dictata? T. In Ciceronis Epistolas. V. Libenter describam tibi: sed expecta feriarum diem proximum. T. Expectabo igitur. sed ne fallas quæso. V. Nec sciens nec volens fallam.

Dæmon. Audax. 21

VIsne mihi describere prælectionem? A. Cur non habes? D. Quia hodierno die tui occupatus. A. Accipe librum meum & describe. D. Non ignoras me lentius scribere: & tu citius totum descripseris quam ego quatuor aut quinq; versiculos. A. Quære tibi alium scriptorem, nunc ego tibi non possum dare operam. D. Cur non? A. Est mihi aliud negotium, idemque perneccessarium. D. Nolo te urgere, sed possum quid m, sed saltem commoda tuum codicem. A. Accipe, utere ut libet, modo ne abutare. D. Nihil est quod hic verearis.

Augustinus. Observator domesticus. 22

LIcetne ire cubitum, condiscipuli? O. Cur ante horam? A. Quia tertia est mihi surgendum. O. Quamobrem? A. Scribendi causâ. O. Quid habes scribere? A. Literas ad patrem. O. Cur non petis à præceptore veniam? A. Bene mones: estne in musæolo? O. Puto esse, vise.

Pædagogus. Puer. 23

UNde venis? Pu. Venio inferne. P. Quod erat tibi negotium infra? Pu. Iveram redditum urinam. P. Sede nunc ad mensam, & mane in cubiculo donec rediero. Pu. quid agam interea? P. Ediscepræleetionem in diem crastinum; ut eam, mihi reddas ante cœnam. P. Iam edidici, præceptor. P. Lude igitur Pu. Sed nullos habeo collusores P. Satis multos invenies in hac vicinâ, ex tuis etiam condiscipulis. Pu. Nihil

id

caro: nunc malim (si tibi placet) ediſcere de Catechiſmo in diem Dominicum. P. Ut tibi libet. Pu. Si quis te quæret, quid illi dicam? P. Dic me prodiiſſe, ſed mox reverſurum.

Pædagogus. Abrahamus puer. 24

HEus Abrahame. A. Hem præceptor. P. pone libros: jam ſatis toto die ſtuduiſti: para te ut eamus ambulatum. A. Nonne â cœnâ præſtaret? P. Salubrior eſt ante cibum exercitatio corporis. A. Memini ex te audire. P. Narra Socratis dictum in eam ſententiam. A. Quum Socrates uſq; ad veſperum contentius ambularet, interrogatus, quare id faceret, reſpondet ſe, quo melius cœnarêt, opſonare famem ambulando. P. probè meminiſti: quis autor? A. Cicero. Sed quò prodibimus, præceptor? P. Extra urbem. A. Mutabone, calceos? P. Muta, ne iſtos novos pulvere conſpergas: ſume etiam umbellam ne ſolis ardor infuſcet tibi faciem. A. Jam paratus adſum. P. Nunc ſanè prodeamus. A. Vocabo ne ex vicinià unum aut alterum comitem? P. Rectè admones, ſic enim jucundior erit deambulatio. Nam per viam ſermones inter vos conferetis: & in umbra colludetis alicubi. A. Sic etiam exercebitur cibi appetentia. P. Ego lento gradu præcedam, ubi nactus eris comites, vos me per portam Ripariam ſequimini. A. Nos igitur hic expectabis? P. Certo. A. Quid ſi nullos invenero? P. Nihilominus ſequere me. audiſtine A. Audivi, præceptor.

Herſenius. Gimardus. 25

AQuo emiſti iſtam chartam? G. A Farino. H. Eſtne bona? G. Melior quam iſta tua, ut opinor. H. Nihil miror. G. Cur iſtud dicis? H. Quia fortaſſe carior. G. Neſcio. H. Quanti? emiſti ſcapum? G. Solido & ſemiſſe: tu vero quanti? H. Solido & pluris. G. Quanti igitur. H. Quinque quadrantibus. G. Non male profecto emiſti. H. Quin etiam mercator dedit mihi auctarium. G. Quod nam, quæſo. H. Schedam chartæ bibulæ. ac impudentem, qui oblitus ſum petere. H.

Ego ne petivi quidem sed ultro ille dedit. Et hoc (inquit) addo tibi ut me revisas. G. Sic Solent emptores allicere. H. Necmirum: suum quisque commodum quærit. G. Sed quid agimus, hodierni pensi immemores? H. Exiguum est: satis temporis nobis restat.

Ancellus. Fontanus. 26

MEministin' me tibi nuper dedisse chartam mutuo? F. Quidni meminerim? Non adeo sum obliviosus. A. Quot erant schedæ? F. Quatuor. A. Cur non reddisti? F. Expectavi dum haberem codicem. A Habnistine tandem. F. Tantum hodie. A. Unde nactus es? F. pativi à præceptore A. Ubi? F. In bibliohecá ejus. A. Quid ille, dedit ne libenter? E. Misit me ad hypodicascalum, qui statim dedit codicem. A Non ante in suum codicem retulit? F. Nihil dare solet quin prius inscribat. A: Audivi ex patre, id esse viri prudentis. F. præsertim si reddenda est ratio. A Sed quibus indiciis dare tibi usus est? F. Ostendi illi manu mea scriptum in libello meo, sic enim (ut scis) facere solemus. A. Reddes ergo mihi mutuum F. Aprandio statim ne dubites.

Francus, Marius. 27

PEnnæ istæ quas circum fers Sunt ne venales? M Etiam si se emptor obtulerit F. Ostende: vah, quam sunt molles. M. Tales deciderunt ex alis nostrorum anserum, sed tenta diligenter: sunt enim aliæ aliis firmiores F. Satis video quales sunt. quot vis dare pro quadrante? M. Tantum sex. F. Quid ais? sex? mallem emere à mercatoribus qui Lutetia & Lugudno huc adferunt. M: Quasi nesciam quanti vendantur. Audivi ex fratre, qui dat operam scribæ hujus civitatis se emisse Lutetiæ singulis assibus F. A iter Luietiæ, a iter Genevæ vivitur: sed non opus est tot verbis: vis dare duodecim M. Hui duodecim: quasi ego furatus sim F. Istud non dico: sed vide num tibi [illegible] conditio. M. Vis uno verbo dicam? F. Dic qua[illegible] [illegible]ratum est, M. Dabo tibi novem, modo prom[illegible]

de mea manu accipas. F. Nugas agis, ego sine delectu nollem accipere quindecim. Vale. alibi inveniam satis. M. per me licet: heus, heus redi. F. Cur me revocas? M. Accipe si vis octo, nec à me plures expecta. F. Cedo totum fasciculum, ut deligam arbitratu meo. M, Tene, delige ut voles. F. Vide nunc, & si libet, numera. M, Sunt viginti quatuor: Constat numerus Sed miror te nullas accepisse ex ala extrema sunt enim firmiores: F. Scio sed habent caulem breviorem Accipe prætium. M Bene vertat Deus utrique nostrum. F. Idem tecum opto, atque precor. Sed quando afferes meliores pennas? M Nescio an meliores possim, sed (ut spero) brevi plures afferam, quum ad vos domum proficiscar. F. Sunt ne vobis multi anseres? M. Triginta & amplius. F. Papæ! quantus grex anserum: Ubi pascuntur? M. Scies alias non licet mihi diutius hic morari. Vale, France. F. Cura ut valeas Mari.

Othomanus. Philibertis. 28

VIsne mihi dare unicam pennam? P, Non sic dantur mihi. O. Hem, rem [illegible] quid si magnum quid rogarem? P, Factas [illegible] feres. O. Credo equidem, age, non peto dono: saltem commodabis. P. Non recuso: modo ne abutare. O. Non abutar. P. Cave ne hinc pedem moveas. O. Nusquam moveo.

Mercator. Bernardus. 29

A Cuistine pennam meam? B. Jamdudum. M. Qua forma scripturæ? B. Mediocri, M. Maluissem ad minutas literas. B. Debuisti prædicere, M. Oblitus eram. B. parum refert mucronem facile mutabo. I petitum scalpellum. M. Sed ubi reliquisti? B. Super mensam hypocausti. M. In qua parte? B. Ubi studere soleo.

Pistonus. Josua. 30

HAbesne duas aut tres pennas? J. Sunt mihi tantum duæ. P, Da mihi unam accommadato

Non faciam. P. Cur non. J. Ne abutaris P. Memineris, fortasse aliquando me frustra rogabis aliquid. J. Atqui jubet Christus malum bono compensandum. P. Nondum istud didici. J. Tamen discas oportet. si cupis esse Christi discipulus. P. Quid cupio magis? J. Disce igitur magistrum imitari. P. Discam progressu temporis. J. Præstaret nunc incipere, dum tempus licet. P. Nimis urges: nondum complevi annum octavum, ut ait mater. J. Semper est bene agendi tempus sed interim ne mihi, quæso, succenseas jocabar enim ut te ad colloquendum invitarem tantisper dum sumus otiosi. Ecce tibi penna, eaque non omnino pessima, P. Reddam tibi statim quum aliquid descripsero. J. Nolo mihi reddas, P. Quid igitur faciam? J. Quicquid voles, à me enim tibi dono datur. P. Gratiam habeo maximam.

Henricus. Gualterius. 31

UNde redis tam anhelus? G. A foro. H. Quid illinc affers? Scalpellum. H. Quanti emisti? [illegible] assibus H. Estne bonum: G. Est è Germania [illegible] mercator. Vide notam. H. Ego minimè novi. Sed tu non satis prudenter facis, qui fidas cuilibet mercatori. G. Quid facerem? H. Debuisti aliquem peritum adhibere qui tibi optimum deligeret. G. Hic erravi fateor: sed hoc me consolatur quod mercator habetur vir bonus, utpote professionis Evangelicæ. N. Quasi nulli sint fallaces ejusmodi. G. puto esse plurimos, sed hæc omittamus, quin potius experiamur ipsum scalpellum. H. Experientia docebit nos. G. Accipe & tenta obsecro. Non enim probavi nisi levissimè idque inter emendum. H. papæ! quis te docuit tam prudenter eligere. G. Rogas: non meministi præceptorem nobis dicere tam sæpe? Deum esse solum qui bona doceat. H. profecto hic optime te docuit. G. Ago illi ex animo gratias, & precor, ut, me semper doceat parere suæ voluntati. H. Ego quoque idem precor,

precor, nec ſolum nobis ſed etiam piis omnibus. G. Facisne ut pium decet puerum, ſed eſtne tempus ut conferamus eos in auditorium? H. ſic eſt: ſume libros, & camus una.

Michael. Renatus. 32

HAbeſne ſcalpellum? R. Habeo. M. Oro te commoda mihi parumper. R. Quando reddes? M. Quum primum duas pennas exacuero. R. Accipe, ſed ea lege ut integrum reddas. M. Ea conditione acceptum intelligo, etiam ſi non addidiſſes. R. Intelligenti (ut vulgo dicitur) pauca ſufficiunt.

Sardetus. Manaſſes. 33

EMiſtine ſcalpellum, ut nuper volebas? M. non emi. S. Quid obſtitit? dixeras enim mihi emptum te hodie. M. Dixeram quidem, ſed mihi poſtea in mentem venit, præſtare ut expectem mercatum proximè futurum in hac ipſa urbe. S. Quid ſacis lucri M. Et minoris emam, & melioris notæ nempe è Germaniæ officinis. S. Quis tibi iſtud conſilium dedit? M. Hieronymus noſter. S. Bene fecit: Debemus enim amicis bonum ſemper conſilium dare. M. Tantumne igitur amicis? S. Imo & inimicis, fateor: quia ſic jubet Chriſtus præceptor noſter optimus. M. Utinam doctrinam ejus bene infixam memoriæ conſervemus, eamque prepetuo ſequamur. S. Faxit ille Spiritus bonus, cujus unius inſtinctu animi noſtri ad bene agendum accenduntur. M. Bene precaris.

Campanus. Languis. 34

HAbeſne multos libros? L. Non admodum. C. Sed quos habes: L. Rudimenta Grammaticæ, Colloquia ſcholaſtica, Terentium, Epiſtolas Ciceronis cum Gallica interpretatione, Catonem, Dictionarium, Teſtamentum Gallicum, Pſalmos cum Catechiſmo, Præterea chartaceum ad ſcribendum è charta præceptoris. Tu vero quos habes? C. Omnes habeo quos enumeraſti, præter Catonem, Terentium, & Ciceron-

Epistolas. Cur enim libros haberem qui non prælegun-
tur in classe nostra? *L.* At ego dum sumus otiosi, lego
interdum illos, ut semper aliquid addiscam novi: præ-
ferim in lingua Latina, & honestis moribus. *C.*
Prudenter facis: mi *Langine.* O me miserum, qui
nunquam didici, quid sit studiosum esse! *L.* Disce igi-
tur. Præstat enim sero quam nunquam discere.

Simeon. Haggæus. 35

COmmoda mihi Virgilium tuum in duos dies, si
nullo incommodo tuo id fieri potest: *H.* Pro-
fecto non possum. *S.* Cur non. *H.* Quum Gerardus
his diebus à me accommodato accepisset, pignori op-
posuit. *S.* Ain'tu, pignori? *H.* Sic est ut dico. *S.*
Quanti oppignoravit. *H.* Tribus (ut ait) assibus *S.*
O hominem ingratum. *H.* Tantumne ingratum? *S.*
Imo vero, & ingratum, & malum. Sed nunquid ille
rem tuam oppignorare potuit te inconsulto? *H.* Potuit
ut factum vides. *S.* Non tamen debuit. *H.* Rem ac-
cu tetigisti: sed quid facerem. *S.* Regas? Deferendum
ad Præceptorem. *H.* Malo istam pati injuriam quam
committere ut miser vapulet. *S.* Bene facis, dummo-
do tuum reddat. *H.* Reddet, spero. *S.* Unde redde-
ret. *H.* Ait se brevi accepturum a patre pecuniam. *S.*
Quid si te fallet? *H.* Fieri potest? sed tamen aliquot
dies expectabo, quid futurum sit: post, deinde consi-
lium capiam. *S.* Consilio recto nihil est tutius. *H.* Me-
min sti probè, sic enim præceptor dictavit nobis: Sed
nunquid vis aliud? *S.* Ut bene tibi sit. *H.* Et tibi optime.

Gravanus. Forrestus. 36

VIsne mihi commodare tuum Terentium? *F.* Volo
equidem, modo illum repetas à Conrado, cui
utendum dedi: *G.* Quo signo vis repetam? *F.* Nem-
pe hoc, quod ejus habeo epistolas. *G* Id mihi satis est
F. Sed quando reddes? *G.* Quum descripsero contex-
tum in tres aut quatuor prælectiones. *F.* Matura igi-
tur: ne meo studio incommodes. *G* Maturabo. *F*
Sed heus tu, cave macules: alioqui ægrè commoda-

post

posthac. G. Nempe indignus essem beneficio.

A. R. 37

QUis iste est novus liber deauratus, quem tam magnificè ostentas? *R.* Terentius. *A.* Ubi impressus? *R.* Lutetiæ. *A.* Quis tibi dedit eum? *R.* Emi pecunia mea. *A.* Unde nactus eras pecuniam? *R.* Stulte istud quæris, quasi vero furatus sim. *A.* Absit a me id cogitare: sed animi causa id rogitabam: *R.* Nec ego serio dictum tuum reprehendi: sed eo more jocari solemus cum familiaribus. *A.* Nihil jocari prohibet modo ne Deus offendatur. Sed age, ad propositum revertamur, de quo emisti Terentium istum? *R.* De Clemente. *A.* Illone bibliopola circumforaneo? *R.* Maximè. *A.* Quanti constat. *R.* Nihil omnino. *A.* profectò satis vile pretium. *R.* Præsertim quum auratus adeoque elegantèr compactus sit. *A.* Eraumne comites alii similes? *R.* Duo vel tres. *A.* Deduc me quæso ad illum. *R.* Eamus.

Alardus. Balbus. 38

NOnne hic liber tuus est? *B.* Ostende mihi agnitionem meum. Ubi inveniisti? *A.* In auditorio nostro. *B.* Ago tibi gratias, quod eum collegeris. *A.* Atqui nonnè tu notandus es, si summo jure vellem tecum agere. *B.* Quid ita. *A.* Nescis leges nostras scholasticas? *B.* Ipsæ etiam leges cupiunt ut jure regantur? *A.* Quo jure reguntur leges nostræ? *B.* Æquitate & præceptoris arbitrio, nempe qui bonas eas privatim condiderit: præterea, non solet tam severus esse in eo, quod vel negligentia vel oblivione peccatum est. Sæpè expertus sum: sed quoquo modo peccaveris, dicenda erit causa coram observatore. *B.* Nec timeo causam dicere, ubi nihil est periculi. *A.* Taceo. *B.* Sed quæso quid opus est ut id sciat observator: Hic enim Deus nihil offensus est: *A.* Age, celabo: *B.* Bene facies. *A.* Sed heus memento par pari referre, si forte mihi acciderit aliquod delictum ejusmodi. *B.* Æquum bonumque dicis: meminero.

Celsitudo. Germanus 39

CUr non reddis mihi librum? G. Expecta in crastinum diem, non satis usus sum. G. Libenter expectabo. G. Referam tibi gratiam, Deo volente. C. Pro tantillo beneficio nullam expecto gratiam. G. Tamen meum est agnoscere.

Novus. Cavillus. 40

VIdistine librum meum? C. Quem librum quæris? N. Ciceronis Epistolas. C. Ubi reliqueras? N. Oblitus eram in auditorio. C. Tua fuit negligentia. N. Fateor sed interim indica, si quem scias accepisse. C. Cur non adis præceptorem? Solet enim ut scis, quæ à nobis relicta sunt auferre in musæolum, aut alicui dare qui reddat. N. Bene mones: ô me oblivioſum, cui istud in mentem non venerat.

Ezekiel. Beatus. 41

VIs à me magnam inire gratiam? E. Nihil libentius fecerim: si quidem penes me res ipsa est, Sed quid est in quo tibi commodare possim? E. Da mihi mutuo asses decem. B. Non tantum nunc habeo, sed majorem partem. E. Quantum quæso? B. Nescio, nisi crumenam inspexero. ecce tibi octo asses cum semisse. E. Solos septem accipio, non enim te vacuare prorsus volo. B. Parum refert, totum, si vis, accipe. E. Ago tibi gratias; credo hoc pecuniæ satisfore negotio meo, cum aliquantulâ quam ipse habeo; B. Ut libet. E. Amo te de ista tam expromta benignitate. B. Si quid aliud possim; ne parcas. E. Reddam totum Deo volente, quum primum patet ad me miserit. B. Ne sis magnopere solicitus, nondum est opus mihi.

David. Nicolaus 42.

POtesne mihi mutuo dare aliquantum pecuniæ? N. Quantum petis? D. Quinque asses, si tibi est commodum. N. Non tot habeo, D. Quot igitur? N. Tantum quatuor? E. Bene sane, da mihi istos quatuor. N. Dabo (si vis) dimidium. D. Cur non totum

torum: N. Quia ſunt mihi opus duo, D. Da igitur duos quæſo. N. Sed tibi non ſufficient. D. Petam ab aliquo alio. N. Accipe igitur hos duos, quando reddes? D. Die (ut ſpero) Sabbati, quum pater ad ſorum venerit. N. Eſto igitur memor. D. Ne timeas.

Pasquerius. Cuſtos. 43

DA mihi duos aſſes mutuo. C. Nunc mihi non eſt promptum dare. P. Quid obſtat? Nam ſcio te his diebus accepiſſe pecuniam. C. Accepi quidem, ſed emendi ſunt libri, & alia mihi neceſſaria. P. Nolo tuum commodum remorari. C. Ubi emero quæ mihi ſunt opus, ſi quid ſuperſit, faciam te libenter participem; P. Interea igitur ſperans expectabo, ſed quid ſi mihi tibi ſupervenerit; C. Statim dicam tibi. Ne fruſtra diutius expectes. P. Quando emes ea quæ decreviſti? C. Cras ut ſpero, aut ad ſummum perendie P. Bene habet, tempus eſt breviſſimum.

Morellus. Bebuſſardus. 44

ABiitne pater tuus? B. Abiit. M. Quota hora? B. Prima pomeridiana. M. Quid dixit tibi? B. Multis verbis monuit me, ut diligenter ſtuderem? M. Utinam ſic facias. B. Faciam Deo juvente. M. Ecquid pecuniæ dedit tibi? B. Dedit, ut fere ſolet. M. Quantum? B. Nihil ad te. M. Fateor; ſed tamen quid facies iſtâ pecuniâ? B. Emam chartam, & alia quæ mihi ſunt uſui. M. Quid ſi amiſeris? B. Æquo animo ferendum erit. M. Quid ſi te eguero, dabiſne mutuo? B. Dabo, & quidem libenter. M. Habeo tibi gratiam.

Columbanus. Fontanus. 45

SAtiſne uſus es ſcalpello meo? F. Satis. C. Redde igitur. F. Accipe, ago tibi gratias. C. Nihil eſt quod agis. F. Sed ignoſce quod non ultro & citius reddiderim. C. Facile te mihi ſum offenſus. Non enim debemus offendi, niſi quum Deum offendi videmus; F. Recte ſentis.

Ter

Bergerius. Nepos. 46

COmmoda mihi parumper cultellum tuum. N. Semper aliquid commodato petis: accipe; quin tu emeres potius? B. Non habeo pecuniam. Cur non petis? Unde peterem. N. A patre. B. Non est in hac urbe. N. Ubi igitur? B. Peregre profectus est. N. Quo? B. Bernam. N. Quo die? B. Nudiustertius. N. Quando est reversurus? B. Cras, ut speramus: sic enim dixit, proficiscens. N. Bene vertat Deus.

Colymberius. Simo. 47

REstatne tibi multum panis? S. Satis, gratia Deo. C. Visne mihi dare mutuo? S. Libenter; C. Sed fortasse tibi non sufficiet. S. Immo, ut spero: Ad diem Veneris. C. Unde habebis postea? S. Domo. C. Quis afferet? S. Ipse ego. Veneris. C. Da mihi mutuo sesquilibram. S. Quis appendet? C. Uxor præceptoris, aut ancilla. S. Eamus petitum ex area mea. C. Quin ito solus? ego te in culina expectabo.

I. L. 48

ORote, da mihi ex pane tuo L. Mihi non habeo nimis: tamen volo tibi impertiri, accipe. I. Gratias ago tibi. L. Non est quod agas ob rem tantillam; sed dic, quæso, cur non attulisti? I. Quia nemo erat domi nostræ qui mihi daret. L. Tu vero, cur non accipis? I. Non audeo, nisi det mater. I. Bene facis, sed audi bonum consilium. I. Ausculto, ut audiam: dic quæso. L. Quum prandio finito tollunture mensæ reliquæ petito merendam tuam eamque in peram statim recondito. Ita fiet ut nunquam immunis venias. I. De spectaculo autem quid suades? L. Ut petas in exitu cœnæ, & idem facias quod Dixi tibi de merenda. I. Nunquam vidi melius consilium dari. L. Fac igitur memineris; & quum voles, utere. I. Ego vero utar, quoties opus erit.

A B. 49

DA mihi frustum panis. B. Nonne habes? A. S habeo-

haberem, non peterem. B. Cur non attulisti. A. Dicam poſtea: ſed da interim quæſo, nam eſurio vehementer. B Capè. A. Hui Tantillum. B Etiam quereris? A. Non immerito; das parce nimis. B. Vide quantulum reſtat: dedi fere dimidium A Ago tibi gratias, dediſti abunde, ſed jocabar. B Nunc reſponde, cur non attuliſti panem domo? A Nemo erat qui daret. B. Nemo? A. Prorſus nemo. B. Quid mater? A. Aberat domo. B. Quid cæteri? A Omnes erant occupati. A. Cur tute non accipiebas? A. Nunquam auderem tale quidpiam? B. Cur non? A. Mater prepetuo verat ne quid attingam ſine permiſſu ejus. B. Dura Mater. A. Tuo quidem judicio qui indulgentiorem habes. B. non dico indulgentem, ſed certe liberalem. A quomodo te tractat? Suaviſſimè, omninoque ex animi ſententia A. Fortaſſe in tuam perniciem. B Avertat Deus optimus maximus; A. Non equidem invideo. B. Cur ergo iſtud dicis? A. Ut interim te moneam omnes licentiâ deteriores fieri. B. Benefacis, ſed quid cenſes? Nonnè uti licet parentum bonitate? Certè licet, modo ne abutaris; B. Quomodo aburimur? A. Rogas? Quum aut Patris aut Matris indulgentiam in malum vertimus. B Recte dicis; quotuſquiſque id facit? A. Immo, certe omnes, niſi qui a Domino Deo prohibentur; B. Quis poteſt bonus eſſe, niſi per Dei gratiam? A. Ergo (ut ſæpe monemur à præceptore) precandus eſt ut ſpiritu ſuo nos bonos & ſanctos efficiat; B Gaudeo te non attuliſſe jentaculum A Quamobrem? P. Quia hoc noſtro colloquio, mihi videor multum profecſſe. A. Ego quidque non parum; B Tuâ operâ id factum eſt A. Immo beneficio Dei? qui quidem ita voluit; B. Credo equidem; A. Et hic igitur, & in cæteris agnoſcamus bonitatem ejus. B Valde id æquum eſt. A. Immo valde neceſſarium; ſi quidem volumus ingrati animi crimen effugere. B. O ſermonem jucundiſſimum! A. Gratiæ Deo immortales per Jeſum Chriſtum; B. Ita velim.

Diſce

Discipulus primus ex victoribus, Præceptor, Nomenclator. 50

PRæceptor, visne dare præmiolum? P. Quamobrem? D. Victoriæ causa. P. Ubi sunt compares tui, D. Adsunt, Hugo & Audax; P. Heus nomenclator, suntne hi victores hac hebdomade? N. habent notas omnium pauciſſimas, P. Ergo sunt victores: quid aliud ex te quæro? vos igitur quod præmium petitis? D Quod tibi placuerit, F, Quo tandem jure debeo? D Ex promiſſo. P. Æquum dicitis. Quicquid enim recte promiſſum est, præstari debet, D. Sic ex te didicimus, P. Ecce vobis pennæ singulæ ad scribendum: ac ne putetis vulgares esse, ex earum sunt genere quæ vulgo Holandinæ appellantur, D, Gratias agimus præceptor, P, Quin potus agite Deo omnium bonorum authori, qui dat studiis vestris successus prosperos: vos autem in literarum studio pergite diligenter, D, Dabimus operam, quantum juvabit ille Pater Optimus. P. Sine ejus ope, vana sunt nostra omnia.

Observator. Caperonus. 51

UNde venis Caperone? C. Domo. O. Quid affers illinc? C. Merendam, O Quis tibi permiserat exire? C, Præceptor ipse. O. Unde istud probabis, C, Adeamus illum, ut consulamus, O. At vide quod agis. C. Hac in re nihil timeo, Adeonè securus es? C. Qui verum dicit, nihil timere debet: O, Vera quidem ista est sententia: sed quotusquisque non mentitur, C, Certus sum me nihil mentiri nunc, O, Propemodum persuades mihi, Abi, credo tibi, quia in mendacio nunquam te deprehendi. C, Est Deo gratia: quem precor, ut me integrum & purum custodiat. O, Utinam ex animo omnes precarentur, recipe nunc te, ut edas merendam tuam.

Giraldus. Eliel. 52

QUi sunt victores hac hebdomade? E. Ubi eras quum rationes redderentur, G. Accersitus à patre fuctram

fueram ſed qui ſunt victores? Dic ſodes. P. . Ego & Pontanus G. Jamne habuiſtis præmium, E. Habuimus. G Quodnam? Duodenas juglandes. E. Hui Quale præmium. E. Eho, inepte, æſtimas ergo præmium ex rei pretio? G. Hic nihil aliud video æſtimandum. E. Sordidus es, qui lucri ſic inhias, Non meminiſti verbum præceptoris? G. Quod verbum? E. Non lucri ſed honoris cauſa datur præmium. G. Nunc reminiſcor, quaſi per nebulam; poſt hac ero diligentior, E. Sic tandem ſapies.

Galatinus, Burchardus. 53

EUge; dimiſſi ſumus ad luſum: audiſtine. B. Quidni audierim; quum egomet adfuerim? G. Placetne pauliſper confabulari; deinde ludemus unâ? C. Mallem ego prius ludere. G. Atqui difficile eſt ludum abrumpere. B. Plane verum dicis; & ego in me ſic experior G. Quoniam igitur placet tibi mea ratio, da nobis aliquid argumenti ad confabulandum. B Immo tuum eſt dare, ut qui me laceſſiveris, G. Æquum dicis, redde nomina Latine quæ tibi Anglice proponam. B. Qua de re propones? G. De ſupellectili. B. Tentabo reſpondere, modo ne plura quam decem proponas. G. Enumerabo in digitis. ne forte numerum excedam. Audi igitur. B. Iſthic ſum, G. *A Cupboord.* B. Abacus. G. *A Bench.* B. Sella. G. *A Candleſtick.* B Candelabrum. G. *A Cauldron.* B. Abenus. G. *A paire of bellows.* B Follis. G. *A Pillow.* Pulvinus. G. *A boulſter.* B. Cervical. G. *Linen Sheets.* B. Linteum. G *A pot of earth.* B. Olla. G. *A flagon of wine.* B. Oenophorum G. Erraſti ſemel. P. Ubi? G. Dixiſti linteum pro lodice. B. Fateor, debeo tibi ſemel victoriam. G Nunc viciſſim propone, ut redimas, ſi potes. B. Vis reſpondere de eduliis? G. Utlibet. B. *Freſh meat.* C. Caro recens. B. *Porke.* G. *Suilla.* B. *Veniſon* G. Ferina. B. *Veniſon of a wilde Boore* G Aprugna. B. *Sod milk.* G Lac decoctum. B. *whey.* G. Setum vel ſerum lactis. B. *New Cheeſe.* G. Caſeus recens. B.

Pottage. G. Jus carnium, B, *Fiſh ſod.* G. Piſcis elixus. B. *Pickell.* G Condimentum. B. Falleris, G, Quid ergo eſt? B. Intinctus. G. Condimentum volo, B. At ego nolo contendere. G. Quis contendit? Conſulamus. B. Quin prius ludamus: illud fiet poſterius. G. Age fiat, ne amittamus ludendi occaſionem.

Moſes. Olivetanus. 54

JAmdudum tædet me toties repetere luſus ſcholaſticos. O. Quid facies igitur? M. Eamus in hortum noſtrum. O. Quid agemus; M. Ambulabimus; colloquemur, Dei beneficia in ejus operibus commemorabimus. O. Nihil ſane jucundius: ſed interim petenda eſt à præceptore venia. M. Jam impetravi mihi & item uni quem vellem ducere. O. Bene res habet: eamus ducente Deo. M. Precor ut nos cuſtodiat. O. Ego quoque idem precor tecum.

Sulpitius. Munclarus. 55

IMpetraſtis ludendi facultatem? M. Impetravimus S. Ad quod uſque tempus? M. ad cœnam uſque. S. Qui dederunt verſus: M. Primi & ſecundi: S. Quid cæteræ claſſes? M. Primus quiſque decurio trium proximarum claſſium pronunciavit unam è ſacris literis ſententiam. S. Nonne precati eſtis, ut ſolemus M. Precati & quidem præſenti ludimagiſtro: tu vero ubi eras? S. Iveram domum a matre accerſitus. M. Nunc igitur, quid agere cogitas? S. Ludere ſeſquihoram. deinde ad ſtudium me recipere. M. Vin'tu ut tibi ſim colluſor? S. Quidni velim? M. Quo luſu nos exercebimus? S. Nullus eſt mihi jucundior pila Palmaria. M. Nec mihi quidem. S. Viſamus igitur an cæteri partes ſortiti ſint: Nam ſi ſoli luderemus minus eſſet voluptatis. M. Viſamus ſanè.

Myconius. Raverius. 56

VIſne venire mecum? R. Quo Properas? M. Ad lacum: R. Quid eo? M. Lotum pedes. B. I ſane

ſane, nunc lotione mihi opus non eſt, M. Sed interim parum fabulabimur: R. Ne fabulari quidem nunc velim. M. Atqui utilis eſt conſabuſatio, duntaxat de honeſtis rebus; R. At mihi utilior eſt ad valetudinem exercitatio corporis. M. Quid ſi manſero tecum? R. Prudenter facies: & nos pilâ palmariâ colludemus. M. Bene vertat Deus, maneo; R. Alias lotum una tecum ibo, quum ſcilicet, longius erit temporis ſpatium. M. Ad ludum igitur nos accingamus. R. Nulla eſt in me mora.

Vincentius. Bonus. 57

CUr hodie non luſiſti nobiſcum? B. Non erat mihi ludendi ſpatium: V. Quid habebas negotii? B. Non abſolveram penſum meum. V. Quod penſum? B. Dimidium exemplaris reſtabat mihi deſcribendum. V. Perfeciſtine? B. Perfeci: V. Laudo tuam diligentiam, ludes alias otioſe; B. Quum voluerit Deus. V. Recte dicis. Nam abſque voluntate ejus fieri nihil poteſt.

Primus puer, Præceptor. Secundus puer, & Tertius. 58

SAlve præceptor. P. Sit vobis ſalus à Chriſto, *Pueri*, Amen. P. Jamne repetiviſtis? Pri. Etiam præceptor: P. Quis docuit vos? Pri. Subdoctor: P. Quid nunc vultis: S. Ut per te liceat nobis parumper ludere? P. Non eſt ludendi tempus. T. Non petimus omnibus, ſed nobis parvulis tantum; P. Atqui pluit, ut videtis. S. Ludemus in pergulâ, P. Quo luſu? S. Aciculis vel juglandibus; P. Quid mihi dabitis? Prim. Dicemus nomina P. quot dicetis ſinguli S. Duo. Dicite igitur, Prim. *paper.* charta: *Ink* atramentum, D'xi, S. *a book* liber. *a little book*, libellus, Dixi. T. *a Cherry*, ceraſum, *Nuts*, juglandes. Diximus. P. Quum belli eſtis homunculi, Ludite ad cœnam uſque, *Pueri* Gratias agimus, præceptor.

A. B. 59

UBi nunc eſt pater tuus? B. Puto eum eſſe Lugduni. A. quid illic agit? B. Negotiatur; A.

Ex quo tempore? B. Ab ipso initio mercatus. A. Valde miror qui audeat illic commorari tot dies, quum pestilentia tanta sit per totam urbem. B. Non est adeo mirandum; A. Ita ne tibi videtur? B. Ita profecto; Fuit enim alias in majore periculo; sed Dominus Deus semper eum custodivit. A. Credo equidem & adhuc custodiet. Sed quando est reversurus B. Nescio, in horas expectamus, A Reducat illum Deus; B. Ita precor.

Elisæus. Delphinus. 60

QUâ de re sic elatus es lætitia? D. Pater meus advenit modo. E Quid mea refert. D. Immo plurimum quia nobis impetrabit ludendi veniam. E. Ain'tu? D Vide pueros jam ludentes in area. F. Ludant sane alii, ego studere malim quam ludere. D. Nec minus ego, sed in tempore; Nam (ut est in proverbio) *Omnia tempus habent*, Unde & nos recte monet Cato noster.

Interpone tuis interdum gaudia curis:
Ut possis animo quemvis sufferre laborem,

E. Vera sunt quæ dicis fateor, sed interim omitte me ut serio studeam. D. Per me studeas licet: nihil impedio; at ego hac utar occasione. B. Utere sane.

Nomenclator, Quidam puer ex turba Item alius. 61

HEus pueri, heus heus. Q. Quid clamitas. N. Desistendum est a lusu. Q Eho inepte, nondum quarta exacta est: N. Immo fere semihora post quartam? A Cur non dedisti signum? Quia tintinabuli funis fractus est; A. Clama iterum, sed attolle vocem; N. Heus pueri, recipite vos omnes. festinate inquam; urget præceptor; Q. Define clamare; accurrunt omnes.

Onatius. Quintus. 62

QUid ita lætus? Q. Quia venit pater. O. Ain'tu? Unde venit? Q. Lutetiâ; O. Quando advenit

q Modo;

Q. Modo. O. Jamne ſalutaſti; Q. Salutavi quum ex equo deſcenderet. O. Quid amplius illi feciſti? Q. Calcaria detraxi & ocreas. O. Miror te non manſiſſe domi, propter ejus adventum. Q. Nec ille permiſiſſet, nec ego vellem, præſertim nunc, quum audienda eſt prælectio? O. Bene tibi conſulis, qui temporis rationem habes. Sed quid Pater? Valetne? Q. Rectè Dei beneficio. O. Equidem gaudeo plurimum, tua & ejus cauſa quod ſalvus peregre redierit. Q. Facies ut amicum decet. Sed cras pluribus verbis colloquemur: Vide præceptorem, qui jam ingreditur auditorium; O. Eamus auditum prælectionem.

Marcus. Aharon. 63

Miſeret me tui. A. Quid ita? M. Quod penna tua tam miſerè abutaris. A. Quomodo abutor. M. Quia peſſime tractas eam in acuendo: A. Non eſt culpa mea, ne quid errem? M. Cujа igitur? A. Scalpelli mei, cujus acies obtuſa eſt. M. Scalpellum in culpa non eſt, ſed tu ipſe. A. Cur iſtud dicis; M. Quia debuiſti vel ſcalpellum tuum acuere, vel aliud alicunde rogare commodato, ſaltem ad præſens negotium: A. Non audeo petere. M. Quid times? A. Ne mihi denegetur. M. Ecce tibi meum: A. Gratias ago. M. Utere quantum voles recte, A. Sciens non abutar. M. Ne ſis poſthac tam verecundus in petendo. A. Sic eſt ingenium meum; ſoleo dare libentius quam petere: M. Utinam multi eſſent tui ſimiles ſed tamen qui libenter dat beneficium, is petere quoque libere poteſt. Sed ego te nimis detineo: perfice quod cœperas.

A. P.

CUr non venit Petrus in ſcholam? B. Eſt occupatus. A. In quo negotio? B. In ligno ſtruendo. A. Cui ſcis? B. Dictum eſt mihi. A. A quo. B. A patre ejus. A. Ubi eum vidiſti? B. Fuit mihi obvius quum venirem. A. Vide ne mentiaris, nam ex illo

quæram, ſi fortè occurrat mihi per vicos. B. Reperies ſicut dico.

Sulpitius. Rogerus. 65

CUr hodie manè abfuiſti? R. Occupatus eram. S. quo negotio? R. In ſcribendis ad matrem literis. S. Quod opus erat illi ſcribere. R. Quia ad me ſcripſerat. S. Ergo reſcripſiſti. R. Propriè loqueris. S. Unde tibi miſerat literas? R. Rure, nempe ex villa noſtra. S. Quando rus profecta eſt? Superioribus diebus S. Quid agit ruri? R Curat noſtra negotia ruſtica. S. Quid potiſſimum? R. Præparat câ quæ ſunt opus ad proximam vindemiam. S. Prudenter agit. R. Unde iſtud probares. S. Nam omnibus in rebus adhibenda eſt præparatio diligens. R. Quis te iſtud docuit. S. Quidam Pædagogus dictavit è Ciceronе. R. Quâ occaſione. S. Quum admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendam lectionem poſtero die. R. Profectò rectè monebat. S. Sed ad propoſitum revertamur. Non habetis Villicum, qui curet ruri veſtra negotia, C Imo & Villicum habemus, & famulos, & ancillas S. Quid igitur opus eſt illic tuæ matris opera? R. Quia melius novit providere rebus omnibus quam iſti imperiti ruricolæ. S. Nihilne amplius? R Sine me finire propoſitum S. Putebam te abſolviſſe. Perge. R. Etiam (ut ex patre audivi) Præcipua cura domini requiritur in re familiari adminiſtranda. S. Ergo pater tuus nunc potius deberet ad villam eſſe. R. Non poteſt. S. Quid prohibet. R. quia totus eſt arte ſua occupatus. S. Majorem (ut opinor) ex ea re fructum percipit R. quis dubitet? S Inde igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domeſticæ. R. Omnino ſic eſt. S. Sed mater quando eſt reverſura? R. Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu, Non ibis vindemiatum? R. A Matre (ut ſpero) brevi accerſar. Sed quæſo te, quid cogitamus? Jam omnes in auditorium currunt.

S. Bene

S. Bene res habet: curramus & nos, ne poſtremi ſimus.

Riparius. Amœdus. 66

AUdiſtine horologium? A, Dudum ſonuit. R. Dinumeraſti horas? A. Dinumeravi. R, Quota eſt? A. Fere ſeſquiprima. R. Inſtat igitur prælectionis tempus, fac ut paratus ſis: A. Ubi merendam peredero, ecce me paratum? R. Cur meridie non adfuiſti nobiſcum: A: Prodieram cum bona venia præceptoris: R. Sed interim ſum tibi impedimento? A. Nihil impedis: ne bolum quidem perdidi interpellatione tua. R. Bene habet, perge: ſed matura.

Ligarius. Siralinus 67

FEciſtine officium tuum? S, Qua in re? L, In repetenda prælectione. S. Nihil adhuc repetivi? L. Quid cauſæ fuit? S. Expectabam dum rediret compar meus. L. Quo ille ivit? S. Domum. L. Quid eo? S, Petitum merendam; L. Quid ſi redibit ſerius? S. Neſcio, fieri poteſt: L, Vis interea mecum repetere. S. Equidem non recuſo; L. Secedamus igitur, ne quis moleſtus ſit nobis. S. Profecto, bene mones: nemo ſtudere poteſt in tanto ambulatorum ſtrepitu & clamore L. Aſpice illic locum remotiſſimum, ubi nulli ſunt ambulantes. S. Eamus illuc.

D. E. 68

QUo properas? E. Eo cœnatum: quid tu? D. Jam cœnavi. E. Quotâ horâ? D Quintâ, ut fere ſolemus. E. Quid nunc agis? D. Repetam aliquid eorum quæ reddere habemus craſtino die. E. Ego didici ex pædagogo meo, non eſſe tam cito à cibo ſtudendum. D. Iſtud ego quoque didici, ſed volo nunc edíſcere. E, Quid ergo facies? D. Ego quaſi animi causâ prælectionem particulatim aliquoties legam & relegam. E, Quid tum: D Ita paulatim fiet, ut ſine cura, ſine tædio, ſine moleſtia, bonam partem

tem prælectionis ediſcam. E. Iſta non ſatis intelligo, & certe videris mihi ſupra ætatem ſapere. D. Non eſt res adeò difficilis, quin te docere poſſim, niſi ad cœnam properares. E. De cœna in tempore admones: ego igitur ejus cauſa me domum recipio. D. Vale. Ducat te Deus, & reducat.

PRÆFATIUNCULA QUÆ

Septem proximis Colloquiis præfixa erat.

NE pueri nihil agendo diſcant malè agere, præſertim otioſo ſermone, praviſque aut ineptis colloquiis ſeſe invicem corrumpentes, omnibus modis incitandi ſunt ut in ſchola dum præceptoris ingreſſum expectant, aſſueſcant interea bini ternive id quod ab eo præſcriptum fuerit, ſimul repetere: plurimum proderit hæc illis jucunda exercitatio: eoſq; interim ab otio, laſcivia, multiſq; aliis rebus malis quibus offenditur Deus avertere poterit. Sed quia, ſine puerili colloquio, ejuſmodi repetitiones tractare non ſolent, pueri autem ipſi niſi inſtituti fuerint nihil aliud quam barbare loquuntur, idcirco ut latine inter ſe loqui paulatim diſcant, hac de re hic aliquot breves colloquendi formulas proponimus. Cæterum in præceptoris diligentia ſitum erit, ut hæc ipſa colloquia diſcipulis aliquoties interpretetur, docearque quomodo in his & aliis ejus generis quæ tradere ipſe poterit, ſeſe & domi & in ſchola debeant exercere, atque ad id illos identidem cohortetur. Ita fiet progreſſu temporis, ut promptiores ſemper & alacriores eos habiturus ſit ad ea mutuò reddenda, quæ præſcripſerit. Hinc etiam conſequetur, ut minore cum labore & moleſtia docendi munus exequetur.

A. B. 69

VIſne repetamus una? B. Quidnam? A. Id quod nobis præſcriptum eſt. B. Equidem volo, ſed

quo

quo genere repetendi utemur? A, Audiamus nos viciſſim. B. Sic præceptor nos monet ſæpè A. Recte monet, ſed male paremus. B. Uter incipiet? A Ego ſi tibi placet. B. Maxime placet, incipe igitur. A. Secundæ declinationis nomina his exemplis Latinè declinantur. Magiſter, puer, dominus, lanius, Antonius, regnum. B. Quæ ſunt hodie declinanda? A. Heſternum quidem eſt lanius, hodiernum verò Antonius. B. Cur nos repetimus id quotidie, quod pridie reddidimus? A. Quia ſic præceptor jubet. B Id ſatis ſcio: ſed cur jubet? A. Ad confirmandam memoriam. B. Age, declina lanius A Nom ſing. hic lanius. g. hujus lanii. &c. *Ad finem uſque.* B. Verte Anglice. A. Lanius lanii, maſ. gen. *a Butcher.* B. Declina Antonius. A. Nom ſing. hic Antonius, G. hujus Antonii, D. huic Antonio. &c. *ad finem uſque.* B. Verte Anglice. A. Antonius, Antonii. gen. maſ. eſt nomen viri, *it is the proper name of a man*: Anglice *Anthonie.* B. Cur dicis nomen viri, tu nondum es vir. A. Fateor, ſed ſunt alii Antonii qui viri ſunt. B. Utinam aliquando vir evadas. A, Evadam Deo juvante? B. Attende nunc, ut viciſſim audias me. A. Iſtic ſum dic audacter. B. Secundæ declinationis nomina. A. Deſine, præceptor adeſt. B. Audio tuſſientem, deſinamus, ne putet nos garrire.

C. D. 73

MOx aderit præceptor: Repetamus. D. Quid opus eſt mihi repetitione? ſolus repetivi: ſatis omnia teneo memoria. C Quid tum? quanto ſæpius repetes tanto melius tenebis D Bene mones. Habeo tibi gratiam. C. Incipe tempus abit. D, Quartæ declinationis C Erras Daniel, incipiendum eſt ab exemplo heſterno D. Erravi, fateor. C. Dic igitur nunc rectè. D Nom ſing. Hoc ſedile. Gen. hujus ſedilis. &c. *ad finem uſque.* Quartæ declinationis nomina hoc exemplo declinantur. Nom. ſing. hic ſenſus

ſus, gen. hujus ſenſus, dat. huic ſenſui. C. Hæc hactenus, audio præceptorem.

E. F. G.

QUid agis Franciſce: inſtat præceptoris adventus. F. Scilicet inſtat, nondum eſt ſemihora poſt ſecundam. E. Tamen non debemus interim tempore ſic abuti: repetamus. F. Non ſtabit per me: ego enim ſum paratus. E. Incipe igitur. G Expectate parumper, quæſo: ego quoque ſum veſtræ decuriæ. E. Maiura. F. Dicamus ſuum quiſque caſum ordine, ut interdum nos docet præceptor E. Satis eſt verborum, attendite. G. Quid aliud agimus. E. Tertiæ decli. nationis nomina his exemplis Latine declinantur, Pater, Lumen, Rupes, Meſſis, Pars, Sedile. Veſtigal Laquear. F. Nom. ſing. Hæc rupes. G Gen. hujus rupis. E. Dat huic rupi. F. Ac. hanc rupem. G. Voc O rupes. E. Ab: hac rupe. F. Nom. plu. hæ rupes G Gen harum rupum. E. Errafti *Gabriel*. G Corrige erratum Gen. harum rupium. E. Dat. his rupibus. F. Ac. has rupes. G. Vo. O rupes. E. Ab. his rupibus F. Verte Anglice. G *Rupes* rupis, fœ gen. *A Rock*. E. Pone in oratione, G. Non eſt in libro noſtro. E. Sed præceptor docuit. F. Alta rupes *an high Rock* E. More patrio dicis, aſpirà fortiter *high*: F. *An high Rock* Nom ſing Hæc meſſis. E Gen. hujus meſſis. F. Da huic meſſi, &c. *uſque ad finem hujus nominis, deinde ſic pergunt colloqui.* E. Ambo erraſtis. F. Erravi fateor. G Ego quoque; ſed uter erit victus? E. Præceptor judicabit F. Æquum dicis. E. Vultiſne dicamus iterum ad memoriam confirmandam F. Quidni? G. Quid ſi præceptor interveniat? E. Quid tum? laudabit nos ore pleno. G Sed mutandus eſt ordo. E. Non eſt dubium: incipe Franciſce F. Tertiæ declinationis nomina, &c.

H. I. 72

VIſne repetere mecum? I. Cur tam cito? H. Ne obſer-

obſervator nos deprehendat garrientes aut otioſos. I. Age, repetamus ſed uter incipiet? H, Ego quia victor ſum. H, Dic igitur. H. Prudens nomen adjectivum ſic declinatur per genera: Hic prudens. m. g. hæc prudens, f. g hoc prudens. n, g Idem nomen ſic declinatur in caſus. N S. Hic, & hæc, & hoc prudens. I. Gen. prudentis, H. Dat. prudenti. Ac, prudentem Voc prudens, &c. *ad finem uſque*,

L. M. 73

CUr tu es otioſus? M. Non ſum omnino. L. Quid agis igitur? M. Cogito de lectione reddenda. L. Ego quoq; id ago; repetamus unà. M. Fiat, ſed quam rationem tenebimus? L. Age tu præceptoris partes, ego diſcipuli. M. Valde placet mihi conditio L. Sed ne ſis mihi auſterior. M. Ne timeas, nôſti me ſatis. L. Novi. M, Declina, *Lego* in modo infinito? L. Infiniti modi tempus præſens & præteritum imperfectum, legere, Præteritum perfectum & pluſquamperfectum, legiſſe, M, Perge, L, Sine me paulìſper reſpirare, quæſo præceptor, M. Age, ſino, ſatiſne reſpiraſti? L. Satis, S. Perge nunc, L, Futurum indefinitum, Lecturum eſſe, Gerundia, Legendi, &c. *ad finem uſque*, M, Gaudeo te rectè feciſſe officium, L, Ego vero mihi gratulor, Sed eſt *Deo* gratia, M, Rectè dicis, utinam ex animo, L, Ex animo certe, M, Benè habet, deſinamus, ſentio præceptoris adventum. L, Eccum: adeſt, ſta.

N. O. P. Q. R. 74

HEus pueri, nos hic ſumus quinque, repetamus hodiernum verbum ut ſolemus coram præceptore, O, Nemo (ut opinor) contradicet, P, Quis contradiceret? noſtra omnium res agitur, Q, Incipe igitur Nicolae, qui primus ſedes, N, Optativi & ſubjunctivi modi præſens tempus, Sing, Audiam, O, Audias, P, Audiat, Pl, Audiamus, R, Audiatis N, Audiant, O, præteritum imperfectum, Sing, Audi-

rem

rem, P, Audires, Q, Audiret, R, Pl. Audiremus N. Audiretis, O, Audirent, P, Præteritum perfectum Sing. Audiverim, O, Audiveris, R, Audiverit, N, Pl, Audiverimus, &c, *Usque ad finem verbi hoc pergunt ordine.*

S. T. V. 75

HIc dies est nobis feriatus, & jam satis lusimus, T, Satis opinor, S, Vultis ergo ut animi gratia conferamus de studiis nostris, T, Sane mihi gratum feceris, V. Mihi verò gratissimum, T, Sed quid tractabimus? S, Tentemus declinare aliquod verbum Latinè simul & Anglicè, V, Incipe igitur, quia nos provocasti, S, Faciam quando ita placet vobis, T, Audiamus. *S*, Indicativi modi præsens tempus, *Sing*, Doceo, *I teach*, doces, *thou teacheſt*, docet *he teacheth*, Pl, Docemus, *we teach:* docetis, *ye teach*: docent, *they teach*. T: Præteritum imperfectum, *Sing*. Docebam, *I did teach*: docebas, *thou didſt teach*: docebat, *he did teach*; Pl. Docebamus, *we did teach*: docebatis *ye did teach*: docebant, *they did teach*, V, Præteritum perfectum, *Sing*, Docui *I have taught*: docuisti, *thou haſt taught*: docuit *he hath taught*: Pl. Docuimus, *we have taught:* docuistis, *ye have taught:* docuerunt vel docuere, *they have taught*. S, Aliter Anglicè, *I have taught thou haſt taught, he hath taught, we have taught, ye have taught, they have taught*. V, Præteritum plusquamperfectum. *S*, Docueram, *I had taught:* docueras, *thou hadſt taught*, &c, *Sic pergunt quatenus placet.*

Colloquiorum Scholaſticorum.

LIBER SECUNDUS.

COLLOQUIUM PRIMUM.

Cornelius. Martialis.

QUid legis, M, Literas, C, A quo? M, A patre, C Quando accepisti? M, Heri vesperi, C, Quis attulit

attulit? M. Neſcio. C. Neſcis? Quis tibi reddidit eas? M. Ancilla quædam à Caupone. C. Unde ſunt datæ? M. Lucetiâ credo. C. Quo die? M. Nondum licuit inſpicere. O. Nempe ego te interpellavi, M. Parum refert: non adeò ſum occupatus. C. Age, perlege tuam epiſtolam, ego interea ſtudebo. M, M. Ego quoque mox idem faciam.

Muſicus. Herardus. 2

QUo in ſtatu ſunt res veſtræ Lugdunenſes? H. Neſcio jampridem nihil audivimus? M Nihilne ſcripſit frater tuus? H. Poſt menſes duos nihil literarum miſit quod viderit pater. M. Fortaſſe ægrotat. H. Minime vero, nam tabellarii ſæpe nobis ſalutem nunciant verbis ejus. M. Libenter audio illum recte valere: Valde enim diligo, quia fuit mihi ſuavi ſſimus condiſcipulus. H. Ille (ut opinor) te viciſſim diligit. M. Id vero mihi non eſt dubium, Sed nos hora vocat: eamus in auditorium. H. Maturemus, jam recitatur catalogus.

Obſervator. Briſantellus. 3

DEſinite, O pueri, garrire abſente magiſtro
Verba, quibus ſummus lædiur ille Pater;
De ſtudiis potius tractate, & rebus honeſtis:
Diſcite ſermones, aptaque verba loqui,
Diſcite & inter vos reddenda revolvere ſæpe,
Doctor enim pueris ſemper adeſſe nequit.
Diſcite ſectari veſtigia certa bonorum,
Otia vos ſallant blanda, cavete precor.
En ego præmoneo, vos ne delectet abuti
Tempore: ne tergum verbera dura premant.
Ecce iterum vobis morum prædico magiſter,
Si quis erit cæſus, ne mihi det vitio.
B. *Deſine plura loqui: nemo parere recuſat.*
Eſt monitor nobis optimus ille Pater,
Hiuſque Patris natus, cui nomen Jeſus.
Et qui renovans ſpiritus intus alit.

O, *Quem mihi ſperaſſem tam reſpondere paratum?*
Quis puer Angelicos mittit ab ore ſonos?
B *Quem te memoran noſtræ doctiſſime claſſis?*
Nam tibi divinum carmen ab ore fluit,
Non ſum tam fœlix ut fundam ex tempore verſus?
Sed modo quæ dixi præmeditatus eram.
B, *Si Meditatus eras, quæ nunc tam fundis aperte,*
Caſtalios latices? Quis furor iſte novus?
O. *Nam tua me tantis moverunt carmina flammis*
Ut mihi nunc videar poſſe movere feras.
B. *Sed cui immeritum tantis me laudibus effers?*
Eſt tribuenda uni gloria ſumma Deo.
Atque utinam eloquium nobis ſpatiumque daretur
Et noſtra in laudes ſolveret ora ſuas.
Sed quia tempus adeſt, ut voce & mente precemur,
Idque jubet doctor, deſine plura loqui,

Obſervator, Puer. 4

QUid agis? P. Scribo. O. Quid ſcribis? P. Sententias. O. Quas? P. Ex novo teſtamento, O Bene facis: unde habuiſti? P. Hypodidaſcalus dictavit nobis. O. Quando? P. Heri. O. Quota hora? P. Meridie, O. Ubi? P. in area, Qui aderant? P. Omnes Domeſtici præter primos & ſecundos. G. Ubi erant illi? P. In aula communi, O. Quid agebant? P. Diſputabant. O. Vale & perge ſcribere.

Obſervator, Pueri ſtudentes, 5

QUid vos hic agitis pueri? Mihi videmini garrire & nugas agere, *Quidam puer* Longe falleris nam repetimus una O, Qua de re? P. De verbis anomalis id quod reddendum eſt hora tertia. G. Bene facitis. P. Vis audere noſtrum colloquium. O, Imo, pergete. *Majus opus moveo,* volo tendere laqueos picis & graculis. P In area multas ad ſolem invenies. *O Retibus eſt illic præda parata meis.*

Obſervator, Pueri garientes. 6

ATat? ecce nunc capti eſtis: non fatemini? *quidam puer,* Ceiè fatemur ingenuè: ſed non di-

cebamus mala verba. Quæso te, mi *Nicolae* ne velis notare nos, *Ob.* Quid garriebatis? Audivi nescio quid de jentaculo. P. Illud est, loquebamur de jentaculo mâtutino, quia famulus non dederat nobis in tempore. *Ob*; Puto id fuisse: nec certe est valde magnum malum, nisi quod sunt otiosa verba. P. Sed Latine loquebamur. *Ob*, Audivi, sed non erat fabulandi locus: Nam (ut scitis) hoc pusillum temporis à merenda, debet vobis esse valde pretiosum, quum sit dicatum studio: scilicet, ut se diligenter quisque præparet ad reddenda magistris ea quæ præscripserint: nonne Verum dico? P, Certe verum dicis; nos debuissemus legere simul de Testamento quæ mox oportebit reddere: sed ignosce precor, suavissime *Nicolae* posthac erimus prudentiores, & officium nostrum diligenter faciemus. *Ob* Si sic feceritis præceptor vos amabit tanquam minuta sua intestina; Nonne videtis quemadmodum diligit bonos pueros, & studiosos? Nec amat solum, sed etiam laudat & præmiolis afficit. P. Ista scimus & quotidie experimur. *Ob.* Ergo mementote, & promissa facite. P. Tacebis igitur hanc culpam. *Ob:* Tacebo, sed ea lege ut caveatis recidere. P. Cavebimus, Christo favente.

Nomenclator. Puer. 7

UBi est frater tuus? P. Modo ivit domum. N. Quid eo? P. Petitum nobis opsonium. N. Quid nunc vobis opus est opsonio? P. In merendam. N. An non habetis in arca vestra. P. Non. N. Quid ita non? P. quia Mater non solet nobis dare opsonium, nisi in præsens tempus, N, Nempe, quia novit vos esse gulosos. P. Quomodo gulosi sumus. N, Quia fortasse uno convictu devoratis, quod in tres datum fuerit. P. Tace, ego dicam præceptori, fratrem tuum nihil aliud quam discurrere. P Atqui prodire non soles nisi cum bona venia præceptoris. N, Atqui præceptorem fallit. P. Quomodo fallit eum? Non enim mens est præceptoris, ut ter quotidie prodeat: Sine illum venire, videbis quid tibi respondeat. N, Imo ille viderit quid præceptor respondeat.

Pastor. *Langinus.* 8

FRater tuus venitne Lugduno? *L.* Jam venit heri ante meridiem. *P.* Nihilne literarum tibi attulit? L. Nihil. P. Quid igitur nunciavit? L. Prospera omnia. P. De Patre quid narrat potissimum? L. Ait illum Dei beneficio, jam plane febri carere. & paulatim convalescere. P. Gaudeo sane, Deumque precor, ut pristinam valetudinem brevi recuperet: sed cur ille, ut solet nihil ad te scripsit? L. Negat frater eum potuisse scribere. P. Quamobrem? L. Quia nondum satis erat confirmatus. P. Nihil mirum quum tamdiu tam graviter ægrotaverit: Sed ille nihil ad te misit? L. Imo pecuniam. p. Euge nullus est jucundior nuncius. L. Ita aiunt. p. Tu ver sic respondes, quasi fabulam audias L. Quin pejus audio. P. Quidnam? L. Merum mendacium. p. Ego ne mentitus sum? L. Non dico te esse mentitum, sed falsum dixisse. p. Ego quid dicas non intelligo. L. Dabo operam ut intelligas. P. Obsecro te. L. Si nullus est jucundior nuncius quàm de allata nobis pecunia, quid ergo est Evangelium Christi? quis est jucundior nuncius quam de gratia Dei, quam Christus attulit nobis per Evangelium? p. Fateor nihil esse jucundius Evangelio, iis duntaxat qui credunt ei & ex animo amplectuntur. L. Equidem sic intelligo. p At ego loquebar de humanis & terrenis rebus, tu vero statim ad cœlum ascendisti, L. Ita solent boni concionatores p. Non putabam te esse Theologum tam acutum. L. Nihil dixi nisi quod est tritum, & in medio positum. p Utinam illud adeo vulgare & protritum foret, ut omnes in Christum crederent, L. Nunquam credent omnes. p. Quid prohibet? L. Quia multi sunt vocati, pauci vero electi: sicut Christus ipse testatur. p. Sed ne te diutius teneam, potesne facere ut fratrem tuum paucis conveniam? L Vix possum. p quid ita? L Nam habet à patre nostro mandata plurima; in quibus curandis totus est occupatus. Nonne cœnabit domi apud vos; L.

Cœna-

Cœnabit opinor. p. Ibo igitur ſub horam cœnæ. C. Veni precor & eadem opera nobiſcum cœnabis. p. Non recuſo. L. Interim vale: ſed fac memineris adeſſe tempore. p. Quota hora? L. Ante ſextam. P. Hora eſt mihi commodiſſima.

Vignolus. Angelinus.

ROgo te *Angeline*, compinge mihi hanc chartam. A. Quid me rogas? Non eſt ars mea. V. Tu tamen ſæpe compingis aliis, A. Quot habes ſchedas? V. Octo: Sed jam ſunt complicatæ: tantum reſtat inſuere membranæ. A. Quid dabis ſi tibi compegero? V. Nihil habeo quod poſſim dare, Nam pecunia nulla mihi eſt. A. Ergo quære tibi alium opificem? non enim gratis faciam. V. *Mi Angeline*, tu es tam bonus denegabis mihi rem tantillam? At Scin'tu quid habet proverbium; V. Quod proverbium dicis? A. *Manus manum fricat*. V. Quid hoc ſibi vult. A. Da aliquid ſi quid velis accipere. V. Si quid haberem, certe darem libenter. A. Cedo merendam tuam. V. Merendam! Ah me miſerum quid ederem? Mallem dare pileum, ſi auderem. A. Merenda tua parva res eſt. V. Sed vehementer eſurio. A. Quid cauſæ eſt? V. Quia nihil prandi, niſi fruſtrum p̃nis & tres aut quatuor juglandes. A. Eho quid cauſæ fuit? V. Quia mater domo aberat. A. Quis ergo dedit merendam? V. Ipſa A. Atqui dicebas eam abfuiſſe. V. Verum eſt, aberat enim tempore prandii, nec rediit, niſi paulo ante merendam. A. Nihilne edifti domi antequam in ludum venires? V. Nihil. A. Cur non? V. Quia timebam non adeſſe in tempore. A. Tintinnabuli ſonitus te ſatis admonere debet. S. Sed raro audimus à noſtris ædibus. A. Quid ita? V. Quia onge nimis ab hac ſchola diſtat. A. Suntne vera iſta omnia quæ mihi narras; V. Vera profecto *Angeline*, A. Age, da mihi tuam chartam, Ego tibi compingam elegantem libellum tu interim ede merendam tuam. V. Ego petam à matre Sextantem; quem dabo tibi. A. Cave

petas: Nihil volo, quin potius darem tibi ſi egeres. V. Ago tibi gratias. A. Nonne putabas me ſerio petere abs te merendam, V. Profecto ſic putabam. A. Atqui dicebam joco. V. Quamobrem? A. Ut pauliſper audirem te latine fabulari: Nam quod bene diſcas gaudeo: quanti emiſti chartam hanc? V. Dedi pro codice aſſem cum ſemiſſe. A. Non emiſti male: bona eſt, ſed non recte complicaſti. Habes membranam? V. Ecce tibi. A. Bene res habet, ego citius contexero, quam tu merendam peredêris. V. Habeo tibi maximam gratiam, mi *Angeline*. A. Honeſte loqueris, ſed memento fili, ut ſemper vivas in timore Domini: diligenter obedias matri: ſis frequens in ſchola, diligens in ſtudio: ne verſeris cum pravis ac diſſolutis: denique quibus poteris benefacito quomodo vides me feciſſe tibi. Intellextin? V. Optime. A. Fac igitur ut ſæpe recorderis. V. Faciam Deo volente. A. Ede nunc otioſe.

Davinus. Maius. 10

QUid tibi dedit mater in merendam? M. Vide D. Caro eſt: ſed quænam? M. Bubula. D. Utrum recens an ſalſa? M. Eſt bubula ſalita. D. Utrum pinguis an macra? M. Eho inepte, non vides macram eſſe? D. An non malles eſſe vitulinam aut vervecinam; M. Utraque bona eſt, ſed in omni genere ſapit mihi hœdina, præſertim aſſa. D. Hem delicatule jamne palatum tam doctum habes? M. Dico ut ſentio; non enim eſt mentiendum. D. Abſint à nobis mendacia. Sumus enim filii Dei, & Chriſti fratres qui eſt ipſa veritas, ut ipſe de ſe loquens teſtatur. M. Sed ad rem, Suilla quoque veſcor libenter, modico ſale aſperſa & bene cocta. D. O mirificam Dei gratiam, qui dat nobis tot opſoniorum genera & tam bona? M. Quot putas eſſe hac in urbe pauperes, qui ſolo pene hordeaceo victitant, neque tamen ad ſaturitatem? D. Non dubito multos eſſe, in tanta præſertim annonæ caritate. M. Itaque nos in tanta bonarum

rum rerum copia quantas Deo gratias agere debemus? quas laudes illi dicere? D. Ejus igitur beneficia magnifice ubique prædicemus, atqui interim precemur, ut pauperum suorum misereatur inopiæ. M Utinam ipse corda nostra suo spiritu ad eam rem penitus afficiat. D Ita precor.

A. B. 11

QUid rides? B, Nescio. A. Nescis? magnum signum stultitiæ B Me igitur stultum vocas; A. Minime vero: sed dico tibi argumentum est Stultitiæ, quum quis ridet, & ridendi causam nescit. B Quid est stultitia. A, Si diligenter evolvas Catonem tuum, istud quod quæris, invenies. B Nunc non habeo meum Catonem, & volo aliam rem agere A Quod habes negotium. B Habeo ediscere aliquid de Rudimentis. A. Et interim quæris fabulari inaptule? B, Dic mihi quæso de stultitia in Catone, A. *Stultitiam simulare loco prudentia summa est* An non hæc didicisti? B. Imo: sed non recordabar. A Quum domi eris, inspice librum tuum B. O quantas gratias ago tibi! Ego proponam alicui istam quæstionem qui non poterit mihi respondere, & sic erit victus A. Tace puer, & stude ne vapules, B Non multum curo, ego fere teneo Prælectionem A Nisi taceas, dicam observatori, qui te statiam notabit, B Mane, mane, nihil dicam amplius A Sed memento id quod dixi tibi B. Quid èst? A Ne rideas unquam sine causa. B Sed ridere non est malum. A Non dico istud. B. Quid igitur? A, Stultum est sine causa ridere, B. Nunc intelligo, A. Recordare sane.

Cleophilus, Melchisedec. 12

ECquid habes novi? M Accepi literas á fratre qui Lugduni habitat. C. Quando accepisti? M. Heri, sub noctem. C Quis attulit? M. Piscarius. D, Quidnam intellexisti ex istis literis? M Omnia bene illic habere, quæ ad Evangelium pertinent. C. Verane prædicas? M: expecta: literas ipsas ostendam tibi à prandio. D, Est profecto quod nostris fratribus gratu-

tulemur. M. Scilicet. quoque Deo noſtro gratias maximas agamus, C, Id quidem præſtare debemus omni tempore, ſed nunc maximè quum audimus ea quæ ad gloriam ejus præcipue pertinent. M, Utinam hoc ſemper habeamus in memoria, C, Communicabis igitur mecum tuas literas? M, Etiam dubitas C. Interea vale, M, Vale. & ſalve *Cleophile*, ?

Iſrael, Matheus. 13

Eſtne domi frater tuus? M Cur iſtud rogas? I, Pater meus volebat eum convenire, M, Non eſt in hac urbe, I, Ubi igitur, M Peregre profectus eſt. I. Quando M, Nundiuſtertius, I, Quonam ivit? M Lutetiam I, Qua iter facturus eſt, M, Lugduno, I Utrum pedes an eques ivit? M, Ivit in equo. I, Quando eſt rediturus? M. Nefrio, I, Sed quem terminum conſtituit illi pater? M, Juſſit ut hic adeſſet ad viceſimum hujus menſis diem? I. Ducat illum Deus ac reducat, M, Ita precor.

Ducas: Ballivus. 14

QUando profecturus es domum? B, Cras, *Deo* juvante D Quis te juſſit? B Pater. D. Quando autem juſſit, B. Ad me ſcripſit ſuperiore hebdomade, & Quo die literas accepiſti? B, Die veneris. D, Quid continebant præterea literæ? B, Omnes recte valere: proximis diebus initium fore vindemiæ. D, O Fortunatum qui vindemiatum properas? B, Vis dicam patri meo ut te accerſat, D, Quam gratum mihi faceres, ſed vereor ne nolit. B, Imo gaudebit, cum propter noſtram conjunctionem, tum verò quia & Latine colloquendo nos exercebimus, & de ſtudiis unà interdum conferemus. D. Oh gaudeo, totus exilio, Amabo te, id cura, mi animule B. Sentes, interim Deum precemur, ut dicta, facta & conſilia noſtra vertat in gloriam ſui nominis. D. Bene mones, & certè expedit ita facere.

Hector. Lambertus. 15

SIſte parumper gradum *Lamberte*, quo properas? L. Recta domum. H, Quid eo? L, Mater vult me

me paucis convenire. H. Neſcis quamobrem? L. Neſcio, niſi forte ut veſtimenta hiberna mihi facienda curet. H. Iſtud eſt verisimile, jam enim inſtat hyems. L. Jam viſa ſunt gelicidia, & glacies etiam alicubi. H. His diebus vidi in foro montanos quoſdam, qui dicebant magnam vim nivium decidiſſe ſuperiore hebdomade, quum hic interea lentas pluvias tantum viderimus. L. L. Ego quoque id ipſum audivi domi noſtræ ex ruſticis qui triticum nobis advexerant, ſed cogor abrumpere ſermonem ne mihi iraſcatur mater. H. Sed heus tu, mi *Lamberte*, adfer mihi domo aliquot uvas, nam ampliſſima fuit vobis vindemia. L. Adferam (ut ſpero) utrique noſtrum affatim: niſi ſi quid forte mater irata ſit mihi. H. Iſtud avertat Deus.

Pelignus. Bartholomæus. 16

QUònam is tam celeriter? B. B. Ad tonſorem. P. Ego quoq; unâ ibo tecum. B. Rogaſti veniam P. non rogavi, ſed tantiſper expecta me, dum eo rogatum. B. Feſtina igitur. P. mox rediero: Redii; eamus nunc jam. B. Quo vultu te præceptor excepit? P. Hilaro ſane. B. Eodem me quoq; exceperat. P. Non ſolet iraſci nobis, niſi illum adeamus intempeſtive B. Quotuſquiſq; id non ægre ferret. P. Etiam nos qui pueri ſumus, ſæpius iraſcimur condiſcipulis, quum ſtudia noſtra quantulacunq; ſunt, interpellant. Sed jam deſinamus, optime tonſorem ante officinam video. B. Euge, nulli ſunt igitur expectantes, ita fiet ut minùs diu moremur.

D. K. 17

QUò *nunc ſolus abis*? K. Semper a verſibus aliquid auſpicaris. D. Facile eſt carmen incipere. deducere non item: dic, quò nunc is. K. Recta in portum. D. Quid in portu habes negotii? K. Viſo ecquid alimenti mihi advectum ſit: D. Vis me tibi comitem? K. Imo etiam ducem, ſi tibi id videtur. D. Nunquam dux eſſe didici: ſed ſæpe egi comitem? K. Nihil ad rem pertinet pluribus verbis hic fabulari: eamus,

eamus, unà. D. Eamus. ſane confabulari licebit amplius ambulantibus in ripa lacus, ſi navis nondum appulſa ſit. K. Quid ſi jam ſit appulſa? D. Tamen deambulare ſatis diu poterimus dum exoneratur.

Nomenclator. Puer. 18

UBi eſt *Petrus*? P. Ivit foras. N. Quò? P. Abiit rus. N. Quocum? P. Cum patre. N. Quis venerat accerſitum? P. Patris famulus. N. Quando eſt in urbem rediturus? P. Hinc (ut dixit) ad octavum diem. N. A quo petivit abeundi veniam? P. Ab Hypodidaſcalo. N. Cur non potius à ludi magiſtro. P. Ad negotia prodierat. N. Sat habeo.

Ricardus. Niger. 19

QUo aſcendis? N. In cubiculum noſtrum. R. Quid eò? N. Petitum thecam ſcriptoriam. R. Adfer mihi cingulum eadem opera. N. Ubi eſt? R. Super arcam meam. N. Adferam ſed tu me expecta. R. Nuſquam moveo.

Lorinus. Gerardus. 20

HEus Gerarde. G. Quid vis; L. Accerſeris. G. Quis me vocat? L. Frater tuus. G. Ubi eſt? L. Præ foribus expectat. G. Certò ſcis eſſe fratrem meum? L. Quidni ſciam? Vidi illum, & ſum alloquutus. G. Viſo ſane quis ſit.

Ricardus. Vilaſius. 21

NEſcis vetitum eſſe, ne ſubmiſſe loquamur inter nos. V. Quidni ſcirem; cùm præceptor tam ſæpe nobis inculcet ejus rei cauſas? R. Cur igitur modo faciebus contrà. V. Quia *Iſaias* ita me cæperat alloqui. R. Quid tum? Debuiſti illum admonere, non imitari. V. Debui, ſed tunc mihi non venit in mentem. R. Sed interim notandus es. V. Minime verò, niſi vis eſſe ipſo præceptore ſeverior. R. Dic mihi cauſam? V. Quia præceptor vetat quempiam notari, qui ſponte delictum agnoverit, modò ne tale ſit factum

tum, quod verbo Dei interdictum sit. R. Nonne à Deo præceptum est, ut parentibus obediamus? V. Illud est quintum Decalogi præceptum. R. Atqui (ut habemus in Catechismo) præceptum illud patet latius: Nam parentum nomine præceptores complectitur, & magistratus, & denique omnes quibus Deus ipse nos subjecit. V. Non equidem nego vera esse quæ narras, sed malo præceptorem consulere, quam tecum disputare, alioqui in majus malum me induces, quod est contentionis vitium multò majus à præceptore vetitum. R. Æquum dicis, memineris igitur præceptorem admonere, cum rationes à nobis exigit. V. Ne putes me obliturum præsertim quum mea res agatur.

Fogerus. Ferrerius. 22

UNde venis? F. Foro. R. Quid illic audivisti novi? F. Nihil. R. nihilne? F. Nihil prorsus. R. Mirum est te nihil audisse de bello. aut de cæteris rebus Anglicis. F. de iis quæ nihil ad me pertinent non soleo percontari. R. Esto: sed tamen aliquid vel in transitu audiri solet. F. Ne mentiar, intellexi non nihil in transitu. R. Narra quæso F. Nunc non est narrandi spatium. R. Cur non? F. Est mihi aliò properandum. R. Quonam? F. Nihil ad te. R. Quando igitur revises nos ut ex te istud audiamus. F. Aliquando. si licebit per otium. R. Amabo te fac liceat. F. Dabo operam, sed me detines diutius, Vâle.

A. B. 23

UNde venis? B. A foro. A. Quis te illuc miserat? B. Mater. A. Quid egisti in foro? B. Emi pyra. A. Nescis nobis vetitum esse emere fructus aliquos. B. Quis ignorat illud, nam dictum est palam in aula. A. Qui igitur ausus es emere pyra? B. Mater dederat mihi sextantem, ut mihi emerem merendam, Quid mali feci si parui matri?

Franci-

Franciſcus. Dionyſius 24

UBi fuiſti his diebus; D. Ruri. F. Quo in loco? D. in villa noſtra. F Quid agebas illic? D. Miniſtrabam patri. F Quid verò ille? D. Faſtigabat vites noſtras. F. Quando illinc rediiſti? D. Heri tantum. F. Quid Pater. D. Una mecum reverſus eſt, F. Bene factum. ſed quò nunc is, D. Rectà domum. F. Sed quando repetes ludum literarium? D. Cras, juvante Deo, aut ad ſummum perendie. F. Ergo interim vale. D. Et tu vale, mi *Franciſce*.

F. G. 26

QUando rediturus eſt Blaſius? C. Non certò ſcio fortaſſe die craſtino, ſed cur iſtud rogas? F. Quia ſecum abſtulit catalogum, & præceptor iraſcetur ſi nemo ſit qui recitet. C. Relinque mihi iſtam curam, habeo catalogi exemplum F. Recitabis igitur. C. Recitabo. F Bene facies, & noſter Blaſius referet gratiam, ſi qua ſe offerat occaſio.

Garbinus. Furnarius. 26

QUod eſt tibi domicilium. F. Paterna domus. G. Unde nunc venis. F. Domo G Ubi prandiſti, F Domi. G. Ubi cœnabis. F Domi veſtiæ. ut ſpero G Qui ſcis. F. Pater ipſe tuus hodie me invitavit G. Ubi illum vidiſti. F. Domi *Varronis* G. Quid illic erat tibi negotium. F Pater me miſerat nunciatum aliquod. G. Scire etiam velim ubi ſis cubiturus. F. Domi fratris. G. Quid habes negotii cum fratre tuo. F. Dixit ſorori noſtræ ſe velle convenire me otioſe. G. In qua domo habitat F. In quadam conductitia. G. Eho, nullam ne habet propriam domum F Habet quidem: ſed eam locat quibuſdam inquilinis. G Locat igitur domum propriam, conducit alienam. F. Scilicet ut ex me audis. G Quanti locat. F Octodecim aureis Italicis, quos nunc *Piſtoletos* vocant G Cur illic non potius habitat. F. Quia ſita non eſt in loco ſatis commodo, ſive (ut ita loquar) mercatorio: Sed illam alienam quanti conducit. F.

Longe

Longe pluris. G, Quanti igitur? F, Quinque & viginti. G Cara eſt habitatio. F. Cariſſima; ſed quid agat? loci commoditas id facit. G. Age, ut aliquando tandem finiamus, dic (precor) ſciſne ubi cras futurus ſis? F, Domum revertar, ut inde in ſcholam me conferam, ſi quidem permiſerit Dominus. G. Cur addis, ſi Dominus permiſerit? F. Quia ſine permiſſu Dei, ne domo quidem exire poſſumus. G. Iſtud audivi ſæpè ex præceptore F. Cur ergo rogabas G. Quia nunquam nimis dicitur, quod bene dictum fuerit, præſertim ubi de rebus divinis agitur. F, Iſtud quoque ex præceptore diſcimus: G Verum, ſed utile eſt talia ſæpè repetere ad memoriam exercendam. F. Vide, quo nos ſenſim adduxerit tua prima interrogatio. G. Tantum volebam tecum verbis paucis jocari. F. Age quoniam nunc ſatis animum exercuimus, non vis etiam corpus exercere valetudinis cauſa? G. Quidni velim? F. Eamus igitur luſum pila palmaria, nam eo luſu ſcio te delectari. G. Delector ſane, ſed nunc pilam non habeo. F. Ecce tibi, ſequere me. G. Ego te ſequar libens: tu me bene ducito.

Creditor. Debitor. 27

QUando patris reditum expectas? D. Hinc ad diem octavum. C. Qui ſcis diem. D. Ipſe pater ad me ſcripſit. C, Adventus ejus (ut ſpero) te ditabit. D, Credo ditior ero ſi bene nummatus venerit. C, Tunc mihi mutuum reddes. D. Non eſt quod dubites, quin ſi tibi opus erit amplius, non modo reddam mutuum, ſed etiam referam gratiam. C. Quomodo. D. Pecuniam mutuam viciſſim dabo. C. Nihil opus erit ſpero. D. At neſcis quid poſſit accidere. C. Tempus eſt breviſſimum. D. Non eo dico, quod tibi vellem ominari malum; C, Quicquid ominentur homines, Deus clavum tenet. D. Sed quid ceſſamus recipere nos in auditorium. C. Opportune admones.

Picus. Marcuardus. 28

QUando rediiſti domo. M, Tantum redeo. P. Ubi eſt frater, M Manſit domi. P. Cur manſit, M.

Ut pranderet cum matre. P. Tu vero cur etiam non manſiſti? M. Jam pranderam cum patre. P. Quis vobis miniſtrabat? M. Ancilla. P. Quid mater? Ubi erat? M. Etiam domi, ſed occupata. P. Qua in re? M. in recipiendo tritico, quod nobis advectum fuerat. P. Quando redibus domum? M. Cum accerſar à patre. P. Quo die illud erit? M. Fortaſſe hinc ad quatuor dies. P. Cur vos tam ſæpè commeatis? M. Sic volunt parentes. P. Quid agitis domi? M. Quod jubemur a parentibus. P. Sed interim perit vobis ſtudiorum tempus. M. Non omnino perit. P. Quid igitur? M. Quoties pater non neceſſario occupatus omnibus horis exercet nos: mane, ante & poſt prandium, ante cœnam, à cœna ſatis diu, poſtremo etiam ântequam cubitum eamus. P. Quibus rebus vos exercet? M. Exigit à nobis ea potiſſimum, quæ tota hebdomade in ſchola didicimus: themata noſtra inſpicit, ac de iis nos interrogat, ſæpe dat nobis aliquid modo Latiné modo Anglicè deſcribendum, interdum etiam nobis proponit brevem ſententiam vernaculo ſermone, quam Latine vertamus: interdum contra jubet aliquid Latinum Anglice reddere. Poſtremo ante cibum & poſt, ſemper ex bibliis Anglicis aliquid legimus, idque tota præſente familia. P. Nihilne de Catechiſmo interrogat? M. Id facit omni die Dominico niſi forte domo abſit. P. Mira narras ſi modo vera. M. Imo ſunt longe plura quam quæ tibi narravi: ſum enim oblitus morum civilitatem, de qua etiam admonere nos ſolet in menſa. P. Cur pater veſter tantum ſumit laborem in vobis docendis. M. Ut ſic intelligat num in ſchola operam demus, an ludamus, & tempore abutamur. P. Mira hominis diligentia, atque adeo prudentia. O, quam divincti eſtis patri cœleſti, qui talem patrem in terra dedit vobis. M. Faxit ille, ut hoc & cætera ejus beneficia nunquam obliviſcamur. P. Bonum & pium eſt illud optatum: cura ut habeas non modo in ore, ſed in animo etiam magis. P Bene monen-

monendi officium debebus omnibus, ſed maxime fratribus. M. Fratribuſne igitur ſolis? P. Eos potiſſimum fratres hic dico, qui ex fide in Chriſtum nobis conjuncti ſunt. M. Recte judicas: ſed viſo num frater domo tandem reverterit, nam ad ceſſandum promptus eſt plus ſatis.

Myconus. Petellus. 29

SErione ſcribis, an tu ineptis? P. Equidem ſcribo ſerio: cur enim tempore abuterer; Tu vero cur iſtud rogas? M. Quia vidi aliquando quam bene ſcriberes. P. Scribo interdum melius, M. Qui ſit igitur ut nunc tam male ſcribas. P. Deſunt mihi bene ſcribendi adjumenta. M. Quæ tandem? P. Bona charta, bonum atramentum, bona penna; Nam hæc mea Charta (ut vides) miſere perfluit, atramentum eſt aquoſum & ſubalbidum, penna mollis & male parata. M. Cur iſta omnia maturè non providiſti? P. Pecunia mihi deerat, & nunc etiam deeſt. M. Incidiſti in illud vulgare proverbium *Cui deeſt pecunia, huic deſunt omnia.* P. Sic agitur mecum. M. Sed quando te ſperas accepturum? P. In mercatu proximo patet ad me miſſurus eſt, aut ipſemet venturus. M. Ego te interea juvare volo. P. Siquidem id potes, magno beneficio me affeceris. M. Accipe hos ſex aſſes mutuo ad chartam & cætera comparanda, P. Quam vere dictum eſt illud, *Amicus certus in re incerta cernitur*? Sed quid te impellit, ut mihi ultro tam benigne facias? M. Charitas illa Dei, (quæ ut Paulus ait) effuſa eſt in cordibus noſtris. P. Mira eſt vis divini ſpiritus, qui ejus auctor eſt charitatis. Sed mihi interim cogitandum quomodo tibi referam gratiam. M. Parva res eſt. Omitte iſtam cogitationem ne te impediat, quo minus in utramvis aurem dormias: Tantum redde mutuum quum tibi commodum fuerit. P. Reddam (ut ſpero) propediem. M. Eamus ad precationem; ne notemur. P. Adde unum, ſi placet. M. Quid eſt? P. Ne hodie incœnati mittamur cubitum. M. Ha, ha, he.

Veluſatus. Stephanus. 30

QUota horâ ſurrexiſti hodie? S. Paulo ante quintam. V. Quis te expergefecit. S. Nemo. V. An cæteri jam ſurrexerunt? S. Nondum. V. Non iviſti illos excitatum? S. Non ivi. V. Quamoberem? S. Neſcio, niſi quia non putabam illud ad me pertinere. V. Annon te illi excitant interdum? S. Imo ſæpiſſime. V. Debuiſti igitur ſimiliter facere. S. Debui, fateor. V. Memento igitur ut poſt hac facias. S. Meminero Deo juvante. V. Sed tu quid feciſti, ex quo ſurrexiſti lecto? S. Primum flexis genibus, Precatus ſum patrem cœleſtem in nomine filii ejus Domini noſtri Jeſu Chriſti. V. Factum bene, quid poſtea? S. Deinde ornavi me, & curavi corpus mediocriter, ut Chriſtianum decet? Poſtremo; ad quotidiana ſtudia me retuli. V. Pergas ſic facere, ne dubites quin Deus tua juvet ſtudia. S. Ad huc me ſemper juvit, quæ eſt ejus benignitas, nec me (ut ſpero) derelinquet. V. Recte loqueris, nec ille ſpem tuam fruſtrabitur. S. Anno ſuperiore didici in Catone. *Spem retine, ſpes una hominem nec morte relinquit.* V. Quod retinueris, bene feciſti? eſt enim egregia ſententia, & homine Chriſtiano digna. S. Atqui auctor ejus libri non fuit Chriſtianus. V. Non fuit, certa res eſt. S. Unde igitur ſumpſit tot pulchras ſententias. V. Maxime ex Philoſophis Ethnicis, nam & ipſi (divino ſpiritu illuminati) plurima dixerunt quæ ſunt verbo Dei conſentanea: quod tu quoque videre aliquando poteris, ſi literarum ſtudium proſequare. S. Ego proſequar (ut ſpero) dummodo ipſe Deus det patri meo vitam longiorem. V. Precare diligenter & ex animo, ut illud contingat. S. Quotidie id precor ſæpe. V. Det tibi Dominus Deus in omni opere bono perſeverantiam. S. Quid mihi optas, idem tibi precor, & gratias ago, quod me tam fraterne monueris.

Dominicus. Barralius. 31

UBi ſunt juglandes tuæ? B. De quibus loqueris juglandibus? D. Quas hodie ex præmio accepiſti

pisti. B. Ubi sint, rogas? quasi vero tibi servare debuerim. D. Non sic intelligo: sed quæro quid feceris? B. Edi in merendam. D. Edisti miser, cur potius non servabas ad ludendum. B. Edere malui quam perdere. D. Non poteras perdere nisi duodecim. B. Fateor. D. Quod si forstuliſſet, potuisti ducentas aut fortasse plures lucrifacere. B. Dubius est (ut vulgo dicitur) ludi eventus. D. Quid tum? ubique parati esse debemus in utramque partem, & boni consulere quicquid nobis evenerit. B. Istud ego scio, sed non sum admodum ludendi peritus in eo genere. D. Abi, nunquam rem facies. B. Nemo rem facit, nisi Deo volente, nec ego ditari ex ludo velim. D. Ergo (ut video) quærendus mihi est collusor alius. B. Nihil sane impedio: sed mane parumper. D. Quid vis? B. Quid tu vocas sortem, de qua hic mihi mentionem fecisti D. Ipsam fortunam. B. Quid autem est fortuna? D. Stultorum opinio. B. De fortuna quid opinantur stulti? D. Nunc mihi non vacat de hoc tibi respondere: sed vide annotationem præceptoris in Catonem. B. In quem locum? D. In illum versiculum: *Indulget fortuna malis, ut lædere possit* B Ut video non ignoras quid sit fortuna. D. Satis scio fortunam nihil esse. B. Cur Ergo dixisti, quod si fors tuliſſet? D. Excidit mihi sic loqui Ethnicorum more, nam eorum libri (ut sæpe docet præceptor) pleni sunt ejusmodi impia doctrina. B. Nihil mirum, nempe illi veram Dei cognitionem non habuerunt. D. Sed audi, mi Barrassi, si vis amplius disputare, quære tibi alios disputatores: Nam mihi nunc serio ludendum est, volo tamen prius te vicissim admonere. B O quam gratum mihi feceris? D. Nonne tu dixisti hæc verba, dubius est ludi eventus. B. Fateor me dixisse, sed præmunivi. D. Quomodo istud intelligis? B. Addidi enim hac tria verba, ut vulgo dicitur. D. O astutam vulpeculam! Os occlusisti mihi sed hæc inter nos sine odio aut malevolentia dicta sint: B. Novit Deus utriusque animum. D. Est enim ille solus cordium scrutator. Sed quid tu? vis hic so-

lus otio torpeſcere? B. Cogito quo luſu me exerceam. D. Quaſi vero ſit dutius cogitandum. Age, ſequere me, dabo tibi mutuo juglandes. B. Amicè nunc loqueris, ſed quando reddam? D. Ad Kalendas Græcas, ſi non potes citius. B. O feſtivum caput? Eamus.

H. I. 32

Jacobe. I. Quid vis? H. Repetamus unà prælectionem. I. Non eſt mihi otium. H. Quid habes negotii? I. Volo ſcribere. H. Quid ſcribere paras? I. Dictata præceptoris. H. Cur heri non ſcripſiſti? I. Quo tempore ſcripſiſſem? H. Quum luderetur. I. At ego nolebam amittere ludendi occaſionem. H. Ah piger! nil aliud quam luſionem meditaris: Nonne diebus Mercurii & Sabbathi ternæ ſunt horæ liberæ? I. Liberæ quidem ſunt ſed non ad luſum deſtinatæ, deputatæ, attributæ, aſſignatæ. H. Imo, partim luſibus, aut alicui honeſtæ remiſſioni, partim ſtudio literario ſunt dicatæ. I. Fateor, duntaxat iis, qui volunt immori ſtudiis. H. Non poteras heri ſeſquihoram detrahere ludo tuo, aut ſaltem horam unicam? I. Tu ſtude quantum voles. Ego vero ludam quamdiu licebit. H. Per me quidem licebit, ſed interim parum promovebis in literis. I. Nonne præceptori ſatisfacio? H. Utcunque. I. Tu igitur ſtudioſe, vis eſſe præceptore ipſo ſeverior? Omitte me tandem, age tuum negotium, ego meum. H. Age; age ut libet.

Ruſus. Caſtrenſis. 33

QUando repetes ludum literarium? C. Neſcio. R. Cur de hac re patrem non admones? C. Quid putas me curare? R. Parum admodum ut credo. C. Profecto verum dicis. R. Satis eſt ſigni te non amare literas. C. Scio legere, ſcribere, Latine loqui ſaltem mediocriter: quid opus eſt mihi tanta ſcientia? Ego plus ſcio quam tres ſacerdotes Papiſtici. R. O miſerum adoleſcentem, ſiccine rem contemnas inæſtimabilem? C. Quid tu exclamas? Unde tibi

videor miſer? R. Amice nulla tibi a me orta eſt injuria, quod enim tibi Dixi non eſt convitium, ne tu in malam partem accipias: ſed miſereor tui, quia id contemnis quod fœlicitatem parit. R. Imo, iſta multis fuerunt exitio: tametſi divitiæ ſint donum Dei, nec nocent niſi iis qui aburuntur: verum enimvero nulla eſt homini prætioſior poſſeſſio quam virtus & rerum honeſtarum cognitio. C. Vis igitur concionari ut video. R, Utinam divinas conciones audiviſſes diligenter. C. Hem obtundis me, nunquid vis. R. Ut bonam mentem det tibi Deus. C. Et fortaſſe tibi eſt magis opus quam mihi, Vale.

E. F. 35

MIror ego quid tibi velis? tu fere ſemper es otioſus, aut garris aut ineptis. F. Quid vis faciam? E Ut ſtudeas diligenter. F Cur me iſtud mones? E. Pro meo in te amore, tuaque utilitate. F. Fruſtra mones. E Quid ita? F. Quia non eſt mihi animus in literis. E. Quid ergo velles? F. Diſcere aliquam artem aptam ingenio meo. E. Jamne cogitaſti, quænam ars tibi placet potiſſimum? F. Jampridem. E. Cur ergo patrem non admones? F. Nunquam auſus ſum. E. Cur non? F. Vereor ne mihi iraſcatur. E. Roga præceptorem, ut illi dicat. F. Imo te oro. E. Dic tu ipſi præceptori meis verbis nam verecundia me impedit. F. Facieſne quod rogo? E. Faciam certè, idque libentiſſime. Valde enim tædet me videre te adeo remiſſum. F. O quam mihi gratum feceris. E. Sed præceptor te appellabit. F Quid tum? Oblata occaſio me audacem reddet ad mentem meam libere apperiendam. E. Recte judicas. F. Tu igitur fac promiſſi memineris: deinde renuncia mihi quod ille tibi reſponderit. E. Alioqui non eſſem tibi nuntius utilis.

Michael. Friſium. 35

SAlve *Friſi*. F. Tu quoque ſis ſalvus *Michael*: quota eſt hora? M, Mox audies ſonum ſemihoræ poſt quintam

quintam. F. Bene habet, maturè ſatis aderimus. M. Gaudeo me tibi occurriſſe, ut euntes, Latine tantiſper colloquamur. F. Ea ſane eſt utilis & jucunda exercitatio. M. Quoties incido in aliquem ex iſtis diſſolutis nebulonibus, mallem rhedarium offendiſſe. Non enim per eos mihi licet aliquid in via meditari: adeo mihi ſunt eorum mores odioſi. F. Nihil mirum: Nam fere ſunt ejuſmodi, ut neque loqui velint quippiam boni, neque audire ſuſtineant. M. Quid cum illis agas quibus nihil eſt curæ niſi ut ſuas libidines expleant? F. Nihil aliud crepant niſi ſuas cupedias & meras compotationes in ſecretis cauponulis. M. Etiam nos irrident plenis buccis, quod latine per vicos loquamur. Illud vero eſt omnium peſſimum, quod nuſquam ſe patiuntur admoneri. F. Quia ſcilicet (ut ait Propheta) non eſt timor Dei ante oculos eorum. M. Si quid occeperis amicè commonere, ſtatim audies; Tace concionator, obtundis me. Quod ſi dixeris, Deferam te ad præceptorem, aut ad obſervatorem. Oh, ego bene curo, inquiunt: tu non auderes, nam ſi me accuſares, non ferres impune. F. Imo vero te continuo verberabunt, ſi locus erit ſemotus ab arbitris. M. Profecto quum quidam eorum me nuper offendiſſet in quodam receſſu, impegit mihi in utramque malam duos ingentes colaphos, & aufugit continuo. F. Quid tu quæſo, interea? M. Quid iſtud quæris? tam illud ſubitum fuit, ut vix hominem aſpicere potuerim. F. Sed qui tam cito & ſenſim ad ſcholam pervenimus? M. Sic fere confabulantibus uſu venire ſolet. F. Agè ingrediamur ſine murmure & ſtrepitu ne ſtudentes offendamus.

Probus. Amiculus. 36

UNde adfers iſtam tuniculam? A. Domo. P. Quid vis facere? A. Volo induere. P. Nunc non eſt mutandi tempus. A. Quando igitur? P. Cras mane quum ſurges è lecto. A. Bene mones: expectabo.

Antonius. Daniel. 37

EUge, audivi Sororem tuam nupſiſſe. D. Verum audiſti. A. Quis eſt maritus ejus? D. Quidam civis

civis Lugdunensis, honestis parentibus progenitus. A. Estne dives? D. Sic habetur: sed tamen pater meus hæc longè pluris facit: primum, quod ille sit bene moratus adolescens: deinde quod non solum doctissimus sed etiam bonarum literarum amantissimus, denique quod verus Dei cultor & Christianæ Religionis summus observator. A. Mihi narras egregios adolescentis titulos. O. felicem sororem tuam, quæ Dei beneficio talem virum nacta est. D. Felicem sanè non abs re dixeris, Siquidem bonum illum perpetuo sic agnoscat, ut semper meminerit ex Dei bonitate profectum esse, ob idque immortales agat eidem gratias. A. Credo id facturam D. Ita spero quidem, sic enim à parentibus semper instituta est in doctrina Christianà. Sed me jam alio revocant domestica negotia. Ergo vale, mi *Antoni*. A: Tu quoque bene vale, suavissime *Daniel*. D. Nunquid vis? A. Ut verbis meis dicas salutem plurimam tuis omnibus, præcipue patri matrique, & ipsi novæ nuptæ, meque illi gratulari faustum illud conjugium. D. Ego vero id faciam, & quidem libentissimè.

Henricus. Gerardus. 38

HOdie te non vidi in concione: quid illud sibi vult. G. Quid sibi velit nescio: ego tamen interfui. H. Narra mihi quæ mandasti memoriæ G. Non est tuum à me rationem exigere. H. Ego quidem non exigo; verum id rogo, ut memoriæ causa conferamus unà G. Malim nunc solus recordari. Audies me (si voles) quum præceptor ante prandium nos interrogabit. H. Quid male esset, si nunc inter nos ea de re conferamus? G. Nihil male esset, fateor: sed nunc mihi non libet. H. Tua igitur te libido regit. G. Omitte me, cur molestus es? H. Omitto sanè, sed audi unum verbum. Non decet puerum esse tam morosum. G. Nec puerum decet esse tam molestum.

Publius. Cicero. 39

QUid feciſti regula mea? C. Reliqui in pergula ſuperiore. P. Cur eam reliquiſti? C. Oblitus ſum

ſum. P. Non recte factum, ſed tu ſic fere ſoles, ſi quid fuerit tibi commodatum. C. Piget me negligentiæ meæ. P. Non ſatis eſt dolere, niſi mores mutare velis. C. Deum precabor ut mihi mutare velit. P. Si ſapis, alioqui nemo tibi poſthac commodare volet. C. Habeo gratiam quod me tam amice monueris. P. I nunc repetitum meam regulam, eſt enim ea mihi opus ad ducendas in charta lineas. C. Nunc eo. P. Refer ad me in cubiculum. C. Mox habebis.

Emercus. Baldus. 40

CUr ſolus rides? B. Quid tua? E. Quia fortaſſe rides me. B. Unde tibi orta eſt iſta ſuſpicio. E. Quia malus es. B. Omnes quidem male ſumus: at ego te pejor non ſum. B. Nemo igitur ridet, niſi aliquem irrideat? E. Non ſic intelligo: ſed qui ſolus ridet, (ut ſæpe audivi) aut ſtultus eſt, aut aliquid mali cogitat. B. Iſta ſententia cujus neſcio, ſed cujuſcunque ſit, non eſt perpetuo vera: tamen admonitionem tuam in bonam partem accipio, teque moneo viciſſim ut caveas ſuſpicioſus eſſe. *Nam timidis & ſuſpectis aptiſſima mors eſt*, ut eſt in morali noſtro carmine. E. Memineris boni tamen conſulo admonitionem tuam.

Nathaniel. Mercurius. 41

UNde venis? M. Domo. N. Quid agitur domi veſtræ? M. Nihil tua refert. N. Fateor, ſed familiares ſic rogare fere ſolemus, (perinde quaſi rogemus ut valetis) quomodo ſe veſtræ res habent? M. De re aliena nimium percunctari non decet. N. Taceo, ſed videris mihi pro ætate nimis ſapere. M. Nihil mirum, dico id quod audivi ſæpe. N. Ego quoque non ſemel audivi. M. Cur ergo non uteris? N. Quia non ſemper in mentem venit. M. Imo quia tu es percunctator, quæ res non ſine cauſa datur vitio. N. Habeo gratiam quod me adeo amicè moneas, poſthac adjuvante Deo, cavebo ineptus eſſe. M. Ita paulatim ſapies.

Humbertus. Plantinus. 42

HEus tu, Preceptor adeſt. P. Quid tum? H. Reſpice ad illum. P. Quamobrem? H. Ut ei caput aperias,

aperias, & venientem ſalutes, P. Ita decet facere, ſed aliud cogitabam. H. Tace.

Pontanus, Marcus. 43

UNde redis? M. Foris, P. Cur exieras? M. Redditum urinam. P. Qualis eſt cœli facies? M. Nebuloſa. P. An relegat? M. Sic reſolvitur gelu, ut nives omnino liqueſcant. P. Etiamne pluit? M Senſi aliquid ſuperne diſtillare. P. Fortaſſe in tranſitu è ſtillicidio tecti. M. Imo è nubibus ſcio, quod ſi non credis vide tu ipſe. P. Quaſi ego tibi non credam in re tantilla. M. Cur igitur dubitare videbaris? P. Ut pluribus verbis tecum fabularer, M. Quorſum id pertinet. P. Ad latinum ſermonem exercendum. M. Sed interim ſæpe otioſa verba dicimus, à quibus omnino abſtinendum Chriſtus præcepit. P. Tota erras via in præcepti intellectu. M. Cur iſtud dicis? P, Quia non eſt otioſus ſermo, qui ad aliquam inſtitutionem refertur, præſertim ubi agitur de bonis & honeſtis rebus: qualia ſunt Dei opera in rebus naturalibus. M. Videris mihi rectè ſentire, proinde facile tibi aſſentior, P. Sed hæc hactenus, inſtat nobis aliud negotium. M. Age deſinamus.

Trollienus. Bellenus. 44

SCin'tu quota ſit hora? P. Non certo ſcio, ſed video inſtare cœnæ tempus. T. Me miſerum! oblitus ſum adire matrem quæ juſſerat. B. Curre, curre: opportune venies ut cœnes domi. T, Recte mones: eo rogatum veniam. B. Eccum hypodidaſculum. T. Optime adeſt.

Polandus. Langinus. 45

QUid ais de ſcalpello quod emerem tibi nudiuſtertius? Eſtne ſatis bonum. L. Imo vero eſt optimum: ſed me miſerum, Parum abfuit quin perdiderim. R. Eho quid ais? quomodo id accidit? L. Cum foris redirem, exciderat mihi in vico, R. Unde exciderat? L. Etheca mea quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperaſti? L. Affixeram

xeram ſtatim chartulam valvis januæ, poſt prandium quidam puer ſextæ claſſis mihi retulit. R. Utinam omnes tam fideles eſſent, qui res amiſſas reperiunt. L. Profecto pauci ſunt qui reſtituunt ſi modo ſit res alicujus pretii. R. Et tamen id verbo Dei nominatim præcipitur. M. Quidni? eſt enim furti ſpecies ſi quis rem alienam inventam retineat modo ſciat cui reddenda ſit. R. At plerique putant ſe jure poſſidere quicquid amiſſum invenerint. L. Errant illi quidem graviſſimè. R. Verum (ut redeamus ad inceptum ſermonem) quid dediſti puero qui ſcalpellum tuum invenerat? L. Dedi ſextantem & nuces, & aliquot juglandes, laudavi præterea & paucis admonui idem ſemper eſſe faciendum. R, Recte fecisti ſic enim libentius reddet aliàs ſi quid repererit: Sed quid ſi perdidiſſes? L. Æquo animo tuliſſem, & mihi emiſſes aliud. R. Idne æquo tuliſſes animo? L. Certè non ſine aliqua moleſtia. R. Non igitur æquo animo, ſed nolo te arctius urgere. L. Non ſumus Theologi. R. Quid ergo. L. Grammaticuli. R. Et quidem imperiti. L. Tanto Diligentius Deum precari debemus ut per Evangelium ſuum nos liberet ab ignorantiæ tenebris in quibus & verſati ſumus, & adhuc verſamur. R, Id vero faciemus ſi Sanctis admonitionibus pareamus, quas audimus quotidie à præceptore? & ſæpe a concionatoribus divini verbi adminiſtris. L. Vide quantum profuerit nobis ſcapelli mei amiſſio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor, primum quod tibi recte emerim: deinde quod amiſſum recuperaveris. L. Habeo tibi gratiam mi *Rolande*. R. Quin Patri noſtro cœleſti ſit laus & gratiarum actio. L. Amen.

Marcarius. Calvinus. 46

MIbi non videris nimis occupatus. C. Mediocriter M. Quid ſi mihi exacuas duas aut tres pennas. C. Satis ſit tibi, ſi unam acuero in præſentia, Suntne novæ? M. Novæ quidem? ſed para te uſque dum acuantur. Jam enim levigavi, caudam reſcidi, detraxi plumulas, C. Oſtende: profecto ſunt optimæ & ad ſcribendum aptiſſimæ. M. Unde iſtud noſtri? C. Quia

ſunt

ſunt caule amplo, firmo & nitido. Nam molles & quæ caulem breviorem habent, parum ſunt ad ſcribendi uſum habiles. *M.* Gaudeo me utiliter emiſſe. C. Non abs re, ſed quanti? M. Pro his tribus dedi quadrantes duos, C. Singulas igitur binis emiſti denariolis. M, Res apparet, C. Eſt vile pretium pro rei bonitate. De quo emiſti? N. De quodam circumforaneo. C. Apud hujus oppidi mercatores ſingulæ & quidem minus bonæ, venduntur ſextantibus. M. Et tamen audent interdum dicere pluris ſibi conſtare Lugduni. C. Ea fere eſt mercatorum conſuetudo: nihil enim proficiunt, niſi admodum mentiantur, ut ait Cicero, M, Sed age ne te dutius remorer, agamus quod inſtat. C. Cito expediero, aſpice me diligenter ut diſcas aliquando. M. Aſpicio intentis oculis, ſed mihi opus eſſet ſpatio paulo longiore. C. Iſtud ergo fiet in cubiculo, ſi quando me velis inviſere. *M.* Quo tempore? C. Poſt ſcholæ miſſionem, hoc eſt, hora nona matutina, vel quarta pomeridiana. Nunc habes pennas duas, recte (ni fallor) in uſum tuum accommodatas. Hanc tertiam in aliud tempus tibi integram ſervabis. M. Accipe tibi; ſi placet. C. Quin tibi ſerva: domo adferuntur mihi ſatis multæ. M. Ago tibi quantas poſſum gratias: vale. C. In columem te conſervet *Deus*. Sed heus, ne parcas unquam labori meo. M. Tu quoque & me & rebus meis viciſſim utere ſi quid opus fuerit, Interim vale.

Puteanus. Buerla. 47

UNde veniebas modo? B. E culinâ. P. Quid illuc iveras? B. Ut me calefecerem. P. Tu credo libentius es in culina quam in ſchola, Nonne? B. Nihil mirum: in ſchola non eſt ignis ſicut in culina. P. Abi, ſapis. B, Utinam tam ſaperem in divinis rebus quam in cura corporis. P. Fac ſapias. B. Quomodo? P. Studio, cura, labore, diligentia. B, Non parco labori, P, Recte facis, ſed eſt tempus expectandum cujus progreſſu fiunt omnia: Intera precandus eſt Deus aſſidue, B, Bene mones: utinam ille ſtudia noſtra

promoveat in gloriam ſui nominis. P, Id faciet ſi pergamus eum colere diligenter.

Puteanus. Capuſius. 41

QUid tecum cogitas, Capuſi? C. Libenter irem domum, P, Quid eo? C, ut me his diebus paſſumper recrearem cum matre, P, Quid obſtat quo minus eas? C, Præceptor non vult permittere, P, Melius tibi conſulit quam ipſe putas, C, Quomodo? P, Nam interea perderes multum temporis; & quum rediſſes tibi doleret: nonne verum dico? C. Profecto ſic eſt, P, Mane igitur ſi ſapis; C, Parebo tuo conſilio, quia mihi rectum videtur, P, Nollem ſciens malum tibi conſilium dare. Atqui utinam quod ſuadeo, ſuccedat tibi proſpere, C, Spero ita fore, Deo volente.

Martialis. Blancus. 49

QUantum habes pecuniæ? B, Aſſem cum ſemiſſe tu vero; N, Non tantum B, Quantum igitur; M, unum aſſem, B, Vis mihi dare mutuo? M. Eſt mihi opus. B, In quem uſum? M, Ad emendam chartam. B, Hodie reddam tibi, M. Addendum fuit, Deo juvante, B, Sic docet præceptor ex verbo Dei, ſed non poſſum aſſueſcere, M, Fac aſſueſcas, B Quomodo id fiet? M, Si ſæpe cogites nos à Deo ſic pendere, ut nihil poſſimus ſine ejus auxilio, B Bonum mihi das conſilium. M. Quale mihi dari velim, B, Sed (ut ad propoſitum redeamus) dabis mutuo illum aſſem, M. Miror te mutuo petere qui plus habeas quàm ego B, Eſt quidam ſcholaſticus hac tranſiens, qui librum vænalem oſtentat, M. Quid tum? B, Cupiebam emere, quia vilius vendit quam noſter bibliopola M Accipe: ſed quæſo. unde tam cito reddes; B. A cœna ibo domum, ut à matre petam M. Quid ſi dare nollet? B, Nihil cunctabitur, quum librum oſtendero.

Montanus. Euſebius. 50

QUot annos habes? E. Tridecim, ut à matre accepi, tu vero? M. Equidem non tot habeo, E. Quot igitur

igitur? M. Deeſt unus. E. Sunt ergo duodecim. M. In promptu eſt ratio. E. Sed frater tuus quotum agit annum? M. Quintum. E. Quid ais? Jam Latinè loquitur? M. Quid miraris; Semper habemus domi pædagogum, & doctum, & diligentem: ſemper nos Latine loqui docet, nihil Angilicum effert, niſi aliquid declarandi cauſa, quin etiam patrem non audemus niſi Latine alloqui. E. Nunquam igitur Anglice loquimini? M. Solum cum matre, idque certa quadam hora quum illa nos ad ſe vocari jubet. E. Quid agitis cum familia? M. Cum familia rarus eſt nobis ſermo, & quidem tantum in tranſitu: & tamen. famuli ipſi nos Latinè alloquuntur. E. Quid ancillæ? M. Si quando uſus poſtulat ut eas alloquamur, utimur ſermone vernaculo ut ſolemus cum ipſa matre. E. O vos fœlices qui tam diligenter docemini M. Eſt Deo gratia, cujus dono patrem habemus, qui curet nos tam accurate erudiendos. E. Certe ejus rei laus & honor unico cœleſti patri debetur. M. Sed quid agimus? Jam audio recitari catalogos. E. Ergo feſtinemus.

Gulielmus. Ludovicus. 51

QUid triſtis es *Ludovice*? L. Ægroto. G. Quid morbi eſt? L. Neſcio. G. Sed tamen eſtne gravis morbus? L. Non admodum: gratia Deo. G. Quidnam tibi dolet? L. Caput. G. Quid? totumne caput? L. Non certè. G. Quæ pars igitur? L. Neſcio nomen. G. Eſtne vertex? L. Non eſt. G. Quid ergo, utrum ſinciput, an occiput? L. Hæc pars anterior. G. Eſt ergo ſinciput. L. Quid igitur faciam? G. Quieſce benè, mox ſanus eris. Sic enim à matre accepi, nullum eſſe præſentius remedium capitis doloribus, quam quietem. L. Atqui varii ſunt morbi capitis. G. Et varia forſan remedia, ſed quid eſt facilius quam id tentare quod dixi tibi. L. Experiri quidem nihil (ut ſpero) nocebit, ſed ubi quieſcam? G. Domi veſtræ in lecto. L. Mater non ſinet. G. Imo ſi dixeris te ægrotare. L. Atqui me putabit ſimulare. G. Fieri poteſt,

ſed quid dubitas periculum facere? L. Bonum conſilium. G Utere ſi vis. L. Faciam profecto. G Enim vero ſi ſapis. L. Sed unum reſtat. G. Quid eſt? L. Impetranda eſt a præceptore venia. G. Adi. & pete. L. Quid ſi nolit dare? G Imo facillime. L. Qui ſcis iſtud G. Quia ſatis eſt credulus nobis, niſi qui aliquoties illum ſefellerunt. L. Nunquam ſciens illum ſefelli. G. Ito igitur fidenter. L. Nunc eo. G Sed heus, prius meditare quid ſis dicturus, ne forte loquendo hæreas. L. Bene mones non aceedam imparatus.

P. T. S. 52

OPtatus mihi ades Timothee, quærebam qui mecum certare vellet, ſed omnes ad luſus certamen currunt, tu vero quid ais? T. Quid ego malim quam tecum de noſtris ſtudiis pacificè contendere. P. Sed quod peris certandi argumentum? An de reparandis Ciceronis Epiſtolis? T. Malo de Catone. P. Quamobrem? T. Quia reſtant mihi ediſcendæ aliquot prælectiones de Cicerone. Scis enim me ægrotaſſe fere duas hebdomadas. P. Memini. Vis igitur dicamus Secundum librum moralium diſtichorum? T. Eſt longus nimis in hanc horam. P. Quid ita? T. Quia nobis aliquandiu ludendum eſt, ut corpus exerceamus ad valetudinem conſervandam? P Dicamus ergo librum tertium, qui eſt breviſſimus. T. Sed judicem volo. P. Præſto eſt *Solomon*, qui me ob eam rem ſequitur. T. Vis igitur *Solomon* audire nos? S. Quid dicturi eſtis? P. Tertium librum Diſtichorum moralium S. Nonne alternis dicetis? T Scilicet ſuum uterq; diſtichum. S At pueri ne erretis, nolo vos audire tanquam judex. P. Cur non? S. Ne forte mea ſententia alteruter amicorum offendatur. T In quo igitur nobis eris adjutor. S. notabo in chartula diligenter utriuſq; lapſus, deinde referetis ad præceptorem. T. Quid tum fiet? S. Ille uti videbitur, victoriam & præmium adjudicabit. P. Eris igitur nobis tantum teſtis. S. Sic intelligo. T. Optime ſane videtur mihi ratio. P. Mihi quoque valde

pro-

probàsur. S. Sed unum reſtat. T. Quid eſt? S. Vultiſne præter lapſus manifeſtos, hæſitationes etiam notari? T Sic volunt præceptoris leges ſuper hac re. S. Date mihi librum in manum, ut certus obſervare poſſim T. Tene meum. Incipiamne? P. Æquum eſt, quia tu à me provocatus es T. Audi quæſo *Solomon* ſed diligenter. S. Tu vero cave dicas.

T. *Hoc quicunque cupis carmen cognoſcere lector.*
Hæc præcepta feres quæ ſunt gratiſſima vitæ.
P. *Inſtrue præceptis animum, nec diſcere ceſſes.*
Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis imago.
T. *Commoda multa feres: ſin autem ſpreveris illud,*
Non me ſcriptorem, ſed te neglexeris ipſe.
P. *Quum recte vivas, ne cupes verba malorum:*
Arbitrii noſtri, &c.

Sic pergunt ad finem uſque libri tertii.

Poralii. Macardus. 53

GRatulor tibi reditum *Macarde*? Quando rediſti rure: M. Heri poſt meridiem P Quid mater? M Quemadmodum illa me ſecum duxerat, ita reduxit P. Nonne venit in equo? M. Et quidem tolutario P. Tu vero. M. Quid rogas? eram illi a pedibus? P. Non tibi fuit moleſtus labor itineris? M. Nulla mihi fuit via difficilis? adeo erat jucunda in urbem reditio Quid quæris? Nolu ſſem eques venire. P Quantum diſtat hinc villa veſtra? M Quatuor miliaribus, iiſque non admodum longis P. Sed jam ſatis de reditu, nunc aliud agamus. Fuiſtine memor promiſſi tui? num rediſti vacuus? M. Attuli uvarum quantum potui P. Quantum igitur? M. Quaſillum. P Hui, quaſillum? tibi gigni uni. M. Non poteram ferre amplius pro viribus corpuſculi mei: Quod ſi robuſtus eſſem, Aſini onus aſportaſſem, maret enim facile permittebat. P. Quam vellem adfuiſſem. M. Ego & mater te plurimum deſideravimus Sed eſto animo bono ea reliquit famulum ruri, qui ampliſſima corbe onuſtus veniet, tum illa tibi dabit affatim. p. Aha, nunc optata loqueris, mi

Macarde. M. Eamus domum, ad nos videbis quaſillum noſtrum ad huc (ut ſpero) integrum: P. O lepidum caput. Nam & cupiebam ite ſalutarum matrem tuam mihi chariſſimam. M. profecto illi gratiſſimum feceris. Eamus igitur.

Antonius. Bernardus. 54

QUid hic ſolus cogitas. B Meam deploro miſeriam. A. Quænam te afficit miſeria? B Heu (me miſerum) ecce muravimus claſſem. Nec eſt mihi pecunia unde libros emam A. An non tibi dat pater. B. Dat quidem interdum, ſed parce nimis. A, Eſt igitur avarus. B Non ſequitur. A Quid igitur impedit quo minus tibi pecuniam ſuppediter. B. paupertas. præterea quum peto, miratur tot nobis opus eſſe libris. A. Nihil mirum præſertim quum ſis pauper, ſed interim eſto animo bono, nec te afflictes quæſo. Dabo operam ut te juvet pater meus, libenter enim largitur pauperibus, præſertim ut quos novit bonarum literarum ſtudioſos eſſe B. O me fœlicem, ſi tua opera me Deus adjuverit, A. Juvabit ſpero, ſed tu interim precare illum diligenter, ut mei patris animum erga te affectum reddat. B. Recte mones: nam (ut ſæpe audivi à ſacris concionibus) ſolus eſt Deus qui hominum corda gubernat ac dirigit A. Ita res habet. B Vale mi Antoni, qui mihi animum reddidiſti, A. Tu quoque Bernarde, ſed dic mihi quæſo, quantum nummorum tibi opus eſt? B. Si duos haberem decuſſes, abunde mihi eſſet in præſentia A. Tace, eras ut ſpero, divinum auxilium ſenties.

Georgius, Walterus. 55

QUo nunc is? W. In hypocauſtum. G. Quid eo? W. Hoccine rogandum eſt? Non frigus ſentis. G. Quotuſquiſque nunc non ſentiat, cum ſit adeo acerbum? Sed ego malim me in culina calefacere. W. Atqui præceptor vetuit. G. Non ignoro, *Sed* rogabo veniam. W. Cur non vis hypocauſto calefieri? G. Vapores ſibani temam mihi caput, quod alioqui infirm-

firmum latis habeo, undę fit, ut facile ex capite laborem. W, Ego quoque ſic aliquando fui, ſed paulatim aſſueſeci me ad ferenda hypocauſti incommoda G, Et Egó ut ſpero me aſſuefaciam. verum præſtat id fieri horis pomeridianis, ubi tantus ille æſtus deferbuerit. W, Sed nunc tempus non eſt hic Philoſophandi diutius, jam mihi dentes frigore crepitant.

Siralanus. Theobaldus. 56

QUæ ſunt arbores in horto veſtro? T Hortum habemus ſuburbanum, in quo ſunt olera, quibus veſcimur quotidie: præterea ſunt in fundo noſtro bini horti, variis arboribus conſiti. S. In horto, quæ ſunt olera? T. De hoc mater melius reſpondere poſſet Nam illic ſæpe verſatur, aut ſerendi cauſa, aut ſarriendi, aut aliquot colligendi, S Sed tamen dic mihi aliquot olerum nomina. T, Parum prodeſſet nomina tibi recenſere. niſi res ipſas videras Quin eamus in rem præſentem, S. Potes ire quando libet. T. Poſſum quidem matre permittente S. Fac, amabo permittat, ſed ea lege ut me tibi comitem aſſumas, T. Id facillime fiet, tantum hic me expecta, mox rediero. S. Quid ſi ea domi non ſit? T. Tamen hoc tibi renunciabo, S, Bene vertat Deus.

Daniel. Caulonius. 57

HOdie pecuniam à patre accepi ſi tibi forte eſt opus. G, Nihil nunc opus eſt mihi, ſed tamen gratiam habeo maximam, quod tua liberalitate ultro mihi offers beneficium: quoties enim quiſque id faciat? D, Credo eſſe pauciſſimos, tu me tamen non ſemel beneficiis provocaſti, C, Adeò parva illa fuerunt, ut non ſint commemoratione digna. D Non eſt parvum beneficium, quod ab optima voluntate profectum ſit. C. Utinam Dei erga nos beneficia tam expenderemus, quam ſolemus hominum. D, Faxit ille, ut in ea cogitatione nos exerceamus, & ſæpius & diligentius. C. Iſtud profecto neceſſe eſt ſi volumus ejus benignitatem ſæpius experiri, Fa-

Fatonus. Barbarius. 58

QUid agis? B. Scribo. F. Quid ſcribis? B Deſcribo dictata præceptoris. F. Quænam? B. Heſterna. F. Quid? non aderas? B. Imo aderam, ſed non poteram magiſtrum dictantem aſſequi. F. Quæ res tibi impediebat? B. Quod ſatis commode non ſederem. F Veteras ergo ſervus B. Iſtud eſt F. Credo commentarium tuum, egomet tibi ſcribam. B. Quid faciam lucri? F. Ego citius quàm tu deſcripſero, poſt ludemus unà ut conceſſit Preceptor, Da (inquam) libellum tuum. B. Libenter id quidem facerem, ſed non audeo. F. Quid times? B Edictum præceptoris. F. Quid mihi Edictum narras? B Neſcis eum vetuiſſe ne quis ſine permiſſu ejus alteri ſcribat. F. Id ego probe memini: ſed unde hoc ſciet? B Rogas? cum emendandi cauſa ſcripturæ rationem exiget tum captus ero: novit enim manum meam: præterea neque fallendum eſt unq; mentiendum. F. Verbo Dei utrumque vetamur. B Quid ergo reſponderem præceptori, quum ille negarit me iſta ſcripſiſſe? F Non eo res evadet ſpero. B. Nihil tua ſpe tantum ſubire periculum. F. Vah nimium timidus es, nunquam rem facies. B At tu forſitan audacior. F. Tu igitur ſcribe quantum voles, ego me ad ludendum confero. B. Abi quæſo; imo unam paginam deſcripſiſſem niſi me interpellaſſes. F. At interim aliquid proficimus, dum Latinè fabulemur.

Brachinus. Probus. 59

VEnit ne pater ad mercatum hodiernum? P. Hodie manè convenit me, quum adhuc è lecto ſurgerem. B. Nihil ab eo petiſti? P. Imo pecuniam B Et numeravit? P. In præſentia. B, Quantum obſecro? P. Viginti aſſes. B. Papæ! aſſes viginti! qui fit ut audeat tibi tantum pecuniæ committere? p. Quia novit me diſpenſatorem frugi. ſiquidem ſemper ille reddo rationem uſque ad reiunctum. B. Sed ægre fortaſſe impetraſti. P. Imo facillime, atque adeo cum gratia. B O mitem

mitem parentem. P. Certe mitiſſimum. B. Sed (ut ad rem) quid facis iſta pecunia? P. Emam libros, & alia mihi neceſſaria, B. Poteſne mihi aliquid mutuo dare? P. Poſſum, ſi modo eges. B. Niſi egerem non peterem, P. Quantum vis a me accipere? B. Quinque aſſes P. Accipe. B. O verè amicum animum. P. Amicus verus non eſt niſi qui amicum juvat in tempore, modo habeat unde juvet. B. *Amicus certus* (ut eſt in proverbio) *in re incerta cernitur*. P. Quando reddes mutuum. B. Ubi primum pater in hanc urbem venerit. P. Quando venturum ſperas? B. In mercatu proximo nempe ad octavum diem Octobris.

Pædagogus, & Edwardus. 60

HOdie mane quota hora expergefactus es? E. Ante lucem, quota hora neſcio. P. Quis te expergefecit? E. Venit excitator hebdomadarius cum lucerna ſua, pulſavit acriter oſtium cubiculi: quidam apperuit, excitator accendit noſtram lucernam, elata voce clamavit, experrecti ſunt omnes. P. Narra mihi ordine quid egeris, ex illo tempore, uſque ad finitum jentaculum. Vos pueri auribus atque animis diligenter attendite, ut diſcatis hunc veſtrum condiſcipulum imitari. E. Experrectus ſurrexi e lecto, indui tunicam cum thorace, ſed in ſcabello, accepi femoralia & tibialia, utraq; indui, calceos calceavi, femoralia ligulis aſtrinxi thoraci, tibialia pericelide ligavi ſuper crura. cingulo me præcinxi, caput diligenter pexui, apravi capiti pileolum, togam indui, deindi egreſſus cubiculum deſcendi infra, urinam in area reddidi ad parietem, accepi aquam frigidam e ſitula, manus & faciem lavavi. os & dentes ſollui, deterſi mantili manus & faciem Interea ſignum ad precationem datur minore tintinabulo, in aulam privatam convenitur precamur una, accepimus ordine jentaculum à famulo cubiculario: jentamus in triclinio, ſedentes quieti, & ſine murmure ſine ſtrepitu quos audivi inepte garrientes, aut verba loquentes otioſa, aut etiam laſcivientes vidi, amice monui, qui

non

non paruerunt admonitioni. detuli ad obſervatorem, ut notaret. P. Nemone vobis præerat dum jentaretis? E. Imo, hypodidaſculus. P. Quid agebat interea? E. Ille per mediam aulam ambulabat, tenens librum in manibus & identidem monens obſervatorem. ut notaret inepte garrientes. P. Nullumne igitur verbum tunc licet emittere? E. Imo licet: verum ii demum notari ſolent, qui diu & multis verbis inepte, & ſine ullo fructu confabulantur. Cæterum licet omnibus jucundos inter ſe tractare ſermones de bonis & honeſtis rebus dum tamen id modeſtè fiat citra clamorem & contentionem. P. Hactenus ſatisfeciſti mihi. cætera narrabis à prandio, niſi aliquod negotium intervenerit, eamus nunc in aulam ad prandium, ne magiſtro in mora ſimus. E. Audivi modo ſignum dari. P. Opportune datum.

Pædagogus. Puer. 61

UBi finiviſti narrationem ante prandium? Pu. Quum vellem finem imponere jentaculo, tu me interpellaſti præceptor. Pæ. Pergè igitur narrare ordine reliqua. P. Cum jentandi finem fecimus, datur publicum ſignum poſterius. Sumit quiſque libros: imus in aulam communem. recitantur de more catalogi ſingularum claſſium: qui adſunt, ad nomen reſpondent, ego quoque reſpondeo, abſentes notantur in catalogis ab iiſdem nomenclatoribus. Finita catalogorum recitatione ludimagiſter pulpitum aſcendit, ut precetur: jubet nos attentos eſſe, tumque publicè precatur: ubi precatus eſt, recipite vos, inquit, in ſuum quiſque auditorium. Conveniunt omnes ego item venio cum meis condiſcipulis, ſed eo in locum meo, præceptor ingreditur, inquirit de abſentibus, deinde ſedet in cathedra ſua, & jubet pronunciare auctoris ſcriptum, pronunciamus terni clara voce ut ſolemus quotidie: Tum jubet ut reddamus interpretationem: aliquot ex rudioribus legunt ſinguli, nos alii reddimus terni, idque memoriter, præter eum qui verba ipſa auctoris præit nobis ordine. Tandem præceptor exigit Anglicam verborum

borum significationem, doctiores, quibus nominatim præcepit, respondent: ego quoque jussus ab eo respondeo: laudat illos qui bene responderunt, de quorum numero, ego (quod sine jactantia dictum sit) unus eram: postea jubet orationis pars ordine tractari ad rationem Grammaticam. Postremo palam præscribit quid sit à prandio reddendum: audita hora octava precationem imperat: qua finita, monet ut officium sedulo faciamus tandem nos missos facit. Eo spectante eximus ordine & sine strepitu, lætique discedimus. Satisne tibi feci Præceptor? Pæ, Imo cumulatissime. Pu. Placetne tibi ut sub cœnæ tempus idem faciam de reliquis hujus diei actionibus? Pæ. Nihil opus erit. Nam de illis quæ horis pomeridianis aguntur, alias te audivi satis P. u, Nunquid vis præterea? Pæ. Estne tempus eundi in aulam communem ad Psalmorum cantionem? Pu, Tempus est, Pæ. Ito igitur.

Pædagogus. Puer. 62

ADes Carole? pu, Adsum præceptor. pæ. Quid agunt duo condiscipuli tui. pu. Ad huc docentur à subdoctore. pæ. Tu vero jamne pronunciasti contextum prælectionis in crastinum mane? pu. Pronunciavi. pæ. Satisne recte? pu. Satis gratia Deo. pæ. Quis te audivit? pu. Ludimagister. pæ Bene habet, sed est quod monere te velim pu. Ego istud audire percupio. pu, Sæpenumero cogitandum tibi est quantum debeas bonorum omnium largitori Deo, qui & ingenium & memoriam tam fœlicem tibi dederit. pu. Quid illi non debeam qui mihi dedit omnia? pæ. Dic aliquot ejus beneficia præcipua quemadmodum docui te aliquando. p. Dedit mihi cœlestis ille pater corpus, animum, vitam, mentem bonam, parentes bonos, locupletes, nobiles, bene erga me affectos, & qui non modo suppeditant mihi copiose omnia ad hanc vitam necessaria: sed etiam (quod est longe maximum) me bonis literis bonisque moribus tam diligenter instituendum curant, ut nihil sit præterea requirendum pæ, Vere omnia ista dixisti, sed unum prætermisisti quod

est

est singulare Dei beneficium, Scisne tu quid sit? pu. Sine me paulisper cogitare. pæ. Otiose cogita. pu. Nunc ego reminiscor: sed pro magnitudine rei, nescio Quibus verbis id possim exprimere. pæ. Dic tamen quo poteris modo. pu. Cogito etiam atque etiam. pæ. Dic tandem. pu. Innumerabilia sunt Dei optimi maximi erga me beneficia, in corpore, in animo, in externis rebus sed nullum majus nec dici, nec cogitari potest, quam quod Filium suum unicum gratis mihi dederit, qui me miserrimum peccatorem, & sub Satanæ tyrannide captivum, ac morti æternæ destinatum, redemit, idque morte sua omnium crudelissima, & maxime ignominiosa. pæ. Satis apte dixisti & totidem fere verbis, quot alias te docueram. *Sed nunquid* Deus tibi uni hoc tantum beneficium præstitit? pu. Minime vero. pæ. Quibus præterea? pu. Omnibus quotquot Evangelio fideliter ac vere crediderint. pæ. Age profer locum ex Joannis Evangelio in eam sententiam. pu. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium in mundum, ut condemnet mundum, sed ut servetur mundus per eum. Qui credit in eum non condemnatur, qui vero non credit, jam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti Fili Dei hæc est autem. &c. pæ. Hactenus satis, sed cujus sunt verba ista? pu. Ipsius Christi, de seipso loquentis. pæ. *Quem* alloquitur? pu. Nicodemum qui ad eum nocte venerat; pæ. Faxit ipse Christus unicus servator noster, ut magis ac magis in ipsius cognitione proficias. pu. Faciet spero. pæ Perge igitur ut cœpisti alacriter, quod bene vertat Deus in gloriam sui nominis. pu Ita precor. pæ. Eamus cœnatum.

Observator. Puer. 63

TU nunquam studes, quando eris doctus? P. Id fiet progressu temporis, Deo juvante. O. Recte dicis: sed interim laborandum tibi est. P. Atqui ego non

non ſum arator. O. Etiam rides? Quaſi laborare idem ſit quod arare. P. Scio non idem eſſe. O. Cur ergo ſic reſpondiſti? nonne iſtud ridere eſt? P. Et ridere non eſt malum, cum ſit naturale omnibus hominibus. O. Pergin'tu nugas dicere. P. Quod dixi, verum eſt, & verum dicere non eſt nugari. Cur me immerito reprehendis? O. Jure te arguo. P. Quo jure? O. Quia non ignoras, ridere pro irridere uſitatum eſſe, & tamen ſic accepiſti quaſi de riſu ſim locutus. P. Si defendo cauſam meam quid mali facio? O. Pergis igitur eſſe pertinax? profecto ſerio notaberis. P. Ne quæſo mihi iraſcaris mi Martine. O. Non iraſcor? ſed officium meum facio? P. Sed audi quæſo. O. Quid audiam? tuas nugas? P. Audi, inquam, nihil mentiar. O. Dic breviter, eſt mihi alibi negotium. P. In primis cum tu me admonuiſti, non eram otioſus. O. Quid ergo? ſi nihil faciebas, non otioſus eras? P. Non eram, pace tua dixerim. O. Qui poteſt iſtud fieri? P Dicam tibi: etſi tute melius hoc intelligis quam ego, Nihil faciebam ut apparebat, ſed tamen cogitabam aliquid boni. O. Declara iſtud mihi. P. Quum tu facis verſus, ſæpe meditaris diu, quaſi ſis otioſus, quamvis nunquam ſis minus otioſus. O. Pro iſta ætate nimis acutus es, etiam ſi tibi (ut ais) otioſus non eras, tamen qui te viderent poſſent aliter judicare. P. At ſolus eram. O. Verum Sed poterant aliqui intervenire, Denique non fateris culpam? P. Si qua fuit culpa in eo fuit quod primo aſpectu videbar tibi eſſe in otio, quum revera non eſſem. O. In eo nihil requiro, ſed de irriſione quid reſpondes? P. Jocabar, crede mihi. O. Quorſum? P. Ut paucis verbis fabulando aliquid ex te addiſcerem. O. Non is ſum à quo multa doceri queas. P. Imo tecum multum boni ſæpe didici. O. Quid tandem vis concludere? P. Ut mihi ignoſcas quando, ut vides, malo animo nihil peccavi, quod equidem ſciam. O. Age; ignoſco, quia videris mihi candidus, & apertus, neque adhuc vidi te mendacem eſſe. P. Ago tibi gratias Martine ſuaviſſime.

N. O. 64

ERgone abis in patriam? O. Cogor abire, nempe accerſitus à patre. N. Nunquamne es reverſurus? O. Non ſpero. N. Quando profecturus es? O. Craſtino die, ut opinor. N. Siccine igitur me relinquis? O. Ita neceſſe eſt. N. O me miſerum: ubi & quando amicum talem reperiam, talem ſtudiorum meorum ſocium? O. Ne doleas, eſto animo bono, meliorem dabit tibi Deus. N. Ille quidem poteſt, ſcio: at ego vix ſperare poſſum. O. Noli obſecro te affligere tantopere. Nec enim hac ſeparatione corporum interitura eſt amicitia noſtra, quin potius acceſcet magis: & abſentes corpore, præſentes animis erimus. Quid epiſtolæ quas ultro citroque dabimus, quantam vim ſperas habituras eſſe? Quid quod mutuo illo deſiderio amor ipſe noſter fiet jucundior. N. Veriſimilia ſunt quæ dicis omnia: ſed interim non lenitur dolor meus. O. Ah reprime lachrymas. N. Non queo dolore O. Siccine agis? An putas me minore dolore tangi? Sed quid agas? Divinæ voluntati parendum eſt. Nunc ipſe te collige, obſecro: ac potius adhilariter cœnandum te para. Pluribus à cœna colloquemur. O. O quam triſte divortium.

M. V. 65

NOn meminiſti præceptorem tam ſæpe monere nos de fugiendis pravis ſodalibus? V. Ego vero probe memini, M. Tamen alicubi ſatis negligenter uteris ejus monitis. V. In quo videor tibi ea neglegere. N. Dicam tibi, ſi modo attente audias. V. Dic obſecro, audiam attentiſſime. M. Nunquam vis cavere tibi ab illo impoſtore. V. Cur caveam; M. Ne illius contagione depraveris. Noſti enim eum eſſe peſſimum. V. Atqui non ſponte ſequor: ad me accurrit undique. M. Nimirum quia novit te habere quod des, & dare libenter ac ſæpe. V. Quid igitur mihi faciendum ſuades? M. Dic ſemel & ſerio, & quaſi animo rato, quid vis amice cur me ubique ſequeris? Omnes clamitant te eſſe peſſimum: & ideo ſodales tui eſſe nolunt, proinde

de emitte me poſt hac, quæſo: ne tua cauſa virgis palam cædar. V. Quid ſi velit aliquid contrà reſpondere? M. Abrumpe illi ſermonem, teque recipe celeriter. V. Ago tibi gratias, quod me tam fideliter monueris.

G. H. 66

VIſne permanere in iſta ignorantia? H. Avertat Deus. G. Quid igitur facies; H. Da mihi ſuper hac re conſilium quæſo. G. Imprimis Deum ſæpiſſimè & ex animo precare, deinde ſemper attentus eſto, hoc eſt, diligenter audito quicquid docetur, ſive præceptor loquitur, ſive aliquid reddant condiſcipuli tui, poſtremo charitatem diligenter cole. H. Quibus modis? G. Neminem neque lædito, neque offendito, nemini invideto, neminem odio habeto: ſed contra, omnes dilige tanquam fratres, ac bène omnibus quoad poteris facito. H. Quid illa mihi conferent ad ſtudiorum profectum? G. Plurimum. H. Quomodo? G. Sic enim Deus tibi illuminabit ingenium, memoriam ac cæteras animi dotes augebit: denique ſtudia tua ita promovebit, ut majores in ea re progreſſus indies facias. H. Conſilium mihi ſane das optimum: Utinam in Dei ipſius gloram uti perpetuo valeam, tibique aliquando referre gratiam. G. Non opto ut mihi aliquid gratiæ eo more referas, niſi ut Deum ſæpenumero laudes ſtudiaque honeſta ſemper proſequaris atque ita ad divinarum literarum cognitionem tandem perveniat.

Caſtellanus. Moſſardus. 67

QUid egiſti per hos quindecim dies? M. Miniſtravi matri quæ graviter ægrotabat. C. Ain tu? M. Sic eſt profecto. C. Quo laborabat morbo? M. Febre tertiana. C. An convaluit? M. Paulatim convaleſcit gratia Deo. C. Quis eam ſanavit? M. Medicorum ſummus. C. Quis ille? M. Ipſe Deus. C. De hoc nihil dubito: ſed cujus opera? M. Domini Saraſini. C. Is habetur maximi nominis in medicinæ profeſſione. M. Id quotidie probant egregiæ curationes ejus. C. Quibus remediis utebatur in curanda matre tua? M. Medicamentis. C. Satis iſtud intelligo etiam

et tacente. Sed dic plane quæ fuerunt ista medicamenta? M. Sine me aliquantisper recordari. C. Sino: Dic tandem quæ reminiscaris. M. Duo tantum mihi nomina occurrunt, clysteres & potiones. C. Quid ista conferunt? M. Ebo inepte, ita rogas quasi ego medicinæ operam dederim. Itaque si cupis amplius scire, quære tute ipse ab iis potius qui ista profitentur, hoc est à medicis & pharmacopolis. C. Ne mihi succenseas, oro. M. Cur tu es adeo curiosus? C. Ut addiscam semper aliquid. M. At vide interim ne voceris percontator. C. Audi tamen item pauca. M. Loquere. C. Quamdiu ægrotavit mater? M. Fere duas hebdomadas. C. Interea ubi erat pater? M. Profectus erat Lugdunum ad mercatum. C. Sed tu quota hora rediisti in gymnasium? M. Hodie mane. C. Dediistine excusationem præceptori? M. Dedi. C. Quid tibi respondit? M. Factum bene inquit. Tu vero ubi eras? C. Hesterno die rus iveram cum patruo. M. Age, videamus quid simus reddituri hora secunda: nam ego quodammodo nunc novus sum discipulus.

Grangerius. Toquetus. 68

VIs venire mictum? T. Satis otiose minxi. G. Eamus unà, ut parum fabulemur. T. Tace inepte, nisi vis accusari, non est fabulandi tempus, nonne debuisti mane quum jentaretur? G. Debui, sed oblitus sum. T. Ito igitur solus cum bona venia præceptoris: Nec sis posthac tam obliviosus. G. Parebo tibi, & meminero.

Malaguodus. Gassinus. 69

QUid cogitas Gassine? Cave tibi obsecro. G. Quid mihi cavebo? M. Ne in morbum incidas. G. Qua ex causa? M. Ex nimia lusus intemperantia; G. Unde apparet periculum? M. Quia totus æstuas, totus sudore mades. G. Recte & in tempore admones, profecto non animadvertebam. M. Desiste si me audis. C. Audio vero libenter ac tibi morem gero, quis enim respu-

et

et tam fidele consilium? M. Detergefaciem sudariolo, & induere celeriter, ne subitum frigus contrahas: G. Habeo tibi gratiam. Nam fere morbis sum obnoxius. M. Quid causæ? G. Infirmitas meæ valetudinis? vides enim quam imbecillo fim corpore M. Tanto magis debes tibi cavere. G. Istud probe novi, & parens uterque me monet sæpissime. Sed quid agas; natura proni sumus in nostram perniciem. M. Omni Gassine, non est voluptati serviendum: sed temperantia valetudini consulendum. G. Est in promptu carmen Catonis in eam sententiam. M. Teneo, sed de hisalias, Jam satis indutus es. Non est quod hic morare diutius. G. Vale Malaguode monitor amicissime. M. Visne ut domum te perducam? G. Nihil opus est deductione? Ego belle me habeo, Dei beneficio. M. Mi Gassine cura ut valeas,

R. B. 70

VAlde miror, cur hodie mane non adfueris? B. Quid miraris tam opere? nihil hic est novi: multi absunt quotidie. Imo fere horis singulis. R. Atqui victoria tibi erat in manibus. B. Quid ego curo? ejusmodi victoria (ut bene dicebat quidam) nihil aliud est quam brevis gloria. R. Sed interim modesti adolescentes hinc ad studia magis incenduntur, nec tamen inani gloria tumescunt, sed ad honorem Dei referunt quicquid inde laudis accesserit. B. Istud certe raro contingit, plures enim sunt qui victoriis abuuntur ad privatam gloriam, quam qui divini honoris rationem habeant. R. Verisimile dicis. B. Imo verissimum. R. Sed velim mihi dicas cur abfueris? B. Scripsi ad patrem literas. R. Cujus nomine? B. Matris. R. Dictavit ne tibi ipsa? B. Quid scripsissem, nisi dictasset? R. Quid continebant literæ? B. Longum esset tibi narrare. R. Saltem dic earum argumentum? B. Varium erat & multiplex & quid tua (quæso) scire refert? R. Nihil. B. Cur ergo tam avide quæris? R. Animi causa, ut fere curiosi sumus novi aliquid audiendi. B. Nihil aliud

quam gartis, omitte me R. Auſculta paucis, B. Age, Auſculto, loquere quid velis. R. Scire cupio ubi ſit pater tuus? B. Quaſi vero neſcias. R. Unde ſcirem? B. Quum tibi ſit notiſſimus, quum ſimus vicini non putaſſem ignorare. R. Dic tandem quæſo. B. Eſt Lugduni. R. Quando eſt profectus? B. Ab hinc dies quatuor. R. Quid illic agit? B. Negotiatur. R. Quando rediturus eſt? B. Finito mercatu. R. Ad quod tempus finietur? B. Roga Mercatores; Non eſt meum curare talia. R. Quid igitur curas? B. Ut Deum timeam, parentibus obediam, bonas artes cum pietate diſcam. R. Næ tu magnifice loqueris: Sed dic mihi ſerio, poteſne res tantas efficere? B. Egone iſtud mihi aſſumo, quin potius fateor, ne incipere quidem penes me eſſe. B. Quid ergo de te fiet. B. Deus ipſe Spiritu ſuo me operabitur. R. Optime ſentis: nihil ex te præterea requirebam. B. Eſt Deo gratias, cui acceptum refero quicquid in eſt in me boni. R. Iſtud recte, & laudo equidem, ne tibi videar nihil aliud quam garrire. B. Quum illud dicerem, jocabar ſane. R. Ego ſic accepi: ſed tu (ut cæpiſti) perge diſcere & ſapere. B. Qui mihi dedit finem, idem (ut ſpero) perſeverentiam dabit. R. Bene ſperas: & ego idem ſpero tecum, Itaq; pergamus vivere inter nos conjunctiſſime; ut adhuc fecimus. B. Per me quidem non ſtabit, niſi ope divina prorſus ero deſtitutus. R. Avertat ipſe Deus. ſed audin'tu horologium. B. Ut ipſo tempore ſermonem finivimus.

Duo quæ ſequebantur Colloquia, de conſilio auctoris, ſunt tranſlata ad finem hujus ſecundi Libri.

Roſſetus. Monachus 71

UNde venis? M. Foris. R. Quid prodieras? M. Ut emerem chartam. R. Emiſtne? M. Emi. R. Quantum emiſti? M. Scapum. R. Quanti? M. Quinque quadrantibus. R. Cujus formæ; M. Minoris. R. Oſtende. M. Vide num bona ſit? R. Bona eſt profecto. In quem uſum emiſti? N. Inepte quæris, quis eſt chartarum uſus niſi ad ſcribendum? R. Imo alius. M.

Quis

Quis cedo? R. Ad merces involvendas. M. Intelligebam de charta ſcholaſtica, non de emporetica: non enim ſum mercator. R. Utimur etiam charta ad ſiccandam recentem ſcripturam. M. Satis ſcio ſed charta illa eſt bibula. R. Et tamen charta eſt. M. Eſto. R. Ergo multiplex eſt chartæ uſus etiam in ſchola. M. Cogor fateri. R. Etiam dicam tibi alium uſum, & quidem in ſchola frequentiſſimum. M. Quem? R. Non auſim dicere ſine prælatione honoris. M. Quid opus eſt inter nos honorem præfari, non enim verba tœrent. R. Dicam igitur quando ita vis. M. Dic libere. R. Ad tergendas nares in latrina. M. Illuc non feruntur chartæ puræ, ſed jam ſcriptæ atque inutiles. R. Quid tum, Chartæ ſunt tamen. M. At ego de charta pura & nova loquebar. R. Sed interim victus es. M. Sit ita ſane: non me pœnitet diſputatiunculæ hujus noſtræ. R. Sed jam à luſu diſcediturr. M. Et nos ergo loco cedamus.

Hugo. Blaſius. 72

HAbeſne bonum atramentum. B. Cur iſtud rogas. H. Ut mihi des aliquantum. B. Eho non habes H. Imo, ſed eo non poſſum ſcribere. B. Quid obſtat. H. Quia nimis pallum eſt. B. Neſcis diluere. H. Non eſt mihi aqua. B. Dilue vino. H. Multo minus. B. Quid ſi aceto dilueris. H. Inde charta perfluerit. B. Qui ſcis. H. Audivi de quodam magiſtro qui me docebat ſcribere. B. Ego vero aliud audivi magis mirum. H. Narra mihi ſodes. B. Quid mihi dabis. H. Bonam aciculam. B. Audi igitur quod ego didici ex quodam pædagogo meo: Atramentum, quod aceto liquefactum eſt, ægre eluitur. H. Fieri poteſt; ſed interim da mihi parum in uſum præſentem. B. Tene atramentarium tuum bene apertum, ego infundam tibi. H. Ecce, infunde. Vah, quam liquidum eſt. B. Forſaſſe quia non eſt gummi ſatis. H. Sed quam decolor. B. Uſere ſi vis quale quale eſt, non enim habeo melius. H. Quid igitur? faciam? B. Hem inepte, non potes penna tua bene miſcere? H. Miſcui ſatis, quid poſſum præterea? B. Infunde rurſus in cornu meum. H. Admove propius,

pius, eſtne ſatis? P. Comprime penna linteolum. H. Compreſſi, ut fere fit aridum, quid erit tandem? B. Atramentum bonum; aut certe mediocre. H. Bona eſt mediocritatis regula, ut ex præceptore didicimus. Sed nunquid ex duabus malis rerum conflici poteſt aliquid boni. B. Ubi miſcuero, & ubi rurſus infudero, videbis experimentum H. Ardeo iſtud videndi deſiderio B. Porrige nunc atramentum tuum H. Ecce, infunde: Obe, jam ſatis eſt, quæ iſthæc eſt profuſio? Plus mihi dediſti quam tibi retinueris, B. Commiſce iterum etiam atque iterum. H. Nunquam poſſet coquus ſua jura & condimenta melius confundere B. Jam tandem facito periculum H. Dicta mihi aliquam ſententiam ut interim diſcam aliquid. B. Experientia (ut vulgo dicitur) eſt rerum magiſtra, Habes? H. Dictum audivi. B. Videlicet jampridem tenebas H. Quis iſtud ignoraret, quod eſt adeo vulgare? B. Nunc videamus. H. Reſpparebit melius ubi ſcriptura bene deſiccata fuerit. B. Quid vis expectare? jam ſiccata eſt plus ſatis. H. Oh vid quam nigra ſit. B. Dixine vere? H. Aliquando periculum feceras ſolicet. B. Conſtabit igitur experientiam eſſe rerum magiſtram. H. Quin etiam hinc experimur, ex rerum commiſtione horum fieri temperamentum. B. Jam incipis alius philoſophari: itaque diſcedo. H. O longum ſermonem de nihilo. B. Nihil me pœnitet: alioqui inerti otio torpebamus.

Colloquiorum Scholaſticorum.

LIBER TERTIUS.

Cui inſunt Magiſtri Colloquia cum diſcipulis.

ADMONITIO.

Hæc à pueris ita legenda erunt, ut ex duobus legentibus, unus diſcipulum, alter præceptorem agat.

COLLOQUIUM PRIMUM,

Diſcipulus. Præceptor. 1

SAlve Præceptor, P. Salvus ſis per Jeſum Chriſtum. An ſurrexerunt omnes? D. Omnes præter parvulos, P. Num quis ægrotat? D. Nemo gratia Deo. P. Quid agitur. D. alii ſe induunt, alii jam ſtudent gnaviter. P. Adeſtne vobis hypodidaſcalus? D. Jamdudum, Ite igitur precatum, voſque diligenter commendate Domino Deo, per Jeſum Chriſtum deprecatorem noſtrum, deinde pergite in ſtudiis veſtris, uſq; ad horam jentaculi. D. Ita ſolemus præceptor. P. Credo equidem, ſed quia fere ſomniculoſi eſtis ac negligentes, idcirco ego vos admoneo ſæpius D. Gratiam habemus, præceptor humaniſſime. Nunquid vis præceptor? P. Dic famulo, ut mihi togam adferat.

Præceptor. Diſcipulus. 2

ADfuiſtine hodie concioni ſacræ? D. Adfui. P. Qui ſunt teſtes? D. Multi ex condiſcipulis, qui me viderunt, teſtari poſſunt. P. Sed producendi erant aliquot. D Producam quum jubebis. P. Quis habuit concionem? D. *Dom* N. P. Quota hora incœpit? D. Septima P. Unde ſumpſit thema? D. Ex epiſtola Pauli ad Romanos. P. Quoto capite? D. Octavo. P. Adhuc bene reſpondiſti, nunc videamus quid ſequatur, Ecquid memoriæ mandaſti? D. Nihil ,quod referri poſſit. P Nihilne? cogita pauliſper & vide ne turberis, quin eſto animo bono. D. Certe præceptor, nihil poſ-

ſum

ſum reminiſci. P. Ne verbum quidem? D. Nihil proſus? P. Hem verbero? quid igitur profeciſti? D. Neſcio niſi quia fortaſſe interim à malo abſtinui. P. Iſtud quidem eſt aliquid, ſi modo fieri potuit ut a malo omnino abſtinueris. D. Abſtinui quoad potui. P. Facita eſſe, non tamen ſatis feciſti Deo quum ſcriptum ſit, Declina a malo, & fac bonum. Sed dic mihi quæſo qua gratia illuc iveras potiſſimum? D. Ut aliquid addiſcerem. P. Cur non feciſti? D. Non potui P. Non potuiſti Nebulo? Imo noluiſti, aut certe non curâſti. D. Cogor fateri. P. Quæ res te cogit? D. Conſcientia mea, quæ me accuſat apud Deum: P. Recte dicis, utinam ex animo. D. Equidem ex animo dico. P. Fieri poteſt, ſed age quid fuit cauſæ, quamobrem nihil memoriæ mandaveris? D. Negligentia mea: non enim diligenter audiebam. P. Quid igitur faciebas, Identidem dormiebam? P. Ita ſoles, ſed quid agebas reliquo tempore? D. Cogitabam mille ineptias ut ſolent pueri. P. An tu adeo puer es ut non debeas attentus eſſe ad verbum Dei audiendum; D. Si attentus eſſem, poſſem aliquid proficere. P. Quid igitur meruiſti? D. Verbera. P. Meruiſti profecto idque largiſſime. D. ingenue confiteor. P. Verbo tenus opinor. D. Imo certe ex animo. P. Fortaſſe interim para te ad plagas accipiendas. D. Ah præceptor, ignoſce obſecro, peccavi fateor, ſed nulla ex malitia. P. Atqui tam ſupina iſta negligentia proxime ad malitiam accedit. D. Non equidem infitior, ſed tuam imploro clementiam per Chriſtum Jeſum. P. Quid igitur facies, ſi tibi ignovero? D. Faciam poſt hac officium meum, ut ſpero. P. Addiſcendum erat, *Deo juvante*, ſed id parum curas D. Imo præceptor, adjuvante Deo præſtabo poſthac officium. P. Age condono culpam tuis lachrymis tibique ea lege ignoſco, ut promiſſi memineris. D. Gratias ago præceptor humaniſſime. P. Eris apud me maxima gratia ſi promiſſa ſervaveris. D. Faxit Deus optimus maximus, ut poſſim. B. Faxit precor.

Mar-

Martinus. Præceptor. 3

PRæceptor, nemo eſt qui doceat in ſexta claſſe. P. Quid hoc rei eſt? Ubi eſt Magiſter Philippus? M. Morbo detinetur in lecto. P. Qui ſcis? M. Nunciavit quidam ex diſcipulis ejus domeſticis. P. Dic Hypodidaſcalo meo. M. Non eſt in muſæolo ſuo. P. Qui ſcis? M. Nam ego ter aut quater pulſavi oſtium. P. Dic primæ claſſis doctori, ut mittat è ſuis aliquem. M. Quid ſi nolit mittere? P. Abi inepte. An putas eum eſſe tam impudentem ut recuſet? abi, propera.

Bardonus. Præceptor. Diſcipuli. 4

PRæceptor. P. Hem, quid eſt? B. Sunt quidam qui te conventum volunt. P. Ubi ſunt? B. Te expectant in vico. P. Nunc adibo. B. Atqui urgent. P. Præcurre tu, & eos intromitte in aream, ego te ſequar; vos interim expectate cum ſilentio: Mox ego adero, ut vos ad cœnam dimittam. D. O quam bonum verbum.

Canellus. Præceptor. 5

PRæceptor, quid reddemus cras mane? P. Hodie mane palam dixi ante ſcholæ miſſionem. C. At ego non aderam Præceptor. p. Roga igitur condiſcipulos. Nam ſi vellent ſinguli me interrogare de rebus à me palam dictis, quæſo quando finis eſſet? Itaque facſis poſt hac prudentior. C. Curabo pro viribus. p. Sed tu ubi eras. C. Prodieram. p. quid prodieras. C. Ut curarem negotium aliquod de quo pater ad me ſcripſerat. p. Aquo petiſti veniam. C. Ab hypodidaſcalo. p. Cur non à me potius. C. Quia eras occupatus. p. Quid agebam. C. Alloquebaris in area quoſdam viros honoratos, qui te conventum venerant. p. Abi nunc recordor.

Præceptor. Famulus. Obſervatores. 6

HEus Martine. F. Hem, præſto ſum Here. p. Accerſe mihi huc quinque publicos obſervatores, quos heſterno die in hunc menſem elegi, noſtin. F. Optime

Optime; nam egomet aderam. p. Sunt opinor in ſuo quiſque auditorio: Feſtina. F. Quamprimum rediero, G. Adſumus omnes, præceptor: quod tibi placet, impera. p. Satis erat jubere, nec enim ſum Imperator, nec Magiſtratus. Ego vos huc accerſendos juſſi, ut vos officii veſtri commoneſacerem. Vos igitur attentis auribus atque animis audite. Non ignoratis quanto cum timore Domini heſterno die palam in aula noſtra communi vos elegerim: auſpicati ſumus à ſacris precibus, ſequuta eſt admonitio noſtra atque exhortatio ad omnem eorum ſcholaſticum, de timore Domini, deque moribus qui deceant ſtudioſos in ſchola verſantes quotidie. Deinde non ſine optimorum adoleſcentum teſtimonio vos elegi quinque, quos ad hoc munus idoneos exiſtimavi. Poſtremo ventum eſt ad ſecundam cum gratiarum actione precationem. Ne igitur putetis ludum fuiſſe aut jocum, actionem illam, in qua nomen Domini tam ſtudioſe fuerit invocatum. At licet apud imperitos aut arrogantes, hoc munus & vile & abjectum videatur, vos tamen credite, cum honorificum, tum ſanctum eſſe veſtrum illud miniſterium. Quod ſi aliter exiſtimabitis, fieri non poteſt ut munere veſtro rectè fungamini. Itaque ego vos hortor quantum poſſum, & per Jeſum Chriſtum obteſtor, ut cum Dei timore atque reverentiâ diligentiam præſtetis in iis omnibus quæ intelligetis ad officium veſtrum pertinere. A vobis igitur abſit omnis favor, odium, gratia, ſtudium vindicandi, & ſimilia, quæ tranſverſos agunt homines, & ſincerum corrumpunt judicium. Ne timeatis improborum minas, qui puſilli animi adoleſcentes ab officio ſolent abterrere. Quam enim habent in vos poteſtatem? Potius eum timete, qui veſter eſt Dominus, qui vitæ ac necis poteſtatem habet: Illius (inquam) tanti principis timor vobis ob oculos ſemper obverſetur. Incurretis ſcio in aliquot improborum ac diſſolutorum odium; ſed pluris ſit vobis unius patris veſtri cœleſtis amor & charitas, quam omnes omnium

um hominum inimicitiæ. Estote semper memores verbi illius, quo Servator noster & summus præceptor suos discipulos ad constantiam hortabatur. Si vos (inquit) odit mundus, scitote quod me quoque prius odio habuerit. Vos igitur propter ipsum Christum omnes proceifacete nebulonum minas, offensiones, inimicitias, dummodo gloriæ Dei possitis inservire fideliter. Hæc sunt de quibus nunc pro temporis brevitate vos admonendos esse existimavi, præter illa quæ vos in aula hesterno die audivistis. *Pri Obs*, Maximas tibi gratias agimus præceptor humanissime: & Christum precamur ut sua dona tibi semper adaugeat, A te vero vehementer petimus, ut (si tibi molestum non est) præscriptam des nobis hortationem tuam: quo illam inter nos quandoque relegentes memoriæ tenacius infigamus. P. Id ego faciam primo quoque tempore, quandoquidem rem sane honestissimam postulatis. *Primus Obs.* Optamus etiam à te (si placet) commentariolum scriptum habere de præcipuis officii nostri capitibus, ut simus certiores quid potissimum sit nobis hac in re observandum. P. In ipso tempore de hoc admones: & sic ego jam pridem in animo habebam: sed me quotidie aliud ex alio impedivit. Dabo igitur ejusmodi commentariolum quod videlicet contineat quicquid ad observatorum publicorum officia pertinebit. Id autem describetis ex ipso archetypo mro: quod ideo servare volo, ut cæteris quoque tradere possum futuris observatoribus. Nunc redite in suum quisque auditorium. O. Recta imus præceptor.

Clericus. Magister. 7

LIcetne præceptor, ut ego & patruelis eamus domum? M. Quid eo? C Ad nuptias consobrinæ M. Quando est nuptura? C. Crastino die. M. Cur tam cito vultis ire? C. Ut mutemus vestimenta. M. per me licet eatis; hac tamen lege, ut cras huc redeatis cubitum. C. Quid si volet patruus, ut expectamus repotia. M. Non detinebit vos, satis scio, dummodo dicatis ei

qua lege dimiserim. C. Verum fatebimur. M. Abite & ab omni cavete intemperantia, faciteque ut luceat lux vestra coram hominibus, unde glorificetur noster ille cœlestis pater? C. Ita quidem speramus fore, ipso nos in omnibus adjuvante.

Carolus. Præceptor. 8

LIcetne exire, præceptor? P. Quæ tibi est exeundi causa; C. Ut quæram in foro aliquem ex nostratibus. P. Quid istud opus est? C. Mandare illi volo, ut meos admoneat de pane mihi aut adferendo, aut mittendo. P. Ubi panis deficit omnia sunt illic venalia. C. Istud vulgatum est apud nos proverbium. P. Imo ubiq; pervulgatum, adeo panis mortalium vitæ est necessarius. Sed ad rem: tu nunc prodire vis? C. Si tibi placet præceptor, ne mei negotii occasionem amittam. P. Abi, & festina ante prandium redire. C. Dabo equidem operam.

Edwardus. Præceptor. 9

LIcetne mihi exire unà cum fratre? P. Quid causæ est? E. Ut mater emat nobis calceos: deinde ut tonsorem adeamus. P. Quid eo: E. Resectum capillos. P. Quid nunc opus est? E. Ut cras (si Dominus permiserit) invisamus patruum. P. Ite & mature redite ad studium. Sed heus pueri, adferte mihi a matre testimonium in diem crastinum aut testem adducite. E. Deo juvante id curabo diligenter. Nunquid vis præceptor? P. Ut meis verbis matrem officiose saluteris.

Albertus. Præceptor. 10

PRæceptor, licente nobis ire ad tonsorem? P. Quid eo? A. Ut capillum tondeamus. P. Libenter quotidie exiretis sexies, quin expectare in crastinum diem: ut eatis una cum cæteris. A. Atqui propter forum turba erit in tonstrina. P. Quid tum? Satis habebitis otii ad exspectandum. Recipite vos ad studium. A. Ut libet præceptor.

Caro-

Carolus. Præceptor. 11

PRæceptor, accersor à parte. P. Ubi is est? C. In diversorio. P. Quando venit? C. Advenit modo P. Quis tibi tam cito nunciavit? C. Misit ad me famulum, P. Ubi est? C. Præ foribus me expectat. P. Cur illum non intromisisti. C. Noluit intrare. P. Quid ita. C. Quia (ut ait) festinatione urgetur. P. Voca illum, ut paucis conveniam, deinde abis sed cura ut quam primum huc adsis. C. Eo vocatum.

Præceptor. Rosinæus. 12

UBi est Martinus? R. Ivit ad forum. P. Quid eo? R. Emptum ut dixit cingulum. P. Injussu meo exire non debuit, sed hoc nihil ad te. Quis dabit vobis merendam: R. Dixit se hora secunda revertsurum ut det nobis. P. Quid si fallat? R. Id non est moris ejus. P. Nisi ad horam adfuerit, admone uxorem de vestra merenda, habet enim clavem alteram cellæ penuariæ.

Præceptor. Scarianus. 13

DEmiror unde nunc venias. S. Domo redeo præceptor. P. Cur iveras domum? S. Petitum merendam. P. Quamobrem non attuleras? S. mater erat occupata. P. Quid tum? debuisti exire injussu meo? S. Non debui, fateor. P. Quid igitur merulsti? S. Plagas accipere, sed ignosce mihi quæso præceptor. P. Cur non petivisti exeundi potestatem? S. Quia non audebam te interpellare. P. Quid agebam? S. Tenebas libellum quendam, & legebas aliquid. P. Fieri potest: sed vos tamen me sæpe interpellatis ob rem leviorem. Nunc igitur para te ad vapulandum. S. Parce mihi obsecro, præceptor. Sine ut prius cogitem aliquantisper. P. Age parco: tum quia ingenue confiteris, tum quod satis studiosus mihi videris. S. Gratias ago maximas, præceptor humanissime.

Gulielmus. Præceptor. 14

PRæceptor, non restat mihi charta ad scribendum: visne dare codicem? P. Quem in usum. G. Par-

tim a colloquia, partim ad exemplaria. P, Retulisti in codicem tuum. G. Retuli. P. Ostende. G. Ecce tibi præceptor P. Quid? istud? retulisti octodecim? vis ergo de majore. G. Si tibi placet. P. pete à famulo: ac ne dubiret, ostende illi tuum codicem ut idem in suum referat. G. Audio. P. Audi item, cave abutaris charta ne tibi pater graviter succenseat. G. Faxit Deus ut bene utar.

Gravetus. Præceptor. 15

PRæceptor, licetne prodire? P. Quamobrem? G. Ut emam cultellos necessarios. P Ubi sunt, quos habeas? G. Reliqui domi. P. Quid ita? G. Quia jam obtusi erant & inutiles. P. Habesne pecuniam ad emendos alios G. Mater dedit mihi. P. Quis erat adjutor ad emendum? G Gerardus. P. Ite sane, & cavete ne vobis imponatur. G Cavebimus Deo juvante. P. Omnes quidem juvat, sed eos potissimum qui ad ejus honorem omnia referunt.

Vernatus. Præceptor. 16

PRæceptor, licetne pauca? P. Loquere. V. Nos, duo proponebamus, si tibi ita videretur ire, dum cæteri ludunt, foras ambulatum. p. Quo vultis ire? V. In proxima suburbana. p. Quid autem agetis ambulantes? V Tractabimus colloquium aliquod. p. Sed de bonis & honestis rebus: V. Hæc temporis serenitas, & tam pulchra terræ facies præbebunt nobis honestum aliquod argumentum. p. Nunquam deest Dei laudandi materia, duntaxat veris ejus cultoribus. V. Nunquam profecto. Sed ut ad propositum revertamur, permittes nobis præceptor, extra urbem prodire? p. Nisi mihi perspecta esset vestra perpetua fidelitas, & verus amor literarum nunquam permitterem: præsertim cum pravi adolescentes me sæpe in hoc genere fefellerunt. Vos igitur prodite, deinde mature ad cœnam revertimini.

Isaius

Isaias. Præceptor. 17

PRæceptor, licetne prodire? p. Quo prodire cupis? I. Ad Sartorem p. Quid eo? I. Petitum femoralia. p. Jamne facta sunt? I. Sunt opinor. p Recte (opinor) dicis: quia res incerta est. I. Atqui promiserat mihi in hunc diem. p Quid si fallat? I Nil mirum fuerit. p. Nunc quoque vere locutus es, nam raro ad promissum tempus fidem præstant artifices. I. Viso tamen, præceptor, si mihi permittas. p. Nihil impedio. I. Nunquid vis præceptor? p Imo, ut properas, ne desis prælectioni. I. Bene mones: abeo.

Caius. Præceptor. 18

LIcetne prodire? p. Quo? C. Domum: p. Hem, tam sæpe itare domum? C. Mater jusserat ut ego & frater se adiremus hodie. p Cujus rei gratia? C. Ut ancilla vestimenta nobis excuteret. p. Quid istud, Suntne vobis pediculi; C. Et multi quidem. p Cur uxorem meam non admonuistis? C. Non ausi sumus. p. Quasi vero illa sit usque adeo difficilis, ancillam habet, ea potissimum gratia ut vestrum omnium curet mundiciem. nec vos ignoratis istud, sed gaudetis matris invisandæ occasionem vobis dari. Vos igitur manete, cras ego curabo, ut vobis excutiantur vestes. C. Sed mater nos objurgabit. p. Egomet eam placabo: quiescite.

Tornator. Magister. 19

PRæceptor, licetne cras ire domum? M. Quid eo? T. Petitum panem. M. Non tibi restat? T. Restat quidem sed parum admodum. M. Quid frater, estne tecum iturus? T. Jussit pater M. Quando conveniisti illum. T. Die Jovis quum venisset in hanc urbem. M. Ubi illum vidisti? T. Apud forum. M. Non mentiris? T. Non mentior, M. Unde probabis? T. Sunt ex condiscipulis qui aderant. M. Qui tandem? T. Adsunt Blasius & Audax. M. Estne verum, pueri? T. Omnino verum, M. Qui scitis? Pu. Vidimus ejus

patrem, & audivimus ipſa verba· M. Si ita eſt, permitto ut eas domum cum fratre. T. Vale præceptor. M. Vos ſervet Dominus Deus. T. Idem tibi precamur ex animo. M. Sed heus quando huc aderitis! T. Craſtino die veſperi, Deo juvante. M. Cura ut promiſſi memineris? T. Curabo. M. Scilicet ut ſoles. T. Imo melius ſpero. Nunquid vis? M. Ut verbis meis ſalutem dicas parentibus. T. Faciam libenter, iterum vale præceptor. M. Vos quoque valete, & lento gradu ambulate, propter æſtum ſolis T. Ita facere ſolemus.

Præceptor. Valerianus. 20

QUid ſibi vult, quod abſueris hac tota hebdomade? V. Oportuit me manere domi. p. Quamobrem? V. Ut matri adeſſem, quæ ægrotabat. p. Quod illi officium præſtabas? V. Sæpius ei legebam. p. Quid legebas? V. Aliquid ex ſacris literis. p. Sanctum illud & laudabile miniſterium. Utinam ſic omnes ſtuderent verbo Dei. Sed quid? nihil agebas præterea? V. Quoties opus erat illi miniſtrabam cum ancilla. p. Hæccine vera ſunt omnia? V. Habeo teſtimonium p. Profer illud. V Ecce p Quis ſcripſit? V. Famulus noſter, matris nomine. p. Agnoſco ejus manum, quia ſæpe ab illo mihi attuliſti. V. Licetne igitur redire in ſedem meam p. Quidni licet, cum mihi ſatisfeceris. V. Gratias ago præceptor.

Lucetus. Hypodidaſcalus. 21

PRæceptor, licetne prodire. H. Quæ tibi eſt prodeundi cauſa? L. Eſt mihi eundum ad forum. H. Quid eo? L. Ut emam corium. H. In quem uſum? L. ad calceorum ſoleas. H. Quis te adjuvabit in emptione. L. Quidam oppidanus, cui hoc mandavit pater meus. H Debueras adire cum cæteris qui ad forum prodierunt. L. Occupatus eram. H. Qua in re? L. In ſcribendis ad patrem literis. H. Quando eas dabis. L. Hodie ſi quem in foro noſtratem offendero. H. Abi, & memineris ad horam ſolitam adeſſe. L. Meminero.

Ata-

Arator. Præceptor. 22

PRæceptor, tuo permiſſu hora prima prodieram, nunc redeo. p Curaſti negotium? A Curavi, gratia Deo, p. Factum bene, quota eſt hora? A inſtat ſecunda. p. Voca mihi famulum, deinde ito ad merendam cum cæteris.

Hugo. Præceptor. 23

PRæceptor, viſne mihi mutuo dare aliquantum pecuniæ? p. Quid opus eſt tibi pecunia? H. Ut Sylvio ſatisfaciam. p. Quantum debes illi. H. Aſſem cum ſemiſſe. p. Quo nomine. H. Quia ſcripſit mihi aliquot colloquia, p. Oſtende. H. Vide ſi tibi placet. p. Adi hypodidaſcalum, dic ut det quantum petis. H. Gratias ago præceptor. P. Non eſt quod agas. ſed refer in codicem tuum. H. Quia jam retuli. p, Factum bene, oſtende ipſi hypodidaſcalo.

Blaſius. Præceptor. 24

LIcetne mihi præceptor adire tutorem? p. Quæ te cauſa movet? B. Juſſerat ille ut ſe hodie convenirem ſi liceret per otium. p. Quando juſſerat. B. Nudiuſtertius. p. Ubi illum vidiſti. B. In area quæ eſt è regione templi. p. At vide ne mentiaris. B A me abſit mendacium. Si vis, dabo teſtes ex condiſcipulis, qui mecum aderant. p Qui ſunt illi B Daniel & Corderius, viſne ut eos accerſam. p. Mane, illos conveniam. Sed dic quid eget tutor opera tua. B. Ad aliquid deſcribendum. p. Qua igitur hora vis illum adire? B. Nunc ſi tibi placet. p, Quando huc redibus. B Quum primum me dimiſerit. p. Nunc abi, atque illi ex me dic ſalutem plurimam. B. Faciam libenter.

Scriba. Magiſter. 25

PRæceptor, pater te invitat ad prandium, ſi tibi placet, M. Eſtne Solus S. Solus, opinor, præter domeſticos. M. Excuſa me illi, jam enim aliunde invitatus eram, Age tamen illi meis verbis gratias. S. Nunquid vis aliud. M. Nihil niſi ut mature ad ſcholam redeas. S. Mature juvante Deo.

Gaſ-

Gaſper. Magiſter. 26

LIcetne prodire præceptor? M. Quo? G. primum ad ſartorem, deinde ad tonſorem. M. Cur ad ſartorem? G. Ut curem tibialia reficienda. M. Suntne lacera? G. Adeo lacerata, ut vix induere poſſim. M. Cur ad tonſorem? G. Ut illi oſtendam ulcus quod mihi his diebus ſubortum eſt in femore. M. Detege ut v deam. G. Vide quando ita placet. M. Eſt furunculus G. Ita conjiciebam. M. Quum apperueris tonſori, roga illum ut emplaſtrum ulceri aptum adhibeat. G. Faciam quod ſuades. M. Sed nunc quis eſt qui tecum prodire velit G. Imo Joannes Fluvianus. M. Quid habet negotium? G. Tonſorem quoque vult adire. M. Ite igitur ità & redite ſimiliter. G. Nunquid vis præterea? M. Ut maturetis reditum, ne merenda veſtra mulctemini.

Latonus. Præceptor. 27

PRæceptor, licetne nobis prodire. p. Eſtiſne multi qui prodire vultis? L. Ferme omnes p. Quid hoc ſibi vult? L. Eſt hodie mercatus, inde fit ut fere unuſquiſque velit ſibi aliquid emere. p. Nunc ego ſum occupatior, quam ut ſingulorum prodeundi cauſam poſſim cognoſcere: adite igitur ſubdoctorem, qui cognoſcat, & ſi vacat, vos deducat ipſe. L. Gratius agimus, præceptor humaniſſime.

Magiſter. Theophilus. 28

HOdie igitur Petrum conveniſti: T. Hodie, M. Ubi? T. In templo, M. Quota hora? T. Octava matutina. M. Nunquid rogaſti quando ſit repeturus ſcholam? T. Rogavi. M. Quid ille, T. Neſcio, inquit; M. Debuiſti illum ad reditum exhortari. T. Id ego feci. & multis quidem verbis. M. Bene feciſti, ſed quid ille reſpondit: T. Se adhuc à patre detineri ad fructus colligendos M. Quid ſi ad ipſum patrem ſcribas de ſtatu noſtro ſcholaſtico, fortaſſe enim movebitur ut filium citius remittat. T. Si tibi ita videtur, faciam

faciam, idque diligenter. M, fac igitur primo quoque tempore: ſed audi ſcribe pleniſſime, deinde literas tuas mihi oſtende, priuſquam des perferendas. T, Sedulo faciam præceptor.

Andreas. Præceptor. 29

PRæceptor, licetne mihi exire? p. Qua tibi eundum eſt? A. Ad tonſorem. p. Non eſt tibi aliud negotium? A. A Tonſore volo ire emptum ligulas, illinc me ad ſutorem conferre. p. Cur ad ſutorem? A. Ut alteri ex calceis meis annectat corrigiam. p. Iſta omnia quando confeceris? A. Intra horæ ſpatium, ut ſpero: p. Erunt multi fortaſſe in tonſtrina expectantes. A, fieri poteſt ſed ſi videro diutius mihi morandum illic eſſe, expectabo in diem Sabbathi. p, Eſtne alius qui prodire velit? A. Pontanus ait ſe velle chartam emere. p. Sciſne illi opus eſſe? A. Scio. p, Ite igitur una: curate diligenter ſuum uterque negotium: ne ſitis ceſſatores. A. Deo juvante cavebimus.

Carbonarius. Magiſter. 30

LIcetne exire? M. Quo? C. Ad ſartorem: M. Quid eo? C. Ut mihi tunicam faciendam metiatur. M. Quæ tibi eſt materia? C Niger pannus. M, Ubi eſt? C. In arca mea, M. Sartor autem quis tibi eſt? C. Petrus Sylvius. M. Eſtne peritus artifex? C. Sic audivi, & eſt notus patri meo, qui juſſit ut illum adirem. M. Ubi habitat? C. In vico Xenodochii, M. Non nimis longe eſt, cave diſcurras. C Cavebo, M. Facile à me veniam impetrant qui nunqnam fallunt. C. Avertat Deus unquam fallam.

Luterninus. Præceptor. 31

PRæceptor licetne pauca. p. Loquere quid velis. L. Quum interdum dicis alicui noſtrûm ubi eſt follis, vel cedo follem non apparet utrum follis ſit maſculini an fœminini generis p. Non apparet fateor, quid [illegible] L. Unde igitur ſcire poſſumus. p. Cur me de hoc nunquam rogaſtis. L. Tam multa tam ſæpe interroga-

mus,

mus, ut vereamur ne tibi molesti simus. p. Quasi vero istud unquam præ me feram: contra, eo magis amo vos, quo me rogatis sæpius, Quid enim cupio, quam ut aliquando vos videam, & optimos & doctissimos. L. Habemus gratiam maximam, præceptor humanissime. p. Eam gratiam ego & vos Deo nostro debemus, qui solus sua bonitate, utrisque bonam dedit voluntatem, L, Faxit ille ut hoc beneficio recte semper utamur ad ipsius gloriam. Sed dic quæso, follis cujus est generis. p, Masculini, L, At ego potius fœminini dixissem. p, Quamobrem, L, Quia tale est Pellis quod est in rudimentis pro exemplo positum, P, Non abs re id conjiciebas. Nam in *is* finita, quale est pellis, magna ex parte fœminina sunt, L, Non igitur omnia, p, Vix ulla est tam generalis regula, quæ exceptione careat, Follis igitur sub exceptionem cadit quia masculinum est. Sic aliquot alia; ut ignis, piscis, axis. &c. L, Sed unde illuc dignoscam, p, Facile cognosces, quum perveneris ad Grammaticæ regulas. Sed interim Latine loquentes attente observa, teque ad eorum imitationem diligenter accommoda, L, At istud longum est præceptor, p. Non fiunt nisi longo tempore præclara ædificia, L, Experientia nos istud docet. At pater meus vellet me annuo spatio doctum videri. Ego vero istud unius diei spatio videri velim, p. Sed quid agas? Omnibus in rebus expectandum tempus est. Pater tuus quia non didicit literas, nescit quid doctrina valeat, neque quantis laboribus illa comparetur, L, Verum dicis sed quid illi respondere possum, quum apud me conqueritur de temporis longi spatio in discendis literis, p. Docebo te inter cœnandum, nunc ito lusum cum cæteris, ut me in musæum recipiam, L, Ignosce mihi quæso præceptor, quod te interpellaverim p, Nihil me interpellâsti: Non enim occupatus eram, præterea si te audire mihi molestum fuisset, nonne poteram te in aliud tempus rejicere, L, Tuo jure id poteras, p, Abi igitur.

Cat-

Carolus. Magiſter. 32

SAlvus ſis præceptor, M, Auſpicato advenis, quid nuncias C, Orat te pater meus, ut animi cauſa eamus unà in ſuos hortos ſuburbanos, M, Ad eam rem nos invitat ſerenitas, & nunc ſumus feriati: Sed quid illic aſpectu jucundum videbimus, C, Varias & pulchras arbores cum ſuis fructibus, item herbarum & florum miram varietatem, M, Nihil eſt illis rebus hoc tempore jucundius, C, Ea eſt Dei erga nos beneficentia: M, Quem quidem aſſiduis laudibus proſequi debemus, C, Sed vereor ne patri in mora ſimus, M, Tantiſper expecta dum togam muto, ut ſim ad ambulandum expeditior, Jam paratus ſum, nunc eamus. Sed eſtne domi pater, C, Præ foribus nos expectat, M, Bene res habet: vide ut eum decenter ſalutes, C, De hoc, te docente, ſæpe admoniti fuimus.

David. Magiſter. 33

PAter meus tibi ſalutem plurimam dicit. M, Ain'tu? Quando ruri rediit, D, Heri tantum, M, Ut valet D, Optime, M, Mater vero ubi eſt, D, Adhuc eſt in Gallia, M, Ubi in Gallia, D Aureliæ, M, De illa quid audiſtis, D, Eſſe bona valetudine præditam, Dei beneficio, M, Dominus Deus conſervat eam. D. Ita precor, M. Dic viciſſim patri ſalutem plurimam verbis meis, D, Faciam ſedulo.

Bernardus, Præceptor. 34

PRæceptor, licetne pauca, p, Dic libere, B, Cur non dicimus hic arbor, ſicut hic labor, Item cur genitivum arboris non proferimus penultima longa, ut fere in cæteris nominibus terminationis ejuſdem, p, Quia loquendi uſus aliter approbavit Nec enim ubique locum habet analogia: ſed ubi ea deficit, ſequendus eſt eorum uſus, qui rectè & pure locuti ſunt. Nam ipſa Latinitas, uſu & auctoritate magis quam ratione conſtat. B, Da igitur auctoritatem de nomine arbor, p. *Arboris exeſæ truncus*, apud Virgilium. Nonne hic manifeſte vides, genus, & accentum, B, Video præcep-

ceptor; ſed ſuntne alia eodem accentu, B, In primis Græca omnia; ut Caſtor Caſtoris: ſic Hector, Hectoris & ſimilia. Item hæc duo neutri generis, æquor æquoris, marmor marmoris; ſunt & adjectiva quædam, ut memor memoris: Et ex eo compoſitum Immemor. Talia quoque ſunt ex decus & corpus compoſita, ut indecor indecoris, tricorpor tricorporis Sed hæc apud Grammaticos annotata facile per te invenies. Nam iſta ætas tua majorem indies requirit diligentiam. Huc accedit, quod hæc ipſa quæ tuo labore ac diligentia inveneris, firmiore tenebis memoria, B, Ago tibi gratias humaniſſime præceptor, quod me tanta humanitate non ſolum doces, ſed etiam admones, P, Bene facis: ſed interim volo memineris, ſoli Deo acceptum referre, quicquid boni ex labore meo in te proficiſcitur, Fruſtra enim docendo laboramus niſi laboribus noſtris divinus favor acceſſerit. Noſti illud Apoſtoli, Neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui dat incrementum Deus, B, Eſſemus profecto plumbo ſtupidiores ſi iſta ignoraremus, quæ nobis tam ſæpe inculcas, tamque diligenter, P. Tanto diligentius vos oportet tum meminiſſe, tum recordari. Sed jam tempus eſt ut ad quotidianum penſum te referas. Ego vero interea me abdo in muſæolum.

Præceptor. Olivarius. 35

Dic Latine, *A Book*, O. Liber, P. Liber cujus generis? O, Maſculini, P, Qui ſcis? O, Ex bene loquendi uſu & conſuetudine, P, Oſtende uſum, O, Nam quotidie loquentes ſic dicimus, Hic liber cujus eſt? Dicimus item ſæpe numero, Liber meus, liber tuus, bonus liber, & ſimilia, P, Bene reſpondiſti, ſed quis loquendi uſum te docuit? O, Tu ipſe præceptor, P, Ergone tenes omnem uſum linguæ Latinæ? O, Si tenerem, jam non eſſem diſcipulus, P, Quod igitur? O, Magiſter fortaſſe, P, Abi reſponſo tuo contentus ſum, O, Gaudeo ſane, P, Age Gratias Deo, qui tibi dedit ingenium & mentem bonam, O, Utinam ſem-

ſemper agnoſcam ejus in me beneficia. P. Utinam ille favore ſuo tua ſtudia proſequatur. Quid hoc ſibi vult Olivari? O. Quod mihi bene precaris P. Ergo tu quoque memento bene ex animo precari omnibus, præcipue vero condiſcipulis tuis. O. Meminero præceptor. P. Addendum fuerat, Deo juvante. O. Oblitus ſum, fateor.

Præceptor. Niger. 36

ATtende Niger, ut diſcas Latina bene Anglice vertere, N. Attendo, Præceptor. P. At diligenter. N. Imo diligentiſſime & ex animo, P. Bene facis, N. Propone igitur mihi Latina ut nobis interdum ſoles. P. Quid opus eſt? N. *What is needful.* P. Gallinæ. N. *To hen.* P. Ut N. *That.* P. Illa. N *Shee* P. Sit. N. *May be,* P. Bona. N. *Good.* P. Recte vertiſti. Nunc ad ſingulas partes hujus orationis reſponde nominatim. N Reſpondeo quoad potero, dummodo mihi præieris. P. Quid, N. Eſt nomen. P. Opus, N. Non en. P. Eſt. N. Verbum P. Gallinæ N. Nomen P. Ut N. Conjunctio, hoc in loco. P. Illa. N, Pronomen. P. Sit N. Verbum. P. Bona. N. Nomen, P. Age, dicamus iterum ut ſingla paulo planius intelligas. N. Quid nunc reſpondebo? P. Indica breviter ſingularum partium declinationem, ut vos docere ſoleo. N. Præito igitur ut cœpiſti. P. Quid? N. Quid, cujus, nomen ſubſtantivum anomalum, P. Opus. N. Hoc opus operis, ut onus oneris. P. Falleris *Niger.* N. Quid ita? P. Quia opus hic eſt adjectivum, N. Eho adjectivum! quomodo declinatur? P. Eſt indeclinabile. N. Me miſerum! nunquam iſtud audieram. P. Addendum fuit, quod ſciam, vel quod memînerim. N Quamobrem? P. Quia fortaſſe audieras, ſed memineras male. N. Fieri poteſt: ſed perge (quæſo) me docere. Quid Anglicè ſignificat iſtud nomen? P. Non ſolet Anglice verti niſi junctum cum verbo ſum, es. N. Da exemplum. P. Quotidie in ore habes exempla. N. Nunc mihi non occurrunt. P. Nonne ſoles dicere & audire

ex condiſcipulis, opus eſt mihi charta, atramento, pecunia, & ſimilia N. Sæpe dico fateor, & ſæpe audio: ſed parum adverto. P. Nunc igitur adverte & manda memoriæ: Opus eſt mihi pecunia ad libros emendos. *I have need of money to buy books.* Vel ſic, *I want money.* Vel, *I have to do with* N. Da item aliud exemplum quæſo. p. Opus eſt tibi virgis, ut tua expellatur pigritia. *Thou haſt need of rods, that thy ſloath may be driven away.* N. Fateor equidem præceptor, Sed Deus (ut ſpero) mei miſerebitur. p. Omnium miſeretur Deus, qui piè illum invocant Sed de nomine opus jam ſatis multa, quod ad vos attinet ad cætera redeo. p. Eſt. N. Sum, es, eſſe, verbum anomalum. p. Gallinæ. N. Gallina, gallinæ, ut menſa, menſæ. p. Ut. N. Non declinatur, quia eſt conjunctio: Anglicè. *That, to the end that, ſo that.* p. Illa. N. Ille. generis maſculini, illa, g. f. Illud, gen. n. p. Declina in fœminino. N. Illa illius, illi, &c. p. Sit. N. Jam dictum eſt. p. Bona. N. Bonus, gen. maſ bona. fœm. bonum? neut. nomen adjectivum. p. Confer ad exemplum. N. Juſtus. juſta juſtum: bonus, bona, bonum. p. Nunc mutuo vos interrogate ut plenius omnia tractetis,

Blanderius. Præceptor. 37

PRæceptor. p Quid vis? B. Liceatne mihi ire domum? p. Cur ante horam? B. Pater juſſit ut nunc abirem. p. Quid eget opera tua? B. Vult me in villam mittere. p. Quid eo? B. Petitum uvas, & eadem opera nunciatum aliquid villico noſtro. p. Quid ſi me fallis? B. Adferam teſtimonium, ut ſoleo. p. Quando redibis? B. Hora prima, ut ſpero p. Qui tam cito? B. Villa noſtra non longe hinc eſt. p. Ito ſane.

David. Præceptor. 38

PRæceptor, placeatne audire excuſationem meam? p. Quando abfuiſti? D Heſterno die. p. Quota hora? D. Prima. p. Quæ fuit cauſa? D. Accerſitus fui

fui. p: A quo. D. A patre. p· Quis tibi nunciavit? D. Famulus noſter. p. Cur me non adivit? D. Quia dicebat ille ſe urgeri feſtinatione· p. Suntne tibi teſtes? D. Adſunt præceptor p. Abi, ſede in loco tuo, ego interim eos interrogabo.

Præceptor. Michael. 39

CUr non veniſti citius? M. Expectabam fratrem. p, Ubi eſt? M, Reſtitit in foro, p, Cur eum non adduxiſti? M, Volebat emere atramentum, p, Imo, pyra, mala, aut aliquid è cæteris fructibus, M, Neſcio, tamen illud dicebat, p, Quum ſitis fratres, cur non haberis domi commune atramentum in ampula? M Frater nihil vult habere commune mecum, p, Vult igitur omnia ſibi propria? M, Illud eſt, p, Admone me cum venerit, ego illum docebo quid ſit fraternitas, M, Faciam præceptor, p, Abi in locum tuum.

Daniel. Præceptor. 40

LIcetne abeſſe hora ſecunda? p, Quid habes negotii? D, Pater eget opera mea, p, Qua in re? D, Ut ſibi aliquid ſcribam, p, Sed interim non reddes quæ præſcripta ſunt vobis, D, Jam edidici, p, Factum bene D, Placetne tibi audire me? p, Cras audiam, quum licebit per otium, D, Permittiſne igitur ut abſim, præceptor? p, Age permitto, ſed ita ut craſtino die ſcriptum adferas teſtimonium. D, Ego ſemper tibi adfero aut à patre ſcriptum, aut à noſtro famulo, patris nomine, p, Recte facit pater. Sunt enim multi qui me paſcunt mendaciis. Nunc abi, & patri dic ſalutem verbis meis, D. Faciam Præceptor.

Præceptor. Caperonus. 41

HEus Caperone, C, Hem præceptor, p, Quid flet frater tuus? C, Ægrotat, p, Qui ſcis? C. Satis apparet, p, Quo ſigno? C, Quia vomuit, p, Quid illi dolet? C, Caput, & ſtomachus, ut dicit, p. Cur non recipit ſe domum? C. Non auſus eſt. p,

Tu vero non audebas me admonere? Age, duc illum tu ipſe domum uſque, & matri narra diligenter, ut ille ſe habeat. Propera, quid ceſſas? Duc eum lento gradu, C, Ducam præceptor.

Magiſter. Tiliacus. 42

HEus Tiliace. ſequere me in cubiculum: eſt quod ergo te ſeorſum monere velim, T. Adſum præceptor. M. Nunquamne mature in ſcholam venis? T, Non poſſum venire citius, M, Semper iſtud dicis, quid impedit te: T Nemo eſt domi noſtræ qui me expergefaciat, M, Nemo: T, Prorſus nemo, M, Non haberis ancillam, T. Habemus quidem, ſed non curat me excitare, M, Imo (ut opinor) non curas ſurgere: nonne verum dico? quid taces? reſponde nunc tandem aliquid. T. Me miſerum, quid agam? M. Nihil eſt quod verearis, fatere verum. T. Quid ſi confeſſus ero? M. Eho, tibi ignoſcam, crede mihi. T. Ah puder. M. Ne pudeat verum fateri quæſo: alioquin vapulabis, Pergin' tacere? Heus obſervator, viſe ad marrem ejus & roga. T. Ne mittas, præceptor, dicam tibi rem omnem, nihil reticebo. M. Age eſto animo bono. T. *Sic* eſt profecto ut dixiſti. M. Non ſatis iſtud eſt. volo audire ſigillatim omnia. Narra mihi plane, quemadmodum tota ſese res habeat. T, Quum venit ancilla me excitatum, primum nihil reſpondeo quaſi ſerio dormiam, deinde ſi magis urgeat, attollo ægrè caput, ſedeo in lecto thoracem injicio humeris, quaſi ſtatim ſurrecturus. M Quam pulchrè narras: ita me Deus amet, nunc te magis amo quam unquam feci, Perge? T. Quum primum egreſſa eſt ancilla cubiculum tum ego reclino caput in pulvinum, ac dimitto pedes. M. Etiamne dormis? T Ego vero redormio bene placideque. M Quamdiu? T. Donec ancilla ſecundo veniat M Quum rediit, quid tibi dicit? T. Exclamat, vociferatur, inſanit. M. Quibus utitur verbis? T. Hem, nebu'o (inquit) quando eris in ſchola? Ego dicam præceptori tuo, ut te

bene

bene verberet? tu nunquam vis surgere, nisi bis aut ter excitatus fueris. M. Bonâ fide promittis facturum te posthac officium? T. Si unquam recidero, causam non dicam quin palam cædar virgis, idque acerbissime. M. Bellè quidem promittis, sed quomodo præstabis promissa? T. Adjuvante Domino Deo. M. Qua ratione flectes illum? T. Fide & assiduis precibus. M. Alioqui nihil possis obtinere. T. Credo equidem. M. Non satis est credere, nisi cures efficere diligenter. T. Curabo pro viribus, ac dies noctesque id unum meditabor. M. Optime loqueris, tum tamen memor esse pergas. T. Quomodo possem oblivisci? Nunquam desinunt istud monere concionatores tu vero fere quotidie ad id nos hortaris: & bene facis præceptor, quia omnes sumus valde negligentes. Sed ego primus omnium. M. Da igitur operam, ut tu omnium primus mores istos mutes, ac memento præcipue semper verax esse. T. Faxit Deus, ut nunquam mentiar, M. O quam fœlix esses. T. Satis in præsentia fœlix ero, si tantum me absolveris. M. Faciam quod tibi sum pollicitus, sed ea lege ut tui promissi memineris & re ipsa præstes quemadmodum nunc mihi promisisti. T. Quid igitur restat quo minus abeam liber? M. Imo illud restat: mane & audi etiam nunc. T. Quamdiu voles, præceptor? M. Inter cætera, excutias oportet istam pigritiam quæ te in lecto detinere solet? Non enim decet studiosum adolescentem somniculosum & inertem esse, sed alacrem & experrectum, cujusmodi vides aliquot ex condiscipulis tuis. Non tenes memoria divinum Petri Apostoli præceptum? T. Quid illud est. M. Sobrii (inquit) estote & vigilate. T. O quoties audieram, sed (proh dolor!) nunquam usurpavi. M. Fac ut studiose usurpes in posterum, neque id solum, sed etiam cætera bene vivendi præcepta, quæ toties audivisti, quod quidem si diligenter feceris, tibi in primis consules, jucundus eris parentibus, & mihi, & condiscipulis tuis; denique id quod est præcipuum) charus eris Deo, qui studia tua in gloriam sui nominis

magis indies promovebit. T. O quantum fructum sentio ex ista admonitione tua. M. Vehementer sane gaudeo, & tua & condiscipulorum causa. T. Quid si narres Deo meam pœnitentiam? M. Ego vero narrabo primo quoque tempore, ut exemplo tuo discant nihil esse acceptius Deo quam cum pœnitentia agnoscere, & ad frugem bonam redire. Vale fili & adesto hora tertia in auditorio. T. Ago tibi gratias ingentes, Amantissime præceptor. Vale

Colloquiorum Scholasticorum LIBER QUARTUS,

Paulo graviora continens, præsertim in moribus & Christiana Doctrina.

COLLOQUIUM PRIMUM,

Hugo. Samuel.

OBsecro te, *Samuel*, da mihi operam paulisper. S. Quid istud est? H. Nescio quid incidit mihi in oculum, quod me habet male? S. In utrum oculum incidit? H. In dextrum. S. Vis inspiciam? H. Inspice amabo te. S. Aperi quantum potes, ac tene immobilem. H. Non queo à nictu continere. S. Mane, egomet tenebo sinistra manu. H. Ecquid vides? S. Video aliquid minutum. H. Exime, quæso, si potes. S. Quin jam exemi. H. O factum bene, quid est? S. Cerne tu ipse. H. Est mica pulveris. S. Et quidem usque adeo pusilla, ut vix cerni possit. H. Vide quantum doloris adferat oculis res tam exigua. S. Haud mirum quidem, Nullum enim è membris exterioribus oculo tenerius esse dicitur. Inde etiam fit ut experiamur nihil esse nobis charius. H. Hoc Deus approbat, quum, de sua in nos charitate, loquens apud Zechariam, 2. cap. Sic ait, qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei? S. O immensam Dei bonitatem, qui nos tanopere charos habet. H. Non mihi rubet oculus? S.

Ali

Aliquantulum, nempe quia fricuisti. H. Credin'tu adhuc mihi dolere? S. Quidni credam, qui totiesdem molestiam sum expertus? H. Experientia est rerum magistra. S. Ita vulgo dicitur. H. Quid pretii dabo isti medico pro labore? S. Quantum pacti sumus. H. Brevis est conclusio: ergo nihil. Sed tamen habeo tibi gratiam, atque utinam detur referendi locus. S. Quin potius avertat Deus. H. Bene correxisti: dixeram imprudenter: at sine dolo. S. Sic accepi, sed interim jocari licet, praesertim ut in latina lingua nos exerceamus. H. Faxit Dominus Deus ut omnia studia nostra ad gloriam ipsius referantur. S. Faxit precor.

Alexander. Carolus.

ECce, reddo tibi commodatum, & gratias ago maximas. C. Non est quod agas: sed rursusne usus eras? A. Satis diu usum concessisti. quae tua est humanitas. C. Quoties opus erit, quaeso ne parcas rebus meis. A. Non parcam quando ita jubes. C. Pergratum feceris. A. Gratiam habeo maximam, tu vero nostris vicissim utere, si quis usus fuerit. C. Non est quod moneas, satis mea sponte sum impudens. A. Imo verecundus nimis. C. Esto: aliquando tamen senties. A. Ita velim, bene vale. C. Te servet Dominus Deus.

David. Quintinus. 3

CUr diligenter audire debemus Evangelium? Q. Ut discamus Deum colere ex voluntate ejus. D. Nihil aliud respondes? Q. Quid responderem? Nihil enim scio praeterea. D. Nonne etiam ut sobrie & juste vivamus? Q. Declara mihi illa duo adverbia quaeso. D. Sobrie, id est continenter: juste, id est in justitia, nempe ut suum cuique tribuamus. Ita fit, ut sobrie, ad vitam cujusque privatim pertineat? Juste autem, ad charitatem quam proximo debemus. Q. Sed audi, mi David. Nonne cultus Dei omnia illa complectitur. D. Probe sentis, Quintne: sed volui experiri an responsionem tuam rectè intelligeris. Q. Bene feci sti,

Nam

Nam de ſincero verbi divini intellectu nihil nimis dici poteſt. Et de hac re quidem tecum pluribus verbis libenter agerem. Sed nos hora ipſa admonet ut diſcedamus, vale.

Obſervator. Baptiſta. 4

FRater tuus ſemper in concione, aut garrit, aut ineptit, aut aliquem incitat, ex quo fit ut ſæpè notandus ſit, deinde vapulet, B. Quid vis faciam? O. Cur non ſæpe mones? B. Nunquam deſiſto monere. O. Perge precor. B. Nihil eſt quod me preceris: nunquam ceſſabo, donec (Volente Deo) aliquâ ex parte ſe correxerit, O. Sic uſurpabis Catonis præceptum *Quando mones aliquem*, noſti cætera, B Sed oro te mi Nicolae ut quoties eum notaveris, id mihi renuncies. O. Nunquam finis eſſet, adeo frequens eſt nomen ejus in meis commentariolis. B. Saltem fac me ſemel certiorem, quum primum commiſerit, quo ſit accuſandus: tum ego dicam patri, cujus verbum magis timet quam verbera. O. Iſtud eſt non parvum bonæ indolis argumentum. B. Ita ſpero quidem Facies igitur quod rogo. O. Ego vero, atque libens.

Bleſius. Melocus. 5

QUid conſilii tractabas modo cum præceptore? M. Si ſcire cupis, illum percontare. B. Cur me celas: M. Ut ne palam facias. B. Non ideo (crede mihi) te rogo ut id proferam: quid enim proficerem? M. Quamobrem igitur tam cupide rogas? B. Nimirum ut mecum tacitus gaudeam, ſi quid boni audiris M. Itane paratus advenis, ut, à me extorqueas, quod mihi uni, idque à præceptore creditum eſt? B. Quid mihi dixeris, ſurdo & muto dictum puta. M. Egone tergum meum in fidem tuam committam? B. Id profecto potes, & quidem ſine periculo. M Nunquam dices tam commodè ut iſtud mihi perſuadeas. B. Dabo fidem me taciturum. M. Etiamſi ter quaterve ſanctiſſimè juraveris, non prodam? Proinde tu deſine percontari. B. Hem, ubi eſt illa noſtra

noſtra amicitia. M. Neſcis dictum illud ſapientis, *Quod tacitum eſſe vis, nemini dixeris.* B. Aud vi alioquoties, ſed quod amico dictum ſit, nemini dictum videtur: eſt enim amicus quaſi alter idem. M. Eadem tibi dicet, qui ſcire ex te volet, item alius qui ex illo, atque ita ad aures omnium perveniet. Itaque ſi me tibi poſthac vis amicum eſſe, me miſſum facito B. Non ſum imperator, ut te miſſum faciam. M. Pergin' moleſtus eſſe? B. Abire malim, quam tibi moleſtiam exhibere.

M. N.

QUando vis abire domum? N. Neſcio, ubi Deo viſum fuerit: id enim pendet ex voluntate ejus non mea. M. Quid ſi te accerſat pater? N. Tunc intelligam Deum ſic velle, ideoque parebo. M. Quid ſi alia fuerit Dei, alia patris tui voluntas. N. De hoc non eſt meum diſputare: ſed, ut confido, pater non temerè me accerſet M. Ego quoque non aliter ſentio: ſed volui tantiſper tecum fabulari N. Gaudeo hunc noſtrum ſermonem non fuiſſe fabuloſum. M. Utinam in ſcholis frequentiores eſſent ſermones ejuſmodi. N. Tum erunt, quum Deus ipſe puerorum animos timore ſui affecerit. M. Ergo precemur eum, ut id brevi contingat.

Marthorius. Hieremias. 7

QUa pecunia emiſti librum iſtum? H. Qua cenſes, niſi mea? M. Miror unde habueris H. Quid miraris? An tibi debeo reddere rationem? M. Egone exigo? H. Videris exigere. M. Non exigo, inquam, ſed ſic ſolemus inter nos familiariter, & liberè fabulari, ut Latine ſemper condiſcamus aliquid. H. Ea res, fateor, plurimum confert nobis ad Latine loquendi facultatem. Sed nemo eſt tam lenis, quin interdum ſubiraſcatur. M Eſt, ut dicis ſed eſt brevis puerorum ira. H. Quod autem de pecunia rogabas, eam à patre receperam. M Quando venerat? H. Abhinc octo dies. M. Miror quod eum non viderim. H Non eſt quod mireris. M. Quid ita? H. Quia vix

ſe-

ſeſquihoram hic moratus eſt. Quum enim de equo deſcendiſſet, neque paucis eſſet alloquutus: Aſcendamus (inquit) in tuum cubiculum, ut tecum liberius colloquar. M. Sed antequam narres cætera, velim ſcire quid ſibi vellet adventus ejus tam inopinatus, H. Falſo quodam rumore (ut fit) audierat me ægrotum eſſe. M. Quid ille, quum præter ſpem te valentem invenit? H. Mirificè affectus eſt gaudio. M. Quis dubitet? H. Præterea, Deo optimo maximo maximas egit gratias. M. Libenter hæc audio, perge quæſo. H. Tunc me de valetudine percontatur, una precamur, non ſine gratiarum actione: tandem quærit ecquid mihi opus ſit. Opus (inquam) pater. Qua (inquit) re eges? Libro (inquam) decem aſſium. Tum ille promit ex marſupio decuſſem: eum mihi in manum dat: & vale dicto, ſtatim conſcendit equum, atque abit. M. Cur tibi plus dederat quam petiveras? H. Iſtud inepte quæris. Scilicet ita lætus erat, quia me præter ſpem bene ſanum offenderat, ut ſi vel coronatum petiviſſem tam facile dediſſet mihi. M. O quantum debes illi ſummo patri, qui tibi adeo bonum patrem dederit. H. Ne cogitari quidem poteſt quantum debeam: Nam etiamſi malum dediſſet, deberem tamen non parum. Sed quid ceſſamus auditum ire prælectionem? M. Jam inſtat hora tertia. H. Parata mihi ſunt omnia, M. Mihi quoque. H. Eamus ergo in auditorium.

Sonerius. Vilaticus. 8

UBi nunc eſt frater tuus natu maximus? V. Ivit in militiam. S. Quid ais? in militiam? V. Sic res eſt. S. Sic ergo valedixit literis? V. Jampridem literarum ſatietas eum ceperat. S. Quid ita? V. Neſcio, niſi quia volebat liberius vivere. S. Quomodo permiſit pater? V. Quid? putas permiſiſſe? Patre abſente, matre invita, profectus eſt. S. O miſerum adoleſcentem. V. Imo vero miſerrimum. S. Quid faciet? V. Id quod cæteri qui ſequuntur illud vitæ genus:

genus: nempe ſpoliabit, rapiet, ludet alea, potabit, ſcortabitur. S. Eſtne iſthæc militum vita? V. Omnino. S. Unde ſcis iſtud. V. Audivi nuper ex patre, quum cœnaremus. S. Quorſum narrabat talia? V. Docebat nos nihil eſſe certius quam Deum timere qui cuſtodit parvulos. eoſque in viam rectam paulatim inducit. S. Et præceptor ipſe noſter de iis rebus ſæpe nos admonet V. Tanto magis debemus eſſe ſoliciti, ut parentes charos habeamus, & præceptores, quorum opera Deus ad noſtram inſtitutionem utitur. S Utinam utrique præſtemus quod ipſe nobis in ſua lege præcipit. V. Ita faxit ille. S. Faxit precor.

Lucius. Oroſius. 9

AUdio fraterem tuum jam revertiſſe ex Germania. O. Sic eſt. L. Soluſne rediit? O, Non omnino. L. Quis igitur cum illo? O Quidam civis hujus oppidi, qui fere biennium illic habitaverat. L. Cur iverat frater? O. Miſſus illuc fuerat à patre ut Germanice diſceret loqui. L. Quam igitur ob rem non fuit illic diutius? O. Jam non poterat ferre matris deſiderium. L. O tenellum adoleſcentem! Quotum agit annum? O. Decimum ſeptimum ſi recte mater meminit, ex qua id audivi ſæpe. L. Age, quo vultu a patre acceptus eſt ejus adventus? O. Rogas? pater non ſuſtinebat illum aſpicere: quin etiam nec ſalutatione dignatus, nec alloquio, juſſit eum abire è conſpectu. L. Quid præterea? O. Niſi mater cum lachrymis interceſſiſſet, jubebat apparitorem accerſi, qui miſerum in carcerem conjiceret. L. Atqui non poterat injuſſu magiſtratus. O. Neſcio, tamen conabatur. L. Quid poſtea factum eſt? cubuitne domi veſtræ? O. Minime vero. L. Ubi igitur? O. Sororis meæ virum noſtin? L. Tanquam digitos. O. Eo Miſſus eſt à matre, dum patris ira deferveſceret. L. Quid tandem accidit? O Egit mater cum propinquis & amicis noſtris ut iratum patrem mitigarent. L. Sic igitur frater tuus cum patre in gratiam rediit. O. Id non fuit

magni

magni negotii: Jam enim patrem cœperat pœnitere quod ſic excanduiſſet, quodque tam graviter accepiſſet filium, L. Nempe dies iram ejus lenierat. O. Ea tamen lege recepit illum ut promitteret ſe in Germaniam rediturum ſtatim à vindemia. L. Vide quam ineptis ſit iſta in matres noſtras affectus. O. Atqui ipſæ matres ſunt in cauſa: Cur enim adeo tenere nos adament? L. Naturam cogere difficile eſt. O. In hanc ſententiam teneſne verſum ex Horatio, N. *Naturam expellas furca licet, uſque recurret.* O. Sed quid hoc? dum fabulamur, à uſu ceſſitum eſt L. Nihil inde nobis accidit mali: ad diſputationes conveniamus jam.

Conradus. Linus. 10

UBi fuiſti hodie poſt prandium? N. In horto præceptoris. C Quid illuc iveras? L. Ille me miſerat petitum olera. C. Quæ tandem olera collegiſti? L Vix enumerare poſſum omnia. C. Saltem quæ occurunt memoriæ? L. Sed cur iſtud quæris? C. Ut interim recordemur aliqua eorum nomina quæ parvuli didicimus L. Pulchra eſt exercitatio; præterrim quum aliquid nobis ſupperat otii. Audi igitur, collegi alha, ſerpillum, porra, cepas, naſturtium, cuminum, fœniculum, thymum, amaracum, hyſſopum, opium, ſalviam, ſatureiam. C Herbæ ſunt olentes, quas adhuc enumeraſti. L. Sic inſtitueram, memoriæ gratia. C. Perge porro. L. Paucæ quidem reſtant, ut Beta, Cichorium, Lactuca, oxalis, eruca, braſſica, portulaca. Plures non occurrunt. C. Qui potuiſti tot meminiſſe? L. Præceptor mihi dederat ſcriptum catalogum. C. Et noveras omnes? L. Noveram, alioqui eum interrogaſſem. C. At ego non novi omnes quamvis nomina dedicerim. L. Ego tibi plures etiam demonſtrabo cum licebit nobis in hortum ire. C. Multumne attuliſti? L. Plenum calathum. C Sed de ſingulis quantum? L. Nimis es curioſus: quid vis? De ſingulis attuli quantum opus fuit. C. Tametſi curioſus tibi videor, tamen hoc mihi velim reſpondeas. Scin'tu in quem uſum

uſum præceptor tot olerum genera curaret apparanda? L. Partim ut jus bene conditetur, partim ut minutal ex oleribus fieret. C. Quam bene conſulebat nobis. L. Optime: ſed tamen ea non erat cauſa præcipua. C. Quænam igitur? L. Legiſtine unquam Moretum Virgilii? C. Carmen quidem legi, ſed Moretum nunquam edi, nec vidi, quod ſciam. L. At videbis ſpero? Nam præceptor uxorem docuit efficere, & illa confecit ex ejus præſcripto. C. An apponetur nobis aliquid in cœnam boni? L. Saltem jus carnium pingue, bene conditum, carnes optimæ, & minutal ex oleribus. C. Unde ſcis iſta? L. Omnia vidi in culina, cum juſſus eſſem adjuvare, præcipue in meis oleribus repurgandis. C. Quid? moretum non ſaltem guſtabimus? L. Imo dabitur nobis; nam confectum eſt quod ſatis ſit omnibus. C. Iſta mihi ſapiunt magis, præſertim æſtate, quam carnes ipſæ aut piſciculi. L. Optarem profecto ſervari carnes in hyemem, ut tota æſtate olera & fructus eſitaremus. C. Atqui (ut accepi) iſta minus alunt. L. Id ego audivi quoque aliquoties: ſed quid opus eſt tanto ſtudioſis alimento? C. Non tanto fateor: ſi tamen parentes nos viderent pallidos & macilentos, ſtatim ejus rei culpam aſſignarent præceptori: nonne ſic eſt? L. Non eſt dubium. ſed quid agas: ſere Parentes (præcipue matres) nobis indulgent nimium. C. Vere quidem dicis: ſed tu interim indulgentia libenter frueris. L. Quaſi vero tu minus. C. Ne mentiar, quod tibi aſcribo, in me quoque frequenter experior. N Non poſſumus parentum erga nos affectum niſi noſtris vitiis immutare: tantum caveamus eorum abuti benevolentia; ſed in primis laudemus illum patrem noſtrum benigniſſimum, qui nobis tales progenitores dedit. C. Iſta libens audio, ſed nos hora vocat. L. Age, finem imponamus.

Molerius. Dothæus. 11

UNde redis? D. E foro. M. Quid emiſti? D. Carnem. M. Qualem? D. Vitulinam. M.

Oſtende, quæſo: ſere nova res eſt hoc tempore. D. Vide, bona videtur mihi Non falleris, opinor. M. Quot ſunt libræ? D, Nolunt lanii appendere vitulinam. M, Cur non? D. Propter novitatem, M. Vide aſtutiam. Scilicet quiſque vendit quam poteſt cariſſimè. D. Rem acu attigiſti. M, Quantum putas pendere? D. Duas libras, & paulo amplius. M, Quanti emiſti? D. Age, divina. M, Non ſum divinus. D Atqui multi divinant, qui tamen divini non ſunt. M. Fieri poteſt, ſed quibuſdam conjecturis: alioqui divinatio vetita eſt in divinis literis. D. Divina igitur, ex conjectura. M, Emiſti totum duobus aſſibus? D, Paulo minoris. M. Quanti ergo? D. Tenta iterum. M. Viginti denariolis D. Nolo te diutius torqueri de nihilo. M. Dic igitur ſodes. D, Hoc totum conſtitit mihi ſex quadrantibus. M. Profecto fortuna tibi pulchre favit. D, Quam mihi narras fortunam? M, Hic mos eſt loquendi. D. Mos (ut dicitur) tyrannus eſt peſſimus. Atque utinam bonos mores tam ſtudioſe coleremus, quam obſtinate retinemus malos. M. Tunc melius ſe haberent omnia. D. Nos igitur fortunam iſtam Ethnicis & impiis relinquamus. Fortuna nihil eſt, ſolus eſt Deus qui favet nobis, ſolus eſt adjutor & protector noſter. M. Iſtud quidem certo ſcio, fideliter credo, & vere confiteor: ſed quid agas? ſæpe labitur lingua, nihil mali cogitante animo. D. Oportebat te illud meminiſſe. Ne lingua præcurrat mentem. M. Iſtud quidem didicimus è ſeptem ſapientum dictis; ſed non ſemper occurrunt ejuſmodi pulchre dicta, licet ea mandaverimus memoriæ D. Tanto igitur magis illa eſt exercenda: ut nobis quum opus eſt ſuppetat. M, Iſto tuo admonitu diſcam eſſe alias prudentior. D: Sed audio ſignum dari: deſinamus,

Herus. Famulus. 12

FUiſtine hodie in toro? F. Fui. H Quando? F, Poſt concionem ſacram. H Quid emiſti nobis? F. Fere nihil. H. Quid autem? F, Butyrum. H, Quanti

Quanti? F. Quadrante. H. Tantillum? F. Non ausus sum amplius emere. H. Quid timebas? F. Ne bonum non esset. H. Saris prudenter factum, F. Cur istud dicis, here? H. Quia malim te esse hac in re timidiorem quam audaciorem. Sed nunquid emisti præterea? F. Nihil. H. Eho? nihilne? F. Nihil prorsus. H. Vah! quam parce nobis opsonatus es, F. Quid aliud emere potuissem? H. Quasi nescias quibus, cibis oblectari soleam. F. Scio te amare caseum molliusculum & pyra, & alios fructus recentes. H. Recte dicis: cur ergo non emebas? F. Caseus ipse carior erat, pro nostra pecuniola. H. Quid fructus? F. Alii non erant satis maturi, de aliis ego dubitabam, essentne boni. H. Miser, non poteras gustare. F. Atqui istæ mulieres nihil gustare permittunt, nisi te empturum affirmes. H. Nihil mirum: multi enim gustarent, animi tantum gratia. Tu igitur esto alias prudentior. F. Quomodo? H. Si videris pulchrum aliquem fructum, eme aliquantulum denariolo, ut facias periculum. F. Quid tum præterea? H. Si tibi sapuerit, tum emito amplius, sin minus, relinquito & alio te conferto. F. Bona est ista cautio. H. Memineris igitur ut ipse postea uaris. F. Ego (ut spero) meminero diligenter. Nunquid vis præterea? H. Ut cures quæ tui sunt officii, deinde literis incumbas.

Carolus. Quintinus. 13

ADfuistne matutinæ precationi? Q. Adfui: tu vero ubi eras? C. Iveram ad patrem in cauponam. Q. Quid eo? C. Heri vesperi jusserat ut se convenirem benè mane. Q. Qui ausus es tam marè prodire, idque inconsulto præceptore? C. Jam heri, veniam impetrâram antequam iretur cubitum. Sed dic mihi, quid ille à precatione palam admonuit? Q. Audivi (inquit) esse inter vos qui sæpenumero Anglice fabulentur, & nemo interea vestrum mihi quicquam indicat: quod est argumentum consensionis omnium in eodem peccato. Hæc fuit accusationis

ſumma? deinde in eam ſententiam multa dixit, quæ meminiſſe non potui. C. Sed quæ tandem fuit concluſio. Q. Quamobrem (inquit) admoneo vos, ut alii alios ad Latine loquendum cohortemini diligenter, & eorum nomina qui parere noluerint, ad me quam primum deferatis, ut huic malo remedium adhibeam. C. Nullum igitur verbum licebit efferre Anglicum. Q. Quantum ex verbis ejus colligere potui, non ita rem intelligit. Non enim (ut ſcis) uſque adeo eſt ſeverus exactor, ut ſtatim puniat, ſi cui verbum aliquod inter colloquendum exciderit. C. Aliquoties (memini) palam dixit, edictum ſuum ad eos demum pertinere, qui quum Latinè ſciant, tamen ſemper latibula quærunt, ut Anglice fabulentur idque de rebus ineptiſſimis. Q. Ea eſt quorundam pertinacia; ut malint ſæpiſſime vapulare, repugnando præceptis honeſtiſſimis, quam laudari atque etiam diligi obſequendo, C. Meminiſti te audire ex ipſo præceptore. *Nitimur in vetitum*, &c. Q. Memini: atque adeò eſt veriſſimum, tamen qui doctrinam Chriſti libenter amplectuntur. non ſtudio peccant, neque malitia. C. Iſtud præſtat verus ille timor Domini. Q. Tales igitur, quoad licet per naturæ infirmitatem, ſedulo cavere nituntur, ne quid ſcientes faciant, dicant, aut cogitent, quo Deus vel minimum offendatur. C. Ergo ſtudeamus & nos id ipſum cavere; ſtudeamus rectè vivere, & Dei noſtri parere voluntati: non modo ne vapulemus, ſed magis ut illi optimo patri noſtro placeamus. Q. Ita fiet, ut vere ſimus non tenebrarum, ſed lucis filii. C. *Sed de his alias pluribus*: nunc ad diſputationes recipiamus nos. Q. Ecce, vocat ſignum.

Albertus. Tiro tur. 14

NUnc demum redis à foro? T. Quid demum? Tanta eſt ad lanienam turba, ut vix accedere potuerim. A. Quas attulisti nobis carnes in diem craſtinum? T. Bubulam & vervecinam. A. Eſtne in foro carnium magna copia? T. Tanta profecto, ut mire

mirer adeo caras esse. A, Nihil mirum, ut mulæ sunt carnes, ita multi qui carnes edunt quotidie, Sed quæ potissimum vidisti carnis genera? T Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, hœdinam, agninam. A. Nihilne amplius? T. Quid velles præterea? A, Nihilne igitur erat ferinæ. T Non quo referre simul omnia: imo etiam ferinam vidi. A. Qualem? T. Cervinam & aprugnam. A. Quam pinguis est aprugna? A. O quam ineptus es? T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus, Nam quod in Sue domestico dicitur arvina, id in Sue fero (id est apro) callum vocant, & est in eo genere duriſſimum. T. Istud quidem audire non memini. A. Nunc Audisti; manda (si vis) memoriæ. T. Tu vero doctor, unde istud didicisti? A, Domi nostræ, ferina caro est longe frequentissima. T Unde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem adferuntur. T. Quale est vivarium istud? A, Locus est fere quadrangulari forma ampliſſimus, muris altissimis septus, undique consitus multis & procerisarboribus, inter quas sunt dumeta maxime densa. T. Quales sunt illic arbores? utrum urbanæ an sylvestres? A. Sylvestres fere omnes; sed in his sunt potissimum quercus & fagi, quarum glande pascuntur cervi, apri, damæ. T. O quantus meritò gratias Deo debetis, qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam! A. Non sumus immemores beneficiorum ejus, pater enim plurima bona in pauperes erogat, quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Quia talia non vult prædicari, T. Tanto magis laudandus, quod Christi præceptum verè sequitur, cujus verba apud *Mathæum* (scripta sunt, *Cum jejunas* inquit) *eleemosynam*, &c. Quæ sequuntur. A. Quoto capite T. Sexto, nisi me fallat memoria. A. Sed hæc hactenus, satis enim superque colloquuti, & jam ad disputandum convenitur. T. Imus igitur. A. Sequere me: aut (si mavis) præcede. T. Ego vero libenter faciam, sed unà ibimus.

TAntum igitur hodie è villa revertisti? M. Hodie tantum, idque paulo ante prandium. G. Atqui dixeras te futurum illic modo biduum, M. Ita sperabam fore, & sic pater promittebat. G. Quid igitur obstitit, quo minus redieras citius? M, Mater me detinuit: tametsi etiam cum lachrymis eam obsecrarem, ut me missum faceret. G. Sed cur te tam diu remorata est? M. Ut se comitarer in reditu G. Quid vero agebas interea? M. Colligebam fructus, cum rusticis nostris G. Quos fructus? M. Quasi non sint tibi noti fructus autumnales & serotini, pyra. mala, juglandes, castaneæ. G. O jucunda exercitatio? M. Non est jucunda solùm, sed etiam frugifera. G. Sed hoc maluim, quod interim quinque aut sex prælectionum fructus tibi periit. M. Non omnino periit, spero, curabo pro viribus, ut aliqua ex parte recuperem. G. Quid facies? M. Describam quam potero diligentissime. G. Quid tum postea? M. Ediscam ipsam authoris orationem. G. Sed sententiam non satis intelliges. M. Ipsa me juvabit præceptoris interpretatio, ut sensum, magna ex parte, assequar. M. Nec tamen id satis erit. M, Tu (si placet) aderis mihi per otium, ut conferamus unà. G. Libenter equidem faciam, sed ne istud quidem sufficiet. M Non habeo quod possim amplius. G Quanto præstitisset vivam audiri Magistri vocem? M. Multo sanè præstiterat; sed quando id mihi non contigit, nec mea culpa factum est, nihil habeo quod me accusem in hac parte. G. Recte dicis, fac igitur habeas animum bonum. Nam quod ego tecum pluribus verbis de hac re disputavi, non ideo feci, ut vellem te adducere in desperationem: sed totum illud profectum est ex meo in te amore singulari. M. Haud mihi dubium istud est; quo fit ut maiorem tibi habeam gratiam. G. Sed ecce, vocat nos ad cœnam tintinnabulum, M. Nuncius opportunus,

Joan-

Joannes. Eliel. 16

SAlve, Eliel, E, Joannes, auſpicato advenis: valeſne bene? J Optime, gratia Deo: tu vero, ut vales? E. Recte ſane, Dei beneficio: ſed quando rediſtii domum? J. Nudiuſtertius. E. Bene habet; opportune veniſti. J. Semper ſciebam inſtare vacationis terminum. E. Placetne, ut otioſe aliquandiu confabulemur? J. Maxime, dummodo ſemoti ſimus ab hac turba clamoſa ludentium. E. Bene mones: ſecedamus in auditorium illud, quod eſt apertum. J. Quam apte hic ſedemus! Age loquamur libere. E. Suntne peractæ veſtræ vindemiæ? J. Omnino. E. Quantum temporis poſuiſtis in iſto opere? J. Dies circiter quindecim. E. Tu igitur ſemper interfuiſti? J. Nullum intermiſi diem. E. Quid agebas? J. Uvas ſæpius colligebam. E. Cum vero colligebas, debuiſti aliquid addere. J. Quidnam, quæſo? E. Et edebam. J. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare poteſt, Quis enim fructus bonos & maturos legit, quin edat etiam ex optimis. E. Profecto recte loqueris: euge, reſponſum laudo. J. Jamne putabas os occluſiſſe mihi? E. Iſtud ne cogitavi quidem. J. Quid igitur? E. Non expectabam tam promptum, tamque prudens reſponſum. J. Non eſt quod mireris: nam, ut eſt in proverbio, *Sæpe etiam eſt olitor verba opportuna loquutus.* E. Cui debes hoc proverbium? J. Magiſtro Juliano: is enim dictat nobis interdum proverbia ejuſmodi, & pulchras ſententias ex bonis auctoribus. E. Optime vobis conſulit; ſed quibus horis id ſolet facere? J. Nonnunquam à cœnâ, ſæpius autem quum in auditorio nihil habemus reddere. E, Utinam ſic omnes facerent, dummodo non eſſent impedimento quotidianis ſcholæ exercitationibus. J. Bene ſubjunxiſti iſtam exceptionem, per adverbium dummodo. Sunt enim quidam pædagogi, qui ſuis dictatis & privatis lectionibus ſic onerant pueros ſuos, ut non poſſint in ſcholâ ſatisfacere. E, Inde fit, ut ipſi præ-

Præceptores interdum conquerantur de talibus pædagogis. Sed quid agimus? Redeamus ad ſermonem inſtitutum. J. Placet. E. Fuiſtine ſemper occupatus in uvis colligendis? J. Opus illud in paucis diebus abſolvitur: propterea quod ità magnus operariorum numerus ad id locari ſolet. Quid deinde fit? J. Calcantur uvæ, vinum hauritur cuppis majoribus: eâdem operâ diffunditur in dolia: deinde uvæ ipſæ nondum expreſſæ ſubjiciuntur prelo in torculari: poſtremò exportantur & abjiciuntur vinacea. E. Arqui non curabas iſta. J. Imò curabam aliqua ex parte: nam agendis omnibus intereram, maxime ut ſolicitarem operarios. E. Eras ergò illis tanquam præfectus, & quaſi magiſter operum. J. Imo erama reverà magiſter operum & præfectus: Pater enim me præfecerat. E. Quàm gaudebas iſto magiſterio? quam pulchrum erat videre te cum tuâ gravitate aliis imperantem, alios adhortantem, alios denique arguentem. J. Profectò, ſi vidiſſes me, dixiſſes alium eſſe, quàm in ſchola diſcipulum. E. Ut video, non eras otioſus. J. Imo, ut bonus puer familias adhibebam ſæpenumerò manus operi, ut ipſos operarios meo exemplo inſtigarem. E. Non abs re (ut apparet) pater te huic muneri præfecerat. J. Nempe aliis ex rebus expertus erat meam diligentiam. E. Abſit tamen verbo jactantia. J. Ego ſic intelligo: ſed liberè ſic loquor, quia cum familiari meo. E. Sed pergamus. Quanta eſt vobis vini copia; J. Mediocris, qualis fere hoc anno ubique eſſe dicitur, tametſi vinum rubellum habemus affatim, album non item: verum quicquid eſt, contenti ſumus, Et de manu Domini cum gratiarum actione recipimus. E. Quot in plevifti dolia. J. Plus minus quadraginta. ſed ſunt alia aliis majora. E. Papæ! Non tibi videtur magnus provenius? J. Satis quidem ſed non pro ratione anni ſuperioris. E. Quid refert? Quanto minor eſt quantitas, tanto etiam pluris venditur. J. Sic fere ſolet evenire. Sed nonne tibi videor ſatis narraſſe, de vindemiis? Quid præ

præterea t'desideras? E. Quoniam sic abundamus otio, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum: Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos? J. Plena tabulata, quæ est Dei benignitas. E. Quando collecti sunt? J. Quo tempore vinum? faciebamus, familia colligebat. E. Quæ sunt vobis ejusmodi fructuum genera? J. Mala, pyra, castaneæ, juglandes; sed malorum & pyrorum multa est varietas. E. Quid, cotonea non etiam habetis? J. Imo habemus: sed ea sub malorum genere continentur, unde & alio nomine appellantur mala cydonia. E. Quid autem attulisti huc rediens J, Nihil nisi quasillum uvarum selectarum: sed singulis posthac hebdomadis mihi afferentur plenis saccis mala, pyra, castaneæ. E. interea da mihi, quæso, aliquot ex uvis tuis. J. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. E. Equidem paratus sum, eamus. J. Illic etiam agemus de repetendo ultimo in diem Lunæ colloquio. Nam (ut opinor) id præceptor in primis exiget.

Eustachius. Bosconellus. 17

AUdivi patrem tuum venisse hodie in gymnasium. B Verum audivisti. E. Qua venerat gratia? B. Ut pro meis alimentis præceptori numeraret pecuniam, simul ut me illi commendaret E. Nunquamne te commendârat? B. Imo sæpissime E. Quid sibi commendat.ut sæpe vapules? B Ea est fortasse causa: sed quid inde? non propterea me diligit minus. E Unde istud colligis? Quia puero tam necessaria est correctio quam alimentum. E. Verum quidem dicis, sed pauci ita judicant. Nemo enim est quin panem quam virgam malit. B. Illud est naturale omnibus, quis negat? sed tamen patienter ferenda est pœna præsertim justa. E. Hæc habetur in libello morali sententia; *Quod merito pateris patienter ferre memento.* Sed quid si pœna sit injusta? B. Ea quoque patienda est nihilominus. E. Cujus causa? B. Propter Jesum Christum, qui mortem injustissimam, eamque acerbissi-

biſſimam tulit pro peccatis noſtris. E. Utinam id nobis in mentem veniret, quoties aliquid patimur. B. *Præceptor id nos ſæpe monet quoties occurrit occaſio: Sed ſurdis narratur fabula*, ut eſt in Proverbio. E. Ergo demus operam ut ſimus poſthac diligentiores. B. ita faxit Deus.

G. T. 18

CUr non interfuiſti hodiernæ concioni. T. Occupatus eram in ſcribendis literis. G. Non poteras differre negotium? T. Urgebat tabellarii feſtinatio G. Atqui præceptor docet nos, omnia poſtponenda eſſe Dei negotiis. T. Docet quidem, neque mihi dubium eſt, ſed nunquam ſumus adeo perfecti, quin ſæpe Deum terrenis iſtis poſtponamus. G Iſtud malum. T. Peſſimum vero: ſed ſemper homines ſumus, niſi Deus nos ſpiritu ſuo immutaverit, Sed dic quæſo fuitne frequens auditorium? G. Non admodum pro more ſolito, T. Unde fit iſtud? G Ignoras populum nunc eſſe occupatum in vindemiis? T. Non ignoro, ſed non poſſunt homines divinis rebus unicam horam impendere? G. De hoc non eſt meum reddere tibi rationem: tantum dico: *Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum*. T. Pare! quantum colaphum impreſſiſti mihi. Vale: *Verbum non amplius addam*, G. Eſt igitur alias prudentior.

Molinæus. Coriarius. 19

TU igitur cras (ut audio) diſceſſurus es? C. Cras ſi Dominus permiſerit. M. Eho, cur tam cito? C. Urget me pater. M. Imo tu urges patrem. C. Itane tibi videtur? quomodo patrem urgere poſſum. M Aſſidua meſſione literarum. C. Tantum ſemel ſcripſi, inſtare vacationem ſcholaſticam. M. Quando miſiſti literas? C. Hebdomadi ſuperiori? M. Quo die? C. Veneris. M. Quid facies domi. C. Inſtat vindemia: interim colligendi ſunt fructus arborum. M. Poteras expectare dimiſſionis diem. C. Neſcio quando ſit futurus. D. Spero fore ad finem proximæ hebdoma-

domadis. C. Sed iſtud non eſt in noſtro ſitum arbitrio. M. Ne in præceptoris quidem. C. Cujus igitur? M. Solius Dei, qui hominum conſilia ſuo nutu gubernat. C. Atqui Satanas videtur interdum gubernare. M. Quantum Deus ipſe permittit. Sed iſta ſapientioribus relinquamus. C. Tutius eſt: monet enim proverbium. *Ne ſutor ultra crepidam.* M. Sæpe iſtud ex præceptore audivimus. C. Idem quoque non ſemel docuit nos illam Pauli ſententiam. *Non à tum ſapere, ſed time.* M. Illud etiam frequenter habet in ore, altiora te ne quæſieris. C. Sed audin'tu, ad cœnam ſignum dari. M. Adhuc pulſat aures meas tintinnabulum. C. Eamus in aulam, ne deſimus precationi. M. Cras ante diſceſſum te ſalutabo.

Fonteſius. Croferanus. 20

QUo ludi genere hodie te exercuiſti? C. Juglandium. F. Ecquid lucri feciſti? C. Imo perdidi. F. Fortuna igitur tibi adverſa fuit. C. Neſcio quæ fortuna, tantum ſcio mea culpa id accidiſſe: ſed ita volente Deo. F. Cur Deus id voluit? C. Ut hinc diſcam ferre graviora, quum acciderint. F. Quaſi vero Deus luſiones puerorum curet. C. Curat profecto: quin etiam nihil fit in rerum natura, ſine divina providentia. F. Siccine philoſopharis? Quiſnam te iſta docuit? C. Non tute audiviſti toties ex concionatore noſtro? F. Fieri poteſt ut audierim: ſed quid agas? fluxa eſt mihi memoria. C. Nimirum qui nullam non exerces. F. Quomodo exercenda eſt? C. Primum diligenti attentione, hoc eſt diligenter advertendo ad ea quæ audimus aut legimus: deinde eadem ſæpe repetendo, denique docendo alios ea quæ didicimus. F. Iſta nobis ſæpius inculcantur à præceptore: ſed (me miſerum) quam ſupina eſt hæc mea negligentia. C. Sic ſumus omnes, niſi Spiritus ille Dei nos excitet. F. Quid igitur faciam? C. Expergiſcere, mi *Fonteſi*, toto animo, totiſque viribus ad Deum aſpira, illum aſſidue & pro affectu precare: vigilans eſto, pravos fugito,

fugito, versare cum bonis: tum moribus facillimis effice, ut eos tibi familiares reddas. F. Quid tandem consequar; C. Rogas? Si te istis moribus assueseceris Dominus Deus sua clementia tui miserebitur, breviqueanimum tuum immutatum senties. F. O quam opportunus hic mihi congressus fuit. Obsecro te mi *Croserane*, ut sæpius colloquamur. C. Per me non stabit, quoties utrique licebit per otium. F. Gratias ago maximas. C. Non est quod agas, recipiamus nos in auditorium.

E. M. I 21

CUr hic dispergebas pisa? M. Quando? E. Post prandium. M. Id faciebam animi causa, *E.* Sed pisa illa unde habueras? M. Acceperam è conchula ubi reposita erant, ut crastino die coquerentur. *E.* Debuistine animi causa malum facere? M. Non putabam id esse malum. *E.* An non est malum conculcare panem pedibus? M. Istud ego nollem facere, *E.* Cur nolles? M. Quia panis est maxime nobis necessarius. *E.* Et pisa ipsa, & cætera quæ eduntur, Deus in usum nostrum creavit. M. Non ignoro: quin etiam pisis libenter vescor, si bene cocta & condita sint. *E.* Præterea, vellesne abuti rebus tuis? M. Minime. *E.* Tanto minus alienis debes. M. Istud satis intelligo. *E.* Ergo non recte feciſti. M. Non recte, fateor: non tamen animo malo. *E.* Cur igitur feciſti? M. Mea ineptia me ad illud incitavit. *E.* Quid inde meruisti? M. Plagas. *E.* Recte dicis, sed (opinor) non ex animo. M. Imo certe. Ne me accuses, oro. *E.* Quandoquidem sponte fateris, non accusabo. Sic enim velle se dixit præceptor sæpissimè. M. Quid ille dixit? E. Ut de rebus ejusmodi levioribus neminem ad ipsum deferamus, qui modo culpam libens agnoverit. M. Istud ergo beneficium tibi debeo mi Ægidi. *E.* Nihil velim debeas hoc nomine: sed mecum precare Deum ut à malo nos liberet. M. Quotidie in schola quater aut quinquies palam precamur. *E.* Quid tum?

Præ-

Præterea privatim, quoties cibus ſumitur, quoties cubitum itur, quoties cubitu ſurgitur. Nonne ſatis hæc ſunt? E. Præter illa, ſæpe monet præceptor, ut interdum pro ſe quiſque precandi cauſa ſecedat aliquo in ſecretum locum: meminiſtin? M. Memini probe: ſed (ut ſcis) difficile videtur eſſe, ut pueri ſecretis precibus aſſuefcant. Et tamen paulatim, aſſueſcere optimum fuerit. M. Progreſſu temporis. Deus ipſe noſter ad eam rem nos incitabit, atque aſſuefaciet. E. Ita fore ſperandum eſt, ſi tamen in verbi ejus tum lectione, tum auditione ſedulo proſequamur.

Varro. Georgius. 22

QUid eſt quod hodie tam cito à patruo redieris, præſertim quum fuerit convivium? G. *Quid* illic feciſſem diutius? V. Cœnam expectâſſes, ut ederes de prandii reliquiis. C. Satis ederam in prandio. Præterea juſſit patruus, ut domum reducerem præceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. *Quid* frater tuus patruelis? Cur in ludum vobiſcum non rediit? C. A Matre retentus eſt in unum aut alterum diem. V. *Quamobrem*? G. Ut illi reſarciantur veſtimenta. V. Illa eſt mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otioſi ſumus, narra mihi, quæſo, aliquid de convivio. G. *Quid* de illo ſcire cupis? V. *Primum*, qui convivæ fuerint, deinde quam laurum & opiparum convivium? G. Convivæ fuerunt hi præcipui: quatuor Syndici, ſubpræfectus urbis, & alii duo primæ notæ è Senatorum numero. V. Noſtin'? G. De facie quidem, ſed eorum non teneo nomina. V. Nulline præterea. G. Duo item ex patrui mei familiaribus. V. Quotus accumbebat præceptor? G. *Quotus* eſſe non obſervavi, ſed erat in media fere menſa, è contraria parte mei patrui. V. Tu vero. G. Hui inepte, qui iſtud roges? *Ego*ne homunculus cum tantis viris epularer? *Satis* hoc mihi honorificum fuit quod miniſtrarem. V. Nullæ erant mulieres? G. Nullæ præter uxorem patrui, quæ quidem ſedebat in menſa extrema. V. *Quid* ita remota? G. Sic voluit ipſa,

ut identidem commodius ſurgeret, propter ordinem miniſterii. V. Quid filius? G Juxta matrem aſſidebat. V. Habeo de convivis: nunc expecto de convivio. G. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile. maxime propter memoriam: ſed quando (ut dixiſti) pluſculum otii nacti ſumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, ut aliqua ex parte expleam deſiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. G Ea tamen lege ut par pari referas, ſi quando dabitur occaſio. V. De hoc nihil eſt quod dubites, incipe. G. At ego interea ſedere volo, quia longa eſt narratio. V. Eamus ſub pergulam, ut in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc jam. V. Quia ut ais longa eſt narratio, dic mihi primum, quota hora accubitum eſt? G. Paulo ante meridiem. V. Sedebantne omnes commode? G. Commodiſſimè. V. Nunc ad rem aggredere. G. Accipe igitur menſæ præludia. V. Appone quum voles G. In primis appoſita ſunt tenella cruſtula mellita operis piſtorii, cum aromate. V. Optimum ſane exordium, & ad conciliandos animos aptiſſimum. G Omitte, quæſo, iſtas interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Poſthac non interpellabo, niſi ſi quid opus erit requirere. G. Sequuta ſunt pernæ ſalitæ, bila inſumata, lucanicæ, linguæ bubulæ, ſale quoque & fumo induratæ. Atque hæc ad excitandam appetentiam & ſitim acuendam V. Quaſi vero non ſatis acueretur ſolis æſtu & fervore. G. Sic docti ſolent facere convivatores. V. Iſthæc audio libenter, præſertim cum exprimas omnia propriis & ſignificantibus verbis. Perge porro. G. Eodem ordine interpoſita ſunt acetaria è lactucis capitatis: avium inteſtina frixa, minutal ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. At hæc hactenus de præludiis, qui miſſus primus fuit. V. Nihil interim bibitum eſt? G. Indigna homine quæſtio? quis enim vino hic parceret? Vix tres & quidem ſtrenuiſſimi ſundendis potibus ſufficiebamus: ſed de potibus agam poſterius, ſine me cibos expedire. V. Age, ſino. G. In ſecundo miſſu

hæc

hæc fere fuerunt, artocreæ, pulli gallinacei, elixi cum lactucis, bubula, vervecina vitulina, ſuilla recens, ſalſa, jus carnium ovorum vitellis, croco & omphacio ſuaviſſimè conditum, aliquot etiam juſcula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum quam eſum fuiſſe: quia ſcilicet aſſa expectabantur. G. Vix menſam attigerant, cum illa tolere juſſi ſumus. Venio igitur ad tertium miſſum in quo aſſa hæc fuerunt expoſita: pulli gallinacei, pulli columbini, anſerculi tartiles, & ſuculi, item cuniculi, armi vervecini: poſtremo ferina duorum generum, opere piſtorio incruſtata. V. Quid præterea? G. Quid? hem (pene prætermiſi) duæ perdices interjectæ cum lepuſculo, fabæ virides frixæ, & piſa cocta cum ſiliquis. V. Nihilne piſcium? G. In tempore admones. Erat truta ingens quæ diviſa fuerat in partes quatuor præter caudam, prægrandis item lucius, ad eundem modum quadripartitus. Taceo minutos piſces & mediocres, partim elixos, partim aſſos aut frixos, item cancros fluviatiles, magno omnia numero, ſed hæc magis ad oſtentationem quam ad neceſſitatem. De iis enim fere nihil guſtatum eſt. V. Unum mihi videris prætermiſiſſe. G. Quid iſtud eſt? V. Null ne erant intincta? G. Imo ſingulis propemodum ferculis addita erant ſcitiſſimi ſaporis embammata, quæ coquus ipſe miro artificio concinnaverat. Nec vero defuerunt caparides ex oleo & aceto, mala citrea, olivæ conditivæ cum ſua muria, acetum roſaceum, & ſuccus oxalidis. V. O quot & quantæ gulæ irritamenta! G. Adde etiam corporis & animi impedimenta. V. Sed quis quæſo fuit ultimus actus fabulæ? G. Tandem quum jam nec carnes nec piſces ullus ederet, jubet patruus apponi bellaria: in quibus hæc fuerunt præcipua. caſeus recens pinguiſſimus, itemque vetus multip'ex, ſcribilitæ, palacentulæ, oryza in lacte cocta & bene ſaccarata, perſica præcocia ficus ceraſa, uvæ paſſæ, caryotæ, tragemata ſerotina, ſalgama multorum generum, & alia quæ nunc mihi non occurrunt. Tan-

ta denique fuit omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustinere. Quid quæris? quater aut quinquies mutati sunt orbes & quadrulæ. Cibos crassos & duriores magna ex parte integros in culinam referebamus: adeo pauci attingebantur propter delicatiorum copiam. *V.* Quid confert tanta ciborum abundantia & diversitas? G. Ad gravandum stomachum, & morbos complures generandos. Sed quid agas? sic fere hoc tempore vivitur. *V.* Qui tenuius vitæ convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore & lautitia. G. Et tamen extant inter hujus civitatis leges quædam (ut audivi) sumptuariæ. *V.* Silent legis inter convivas, ut obiter e Cicerone detorqueamus aliquid. G. An putas omnes convivas illa sumptuum immanitate delectari? *V.* Non puto: nisi forte sint Lurcones, aut Asoti, aut Apiciani (ut ita dicam) ventriculæ. Cæterum quid est in causa? G. Rogas? convivatorum non modo stultitia sed etiam infamia. *V. Maxima pars hominum morbo jactatur eodem*, ut Horatius. G. Sed nos hanc censuram emittamus juxta proverbium *Ne sutor*, &c. *V.* Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? G. Si de colore quæris, album, nigrum, fulvum, sanguineum; deque singulis coloribus vina multiplicia. Si de bonitate, omnia fere generosissima: sed imprimis commendabant illud vini genus, ex Burgundia, quod vulgo vocatur Ambrosium. *V.* Unde hoc petebatur? G. E patrui cella vinaria. *V.* Habente multum ejusmodi? G. Duos cados vini helvetii: duos item albi limpidissimi. *V.* Qui fuit prandii exitus. G. Ubi vidit patruus convivas omnes pene defessos edendo, bibendo, colloquendo, tunc vinum fundi jubet singulis: omnes ad extremum potum invitat: Hinc ordine tolluntur omnia, insternuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo, datur aqua odorifera manibus leviter abluendis. Ego & patruelis de more Deo gratias agimus, ipse vero patruus clara voce agit gratias universo cœtui. tandem primus Syndicus convivarum

vivarum nomine satis accurato sermone publicas agit convivatori: simul objurgat eum, quod tam magnifico & sumptuoso apparatu convivatus fuerit. Imo (inquit patruus) mihi quæso ignoscite, quod vos pro dignitate non satis ampliter tractaverim. His dictis surgimus è mensa universi: magna pars, valedicto, statim discedit: Cæteri manent, stantes & colloquentes in aula. *V.* Quid vos interea qui ministraveratis ad mensam? G. In culinam ad prandium nos recepimus. Corpus illic otiose & ex animi sententiâ curavimus. *V.* Ubi erat interim præceptor: G. Patruus illum seorsim vocaverat ad colloquium. *V.* Credo ut te & filium suum de meliore nota commendaret. G. Istud est verisimile. *V.* Nescis quæ fuerit causa tanta convivii? G. Quid mea scire refert? *V.* Tanto minus igitur mea. G Recte colligis & sic expectabam. A. Atqui non sum Dialecticus. G Tibi est naturalis Dialectica, *V.* Eandem & habent rustici. G. Sed age, dic mihi serio, non ego te tractavi magnificè? *V.* Tali convivio nunquam interfueram. G. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. *V.* Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam jucundum. G. Surgamus tandem, nam audio pueros à lusu discedere.

H. F. 33

F. *Tityre, qui patulæ resides sub tegmine mori,*
Tune hic solus eris, tam lætus, tamque supinus?
H. *O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit:*
Ille Deus magnus, qui nostrum fecit in usum
Omnia, dans propriam cunctis animalibus escam;
Qui mare qui terras, & quod tegit omnia, cœlum
Condidit, ille opifex rerum qui summus habetur.
F. *Carmina mitte loqui; nunc me liquere Camœnæ:*
Est mihi mens alibi, cupio certare merenda.
H. *Sed tamen hac mecum poteris residere sub umbra*
Namq; hic, ut cernis, locus est satis amplus utriq;

Mittamus ergo versiculos, & merendas nostras conferamus. F. Per me non stabit: Scrutemur pera:

Age, explica tuam. H. Expecta paumper: dic mihi prius, quid habes in merendam? F. Panem. H. Quasi vero sine pane merenda esse soleat. H. Ne panem quidem pauperes semper habent. F. In tempore admones, ponendæ erunt reliquiæ nostræ in eorum corbulam. H. Quid si reliquiarum nihil fuerit? F. Saltem restabit panis, & hoc satis erat. Sed dic tandem, nunquid habes opsonii? H. Etiam dubitas? Matrem a nunquam committeret, ut me in scholam mitteret sine aliquo opsonio. F. Dic ergo quid est? H. Divina. F. Non sum vates: nec velim hanc merendæ horam in nugis terere. H. Saltem periculum facies, quam valeas conjecturis: Quæ de re jam aliquid in Rhetoricis audivimus. F. Aut caseus aut caro est residua ex prandio. H. Neutrum. F. Dic sodes, ut acriùs nos operi. H. Ne te diutius torqueam, sunt pyra præcocia. F. Ain'tu? Res nova: nondum hoc anno videram. H. Vide nunc. F. Quam matura sunt. H. Cur non addis etiam quàm bona? F. Sed nondum gustavi. H. Satis acute me reprehendis. Accipe, & gusta. F. Papè, quam mitia! quam boni succi! H. Nonne meritò maximas gratias agere debemus Deo nostro, tam benigno Patri qui nobis indignis tot bona, tam varia largitur? F. Qui non facit, is est profectò ingratissimus. H. Age tum, vescamur bonis ejus cum gaudio & gratiarum actione. H. Jamdudum esurio. F. Sed tu nullum habes opsonium? H. Vide frustum crassum vetusti casei. F. Edamus primum pyra: caseo claudemus stomachum. H. Sed maturemus, ne forte hora nos opprimat. F. Neutrum cessare video. Certe quod ad me pertinet, non queo comesse citius. H. Ne tamen ita devores porcorum more. Ecquis pudet? F. Quia dicebas esse festinandum. H. Maturemus, dixeram, non autem festinemus. F. Ego non adeo scrupulosè inter hæc verba discrimen facio. H. Vult tamen præceptor, ut proprie loquamur, quantum per ingenii captum licebit. Nam bene loquendo, bene etiam scribere condiscimus. F.

Contra

Contra diligenter ſcribendo, conſueſcimus etiam recte loqui. H. Hæc duo inter ſe conjuncta ſunt. Sed heus, otioſe (inquam) edamus: ſatis habemus temporis. H. Nonne tota hæc hora ad meiendam libera eſt? F. Hodie quidem libera ſed tamen deſinamus, ne panis deficiat nobis & nihil reliqui fiat pauperibus. H. Eamus ergo ad puteum, ut aliquantum potemus. F. Hem! verborum proprietate ſemper abuteris: Iſtud bibere eſt, non potare. H. Quod mihi non parcas, habeo tibi gratiam: Ex prava inſtitutione prima hæc vitia contraxi. F. Veriſſime igitur, Quintilianus dixit, Hæc ipſa magis pertinaciter hærent quæ deteriora ſunt, Meminiſtin'? H. Memini, ſed interim juva me, ut hauriamus aquam è puteo F. Enitere validius: nimium me laborare ſinis. H. Tanto bibes jucundius. F. Bibitum ſatis eſt: recipiamus nos in aulam, ne precationi deſimus & orationi gratiarum. H. Tu præcede, dum urinam illuc eo redditum.

Leonardus. Olifernus. 24

DEmiror tuam negligentiam O. Qua in re tandem? L. Quod te non curas diligentius. O. Ego vero me curo fortaſſe nimis. Satis edo, bibo, dormio, quæ eſt Dei erga me benignitas; præterea pecto capillum, lavo manus, faciem, dentes, oculos & hæc mane præcipue: quin etiam, quum tempus poſtulat, corpus exerceo, relaxo animum. & ludo cum cæteris: quid vis amplius: L. Mittamus iſta: non ea ſunt quæ in te reprehendo, O. Quid igitur, L. Circumſpice veſtimenta tua, à calce ad verticem, nihil integrum invenies: omnia ſunt lacera, & obſoleta, iſta profecto nequaquam veſtium genus decent: ſi ſaltem curares veſtimentum tuum ſarciendum, aut quoquo modo inſtaurandum O. Loqueris tu quidem quæ libet; quod ſi parentes haberes tam procul remotos fortaſſe non eſſes elegantior. Si mihi pecunia ſuppeteret, non paterer me utique adeo pannoſum eſſe. D. Nec ideo tamen cares negligentia: Cur enim non petis aliunde mutuo? O, Unde peterem: L. Si non aliunde, certe

te à præceptore potes. O. Quid ſi dare nollet? L. Nemini denegat ex diſcipulis domeſticis: ſiquidem videt opus eſſe. O. Id ego ignoro; ſed ſum verecundior, quam ut audeam ex eo petere. L. Ah ruſticus eſt iſte pudor. O. Malo tamen verecundus eſſe, quam impudens. L. Verecundia (ut dixit quidam) eſt bonum in adoleſcente ſignum, ſed ubique eſt adhibenda mediocritas. O. Ego eo ſum ingenio, ut ſemper verear offendere quempiam. L. Ingenium laudo, ſed eſt modus in rebus, nam ille offendendi metus habere locum debet in rebus turpibus, aut certe indecoris, hic vero nihil tale video: eſt enim uſitatum in hominum ſocietate, ut alii aliorum opera indigeant. Quis igitur mihi vitio dabit, ſi quid ab amicis, aut commodato petam aut mutuo? O Nemo reprehendet, niſi forte rebus ejuſmodi abuti velis. L. Tu vero quantum ego te novi, aburi nolles. G. Apage iſtum abuſum. L. Quid ergo jam obſtat, quo minus petas, præſertim ab homine facillimo, tuique ut apparet amantiſſimo? O. Age petam ſed per epiſtolium, quod ut reddas, tibi dabo L. Reddam profecto libentiſſime, teque illi commendabo diligenter. O. Equidem non parvam tibi gratiam habeo, quod me tanti feceris, ut ad hanc fiduciam hortarere. L. Nunc reſtat ut ſcribas quod dicis epiſtolium, reliqua mihi committas. O. Bene vertat Deus quod cœpimus. L. Ne dubites, res proſpere ſuccedet.

Calvellus. Hector. 25

NEſcio quid mihi his diebus in mentem venerit. H. Quid iſtud: quæſo? C. Cogito in gymnaſium? H. Habitandi cauſa? C. Non ut inquilinus habitem ſed ut vobiſcum vivam in mensa præceptoris. H. O utinam iſtud ex animo ac vere dixeris. C. Ex noſtra mutua conſuetudine atque amicitia deberes ſatis intelligere, me nihil apud te neque ſimulare neque diſſimulare ſolitum. H. Plane iſtud jampridem intelligo: ſed audito ex te iſto verbo, me rapuit affectus in iſtam exclа-

exclamationem), ita prorsus oblitus eram mei, C. Non aliter dictum tuum accipio sed ad rem, pater quidem non cogit me, sed ex vultu & verbis ejus satis video id illi placere maxime H. Hem hoc illud est, novit pater tuus, vir prudentissimus, liberalia ingenia cogi nolle, duci facile. Sed tamen non dubito id fieri divini instinctu numinis, Tu vero quid judicas? C. In eandem fum sententiam, præsertim cum ego quoque in eam partem sponte propendeam H. Magnum argumentum istud esse ex Deo consilium. C. Id ego crediderim; Nam qui ad eam rem coguntur à parentibus, fere quærunt subterfugia quibus detrectent imperium. H. Ego (ut fatear ingenue) a quando id in me sum expertus, ante scilicet quam ingressus essem Quid enim censes? Audiebam ex illis Satanæ mancipiis tot maledicta tum de præceptore, tum disciplina, ut mihi videretur carcerem aut pistrinam ingredi verius quam gymnasium: quod si tu quoque in aliquam ejusmodi pestem incidisses, non dubium est quin ille manibus, pedibusque obnixe conatus esset abterrere ab isto tam sancto proposito C. Nemini adhuc palam feceram. H. Quod mihi dicis, non est palam facere. C. Satis scio, sed mihi istud excidit ex Terentio. Nunc pergimus ad reliqua H. Quid restat nisi ut Deum præceptis, & pergas gnaviter in sententia? G. Audivi de quotidiano victu in vestra mensa, de præceptoris & hypodidascali familiaritate, in audienda prælectionum repetitione, de facilitate præceptoris in ipso convictu, de illo à cœna placido studiorum certamine, de libertate colloquendi per otium de honestis rebus, de libera inter nos reprehensione, de his (inquam) omnibus satis multa narrasti mihi alias, quæ quidem valde placent omnia: Mihi tamen nihil videtur melius, quam illa perpetua latine loquendi exercitatio. Quis enim major est studiorum fructus? Quid honestius? Quid jucundum magis? Præsertim ubi alius alium sine odio aut invidia libere reprehendit. H. Quid quod victi in earum rerum certamine, pudore

re tantum puniuntur, victores etiam præmio donantur. Omnes denique vestræ exercitationes, vel auditu ipso, me delectant mirificè. H. Quanto magis illud diceres, si videres ista, si dum geruntur, interesses. C. Ego (Deo volente) interero. H. Utinam propediem. C. Ita spero quidem: unus tamen restat mihi scrupulus, quo me tacite (si voles) liberabis. H. Faciam bona fide, si potero, sed interim vide ne nodum in scirpo quæras, ut antea vidimus in Terentio. Age, qui tandem scrupulus iste est? C. Suspecta est mihi vestra disciplina scholastica, non quod velim ob id instituto desistere, sed ut alacrius veniam & jucundius, ubi ea de re te audiero. H. Nisi ut esses qui (ut ego novi) me nec vanum, nec mendacem æstimes, equidem mallem de hoc omnino tacere, quam ea tibi referre quæ sentio. C. Quid ita tandem? H. Quia difficile est ea verisimilia facere, quamquam alioqui verissima, quum de his vulgus hominum pessima quæque dicat & judicet. C. Quorsum istud quæso? H. Nam improborum mendaciis adeo male audit nostra disciplina inter istos idiotas ut mirum sit unum aliquem habitare in schola nostra velle, tametsi (quod est opus Dei) quo pejus audimus, eo plures ad nos conveniunt. C. Nihil opus tam longa insinuatione: Dic mihi plane omnia: ne timeas, non me absterrebis *Omnia præcepi, atque animo mecum ante peregi.* H. Adverte igitur animum, dicam brevissime quicquid alicujus momenti esse videbitur. Imprimis, illud velim tibi persuadeas, præceptorem esse nobis multo humaniorem, quam in schola palam apparet. Tam enim familiariter versatur inter nos, quam prudens pater solet inter liberos. Cur igitur (inquies) est palam tam severus? Respondeo, quia sine tali severitate (ut ex ipso audivi, quum aliquando familiari cuidam narraret) tanta turba scholastica, tamque variis ingeniis prædita, nec coerceri nec in officio contineri posset: suo enim quisque more, suo quisque arbitratu vellet vivere: C. Quin etiam miror ego mecum sæpissime, tan-

tantam esse in tota schola reverentiam, tantum silentium, tantam denique modestiam. H. Multo magis mirarere, si unquam vidisses scholas paganicas. C. Vidi aliquando, atque consideravi diligenter. Plus silentii in gymnasio nostro sexcentenario, quam quadraginta puerorum, imo triginta, in istis scholis trivialibus. Sed perge, quæso, vereor ne sis Orator Asianus, jam enim incipit Oratio tua quasi longius aberrare. H. Atqui etiam interpellas ipse, C. Nihil extra propositum dixi, sed nunc prosequere. H. Vis in summa dicam tibi? Disciplina hæc domestica, licet paucis improbis odiosa videatur, bonis tamen & studiosis propter utilitatem valde placet. Nam si domi res esset dissoluta, quid nobis turum foret contra lascivio-rum & petulantium insultus? quæ nobis quies? quæ studiorum tranquillitas? Itaq; disciplina ipsa veris studiorum amatoribus est perfugium, & quasi propugnaculum; non secus ac nautis portus in tempestate. Denique quisquis est inter nos pacificus, & ad recte agendum paratus, is est à disciplina tutissimus. Nec vero id agit præceptor, ut nos plagis & verberibus trahat ad literarum studia: sed nos potius inducere nititur his maxime rebus, honesta & liberali tractatione, benevolentia humanitate, facilitate morum, beneficiis, denique; virtutis & studiorum amore: Ex quo fit ut major pars nostrum sic affecta sit, ut illi ex animo parere studeat, eum caveat offendere, tanquam parentem diligat, observet, revereatur. C. Alioqui discipulorum officio non fungeremini. H. At sunt quidam verberones, qui nec Deum timent, nec parentes, nec verbera: qui & literarum studia oderunt, cane pejus & angue, ut verbis utar Horatii: Talibus (inquam) severa interdum adhibetur disciplina, quia videlicet necessitas cogit. C. Sat habeo: Nunc enim video quorsum spectat vestræ disciplinæ severitas. H. Nimirum ut mores bonos tueatur, malos autem ut corrigat aut expellat. C. Ego disciplinam istam sane deosculor: tantum abest ut reformidem. Te autem

mi

mi Hector, amo quidem de ista loquendi libertate, qua mihi stimulos acriores addisti. H. Ego vero immortales gratias ago patri cœlesti, qui tibi mentem bonam dederit. & sincerum judicium C. Vale igitur, & (si Dominus permiserit) exspecta in proximam hebdomadem. Iterum vale. & inceptum nostrum tuis precibus Christo commenda etiam atque etiam. H. Precor tibi noctem quietam, & somnum placidum.

Florentius. Basilius. 26

QUid est quod ita te tristem video? B. Me miserum! vix sum compos animi ira tum timore percussus. F. Quid (inquam) istud est? B. Præceptor nos deprehendit. F. Qua in re? furtonè? B. Ah minime gentium. F. In quo igitur? B. In secreta comparatione. F. Indignum facinus. B. Heu me miserum! qui fugam? F. Ah! ne te affligas tantopere. Qui aderant tecum? B. Fluvianus & Forensis. O perditos qui me huc impulerunt! F. Ubi id factum fuit? B. In cubiculo Fluviani: qui utinam hodie è lecto non surrexisset. F. Quomodo tandem deprehensi estis? Non erat obseratum cubiculum? B. Imo erat: sed (ut scis) præceptor claves habet omnium conclavium: præterea putabamus illum in conventum hodiernum fratrum accessisse, alioqui pessulum obdidissemus ostio. F. Utcunque res habet, Deo volente accidit. B. Sic omnino sum persuasus, sed fere ita solemus nostra omnia, sive bona, sive mala, vel prudentiæ nostræ attribuere, vel imprudentiæ. F. Qua occasione comparationem istam occœpere gratis? B. Illi duo (quod satis nosti) non sunt convictores. F. Quid tum? B. Domo allatæ fuerant iis, ad victum nescio quæ cupediæ, quæ utinam in via periissent. F. Sed noluit Deus: perge. B. Et quia illos interdum per otium deceo, heri post cœnam ad istas epulas me invitârant in hodiernum jentaculum. F. Tibi infaustum jentaculum, sed quid; erat ne vinum? B. Imo plus satis erat vini: Habent enim vini doliola in cella præceptoris. F. Quid præceptor ubi vos sic epulantes vidit?

vidit? an non excanduit graviſſime? B. Nihil prorſus commotus eſt, ſed ſubridens, volo (inquit) eſſe de iſto ſympoſio, ſi placet. F. O moleſtum convivam! Quid vos? B. Attoniti omnes obmuteſcimus. Nam eo dicto, ſtatim ſe proripuit. F. Omnia ſigna video hic eſſe peſſima. B. Quis ita non judicet? F. Oportet præceptorem alicunde rem olfeciſſe. B. Suſpectus eſt mihi quidam, qui nos indicaverit. F. Quem ſuſpicaris? B. Dicam tibi poſt rei exitum. F. Quod invenietis huic malo remedium? B. Neſcio, valde ſtupemus omnes: Tametſi duo illi convivatores mei nihil videntur eſſe ſoliciti; Habent enim in promptu cauſam. F. Quid tandem cauſari queunt. B. Iveramus jentatum: inquient, quia mane quum cæteri jentarent, eramus cum parentibus, qui heri nobis attulerant alimenta. F. Iſtud quidem eſt aliquid: ſed non tamen ſic pœnas evadent. B. Cur non? F. Quia id fieri debuit in triclinio palam, non autem clanculum in cubiculo. Iſtud etiam cauſam gravabit, quod te (quum ſcis convictor) quaſi ad crapulandum abduxerint? Quod quidem ipſi præceptori eſt maxime odioſum, tua tamen cauſa eſt longe peſſima. B. Cedo igitur, quid faciam, mi Florenti? F. Age conferamus conſilia: quibus (ſi fieri poteſt) abſolvaris, B. Nihil eſt, quod à me expectes in eo genere: Neque enim conſilii locum habeo, neque ullam remedii copiam. Sed tu, obſecro, explica vires ingenii tui ad me cito juvandum, animus pendet mihi: Inſtat pœna, ſatis vides! Ea (niſi quid impediat) poſt cœnam exigetur, F. Id nequaquam fiet: Quum enim crimen publicum non ſit, non erit pœna publica. B. Sive publice, ſive privatim id futurum eſt, non differetur. F. Recte judicas. B. Id cauſæ eſt, quamobrem nunc ad opem tuam confugerim; quod ſi me deſeris, actum eſt, Dabo pœnas graviſſimas. F. Ad Deum potius confugiendum fuit ſine quo nullum valet conſilium; A quo item ſalus omnis & petenda & ſperanda eſt. B. Res eſt manifeſta ſatis, & ego priuſquam te audirem, non præter-

miſi precandi officium, Sed tamen vult ille pater clementiſſimus, ut iis utamur conſiliis, quæ nobis offert ipſe, & quaſi in manum dat. Quare te oro, per noſtram arctiſſimam neceſſitudinem, ut conſilio tuo nunc mihi ſuccurras. Hic non eſt ceſſandi aut tardandi locus: Huc igitur vires tuas intende, hanc cauſam ſuſcipe, obſecro. B. Quandoquidem ſic inſtas, ut vim adferre quodammodo videaris, dicam ex animo, & verè quod ſentio. Noſtin, præceptoris ingenium? B. Novi (opinor) ex parte aliqua. F. Ergo memoria tenes, nihil eſſe eo clementius iis quidem, quos videt ſubmiſſos eſſe, & culpam ingenuè confiteri: ſuperbis autem & contumacibus vix aliquid poteſt ignoſcere. B. Egomet non iſta ſemel obſervavi. F. Scin'igitur quid facies? B. Dic mihi quæſo. F. Dum tua res adhuc integra eſt, tibi ſuadeo, ut hominem ſolus adeas in muſæum, & orationem habeas in hanc ſententiam: Ea ego præceptor humaniſſime graviter peccavi, fateor: ſed (ut ſcis) prima eſt noxa, quam admiſerim: nunquam enim ante quicquam admiſeram, quod flagris dignum videretur. Quamobrem clementiſſime præceptor hanc primam culpam (ſi tibi placet) priſtinæ integritati meæ condonabis. Quod ſi unquam poſthac recidero, cauſam non dico, quin plectar ſeveriſſimè. Hac, aut ſimili oratione illum (ut ſpero) exorabis. B. O conſilium prudens, & opportunum! F. Utere, ſi tibi videtur. Tale certe eſt, quale mihi dari vellem in ejuſmodi malo. B. Sed unum reſtat, de quo ſum ſolicitus. F. Eho, quid reſtat? B. Non potero tam breviter & commode dicere in conſpectu præceptoris, quam tu nunc dixiſti. F. Non debes adeo de verbis meis eſſe ſolicitus: modo teneas ſententiam. B. Propemodum teneo. F. Bene habet: ſcribe nunc craſſo modo ut poteris, deinde conferemus unà, poſtea ediſces ad verbum diligenter. B. Hoc nihil eſt neque tutius, neque certius. Sed quo tempore cenſes illum adiri poſſe opportunè? F. Quum primùm videbis eum à prandio ſe recipere in Bibliothecam

thecam: Aut si forte (ut solet) ambulatum in horto solus iverit, tunc illum statim sequere. B. Quonam utar exordio? F. Non opus est alio, quam quo apud illum uti solemus omnes. B. Quod est illud? F. Præceptor, licetne pauca? B. Bene vertat Deus omne consilium tuum, Nunc eo scriptum quod dixisti: deinde te revisam. F. Matura: nam instat hora prandii.

Ambrosius. Gratianus. 27

SUbtristis mihi videris, Gratiane: quid rei est? G. Dies noctesque de patre absente cogito: & ob eam rem interim mœrore conficior. A. Quamdiu abfuit? G. Quatuor abhinc menses. A. Nihil ad vos interea scripsit? G. Ex quo discessit, ne verbum quidem audivimus. A. Fieri potest ut scripserit, sed aut literæ interciderint, aut fuerint intercepræ. G. Quod dicis, verisimile est: nam ante ubicunque esset, solebat nobis scribere. A. Nonne hac æstate iverit Lutetiam. G. Eo certe consilio tunc sese in viam dederat. A. Confido salvum esse. G. Ego quoque non diffido, sed non ideo meus allevatur dolor. A. Quid ait mater? G. Ferè semper lamentatur: inde fit, ut mihi duplicetur ægritudo. A. Sed tamen non usque adeo te macerare debes: Potius enim de illo bene sperare oportet, quam te sic macerare: quid enim sunt quatuor menses? quotula est pars eorum qui tot annos domo absunt interim jactati, *Per varios casus, per tot discrimina rerum.* G. Sed quid consolantur aliorum casus & pericula. A. Vide tamen ne sis nimium delicatus, qui patris desiderium tantillo tempore ferre non queas. G. Ferrem quidem æquo animo, modo illi bene esse saltem intelligerem. A. Cur potest esse malè, qui in Deo spem omnem collocavit? Sive enim vivimus sive morimur, Dei semper sumus, ut divus Paulus ait. G. Nihil dubito istud esse verissimum: sed ea est carnis hujus infirmitas. A. Quid faceret igitur, qui in Christo nullam spem habet? G. Nescio. A. Sed cave tamen ne ista tua impatientia

Deus ipſe offendatur. G. Delictum meum ſubinde agnoſco, & ſupplex imploro veniam. A. Facis ut debes, Sed audi, quæſo, quid mihi nunc in mentem venerit? G. Quid iſtud eſt? A. Quid ſi pater tuus navigaverit in Britanniam, negotiandi cauſa? illic enim nunc eſt libertas maxima, G. Quam libertatem dicis? A. Evangelii, quod illic auditur liberrime. G. Ain'tu Evangelium nunc eſſe in Britannia? A. Certa res eſt G. Atque idololatriam profligatam? A. Omnino. G. O audîtu jucunda Evangelia! A. Immo jucundiſſima. G. Sed unde ſcis iſta? A. Unde ſciam, rogas? Miror ego te adhuc ignorâſſe quod in ore eſt omni populo. G. Mirari deſines, ſi ſcias ubi nos habitamus. A. Ubi quæſo? G. In angulo totius urbis remotiſſimo. A. Atqui putabam vobis eſſe domicilium in vico ad molendum. G. Jam ante migraveramus quam peregre pater eſſet profectus. A. Quod nunc ignorabas, nunc habeto certiſſimum: ut magis credas, hoc audi præterea: Major pars Britannorum, qui ob Evangelium in hanc urbem tanquam ad aſylum ſeſe receperant, in patriam remigrant jam ante dies quindecim. G. O mi Ambroſi, quantum me iſto nuncio de Britannicis rebus hodie recreâſti qualem adhibuiſti meo doleri medicinam? A Sic ſolet Deus noſter ſuis adeſſe in extremis anguſtiis. G. Mirum ni pater eſt in Britannia. Jampridem enim ſæpius querebatur, quod non eſſet tutus illic acceſſus ad mercaturas obeundas. A. Quin etiam Britannus quidam homo, neque levis, neque nugator, narrabat, his diebus patri meo ſe literas certas illinc accepiſſe, in quibus hoc erat inter cætera, omnes undique ob Chriſti nomen profugos in ipſa Britannia accipi humaniſſime, tractarique benigniſſime. G. Quid eſt igitur quod amplius dubitemus. A. Nulla (ut audis) reſtat ea de re dubitatio. G. Tantum ſupereſt, ut imprimis Dei optimi maximi bonitatem extollamus, quanta poſſimus laude & gratiarum actione: deinde ſedulo atque aſſidue precemur, ut ſua beneficia non modo confirmet, ſed etiam indies

magis

magis ac magis augeat. A. Igitur mi Gratiane, memineris patris ſalutem ipſi Deo per Jeſum Chriſtum ſæpiſſime commendare, idque votis ac precibus ardentiſſimis. G. Utinam ille ſuo Spiritu ſic afficiat animum meum; ut ex imo pectore ejuſmodi preces effundere valeam, quas ipſe dignetur audire. A. Votum ſanctiſſimum: modo (quod quidem credo) ex animo profectum. G. O mirabilem conſolatorem Deum noſtrum! O quantum valet in adverſis rebus veri amici conſilium, & conſolatio! A. Sed quo nunc is? G. Domum recta propero, ut hæc matri quamprimum nunciem, atque ejus animum omni expleam gaudio. A. Faxit Deus, ut illa ſerio exhilaretur. G. Ita precor.

Diſſimongæus. Jonas. 28

SAlve *Jona* optatiſſime. J. Salve & tu vindemiator jucundiſſime. D. Quomodo ſe habet ſchola? J. Optime. D. Jamne redierunt multi? J. Vix quarta pars nunc abeſt. D. Quid agitur? S. Docetur, legitur, ſcribitur, repetitur. D. Ista ſunt generalia & quotidiana ſed quid fit in noſtra claſſe? J. Idem quod fit in cæteris, & quod fiebat ante vacationem. D. Ergone *jam* ſerio habentur prælectiones? J. Jam abhinc octo dies, nam quid aliud fieret? D. Solebamus, per aliquot dies, exerceri in iis repetendis quæ antea didiceramus. J. Tribus diebus totis nihil aliud actum eſt. D. Quid? probatio jamne incepta eſt? J. Hui inepte! Propemodum finita eſt: Cras ſexta claſſis interrogabitur. D. Me miſerum, excluſus ſum à præmio. J. Etiamne præmium ſperabas? D. Quidni ſperarem? Unicuique ſperare licet; præſertim ſtudioſo. J. Malim ego nihil ſperare. D. Quid ita? J. Nam ſi nihil contigerit, nulla erit mihi fruſtratio, neque moleſtia: ſin conſequar aliquid id ego in lucro deputabo. D. Nunquamne legiſti, *Vivere ſpe vidi, qui moriturus erat*? J. Imo vero legi, & memoria teneo: ſed hoc nihil ad propoſitum. D. Cur non? J. Quia illic loquitur Ovidius de ſpe illa quæ in rebus, adverſis

retinenda est: quem sensum expressit Cato noster hoc Disticho. *Rebus in adversis animum submittere noli, Spem retine, spes una hominem nec morte relinquit* D. Tu igitur nihil speras? J. Spero vitam æternam. D. Dicebas modo sperandum esse in adversis rebus: quæ tibi sunt adversa? J. Ea quæ me oppugnant quotidie. Quæ tandem sunt illa? J. Propria caro, Satan, improbi homines, qui me injuriis afficiunt. D. Ex quo tempore factus es Theologaster? J. Nec sum Theologus nec Theologaster. Sed quod dico, id ego didici è sacris concionibus. D. Laudo equidem: Sed age, dic mihi serio, estne acta classis nostræ probatio? J. Jam tibi serio dictum puta. D. Dolet mihi non interfuisse. J. Citius venisses: quid agebas? D. Mater me coegit vindemiæ exitum expectare. J. Credo; Sed tu tua voluntate coactus es. D. Ut fatear ingenue, libenter expectavi. Sed quid agas? homines sumus ut aiunt. J. Imo pueri. D. Sed vix credas quam sit jucundum rusticari, præsertim ubi tanta est omnium fructuum affluentia. J. Estne vobis magnus vini proventus? D. Tantus profecto, ut majorem vidisse non meminerim. J. Quid aiunt rustici in hac tanta ubertate? C. Nihil aliud quam potationes, & crapulas crepant: quin etiam vino jam perinde abutuntur, quasi aqua fontana sit. J. Ea est stultæ plebis dementia, ut Dei beneficiis nunquam rectè uti sciat, D. Scilicet istud est quod dicitur, Nunquam sapiunt stulti, nisi in angustiis. J. Ergò plectuntur meritò. D. Quid, quod admonitiones etiam irrident? J. Sunt qui nullam omnino ferre possunt: quin bene ac comiter etiam monentibus, irascuntur. D. Audi aliquid gravius: fuerunt, qui mihi verbera minarentur, Quum eos humanissime admonerem. J. Istud mihi novum non est: nam & quidam mihi aliquando pugnum intentavit: quod nisi veritus esset mei patris auctoritatem, profecto vapulâssem acerrimè. D. Sed omittamus eos, quia cæci sunt; nec tamen se tales esse intelligunt: Jactant se probè callere, quid sit Evangelium, quum

reverà

revera Evangelio adverſentur. J. Si verbi divini miniſtros, & paſtores ſuos non audiunt, qui putas fieri poſſe ut nos audiant? D. Sequamur ergo quod præcepit Chriſtus. *Nolite ſanctum dare canibus.* J. At ſunt quidam ſimplices & benevoli qui auditione verbi divini mirum in modum delectantur; hi ſunt quos docere eſt jucundiſſimum. D. Quam gaudeo, quoties in tales incido? Ut ego illos complector libenter? J. Nec immerito. Nam ubi docueris, tum demum frueris laboris tui fructu, non ſine voluptate maxima. D. Sed nos quid cogitamus? Non vides ut nox fere nos oppreſſerit? J. Diſcedamus igitur, & cras ſi Dominus permiſerit, pluribus verbis agemus unà, de ſtudiis alaciter repetendis.

Ruſinus. Sylveſter. 29

PAter tuus (ut accepi) rediit è Gallia. S. Rediit ſane. R. Quando? S. Die Lunæ veſperi. R. Adventus ejus non tibi moleſtus fuit? S. Quid moleſtus? Imo vero jucundiſſimus, ſed cur iſtud rogas? R. Quia forſitan illo abſente liberius vivendi tibi eſt poteſtas. S. Neſcio quam mihi libertatem narras. R. Potandi, ludendi, curſitandi. S. An igitur putas me nihil aliud agere dum pater abeſt? R. Sic fere ſolent omnes. S. Diſſoluti quidem. Nam quod ad me attinet, abſente patre, ſic vivo ut eo præſente. Non poto, ſed bibo quantum ſatis eſt, ludo quum tempus poſtulat; Non diſcurro, ſed cum bona matris venia, in publicum prodeo, quum aliquid habeo negotii. R. Etiamne matri tantopere ſubditus es? S. Æque ac patri. Quid enim putas? Nonne de utroque æquale eſt præceptum Domini? Honora (inquit) patrem tuum & matrem tuam. S. Quid Ethnicus iſte auctor Diſtichorum motalium? *Æqua diligito charos pietate parentes. Nec matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.* Quid Paulus noſter? *Filii obedite* (inquit) *parentibus in Domino.* Nonne parentis nomine, pater & mater continentur? R. Iſtud à Latinis obſervatur auctoribus. S. Quin etiam ſi quod eſſet reverentiæ diſcrimen,

men, videremur optimo jure plus debere matribus, ut quæ dolores tantos, ac labores propter nos pertulerunt. R. Novi ego ista, & quæ dixisti, placent mihi omnia. S. Cur ergo mihi repugnabas? R. Ut ea quasi repugnantia nobis acciderem sermonis materiam. Nam, ut jure nosti, præceptor sæpe nos exhortatur, ut nostrum otium in ejusmodi sermonibus impendamus. S. Bonum sane otium, quod honesto in negotio consumitur. R. Huc pertinet illud Africani apophthegma, qui dicebat se nunquam minus otiosum esse, quam quum otiosus esset, ut ex Cicerone didicimus. S. Sed jam tempus monet, ut huic sermoni finem imponamus. R. Recte mones, fortasse enim tua causa cœna tardatur domi. S. Plura (si Dominus permiserit) in proximo congressu. R. Precor tibi noctem prosperam. S. Et ego tibi placidam per membra quietem. *N. D.* 30

NOn satis mirari possum, te non esse diligentiorem. D. Qua in re videor tibi negligens? N. Quod mane fere nunquam ades in tempore: atque inde fit ut pene quotidie noteris in catalogo: Cur tu es tam somniculosus? D. Mea sic fert natura. N. Corrige istam naturam; hoc est naturæ vitium, quid tibi profuit Catonis nostri dictum? D. Quodnam quæso? N. *Plus vigila semper* &c. D. Ne plura, ego probe memini. N. Nihil prodest meminisse, nisi ad usum tuum accommodes. D. Utinam & hoc & alia præcepta salubria tam facilè ad vivendi usum transferamus, quam ea facilè edidicimus. N. Ut verum fateat; præcipere quam præstare multo est facilius. sed tamen eniti debemus, ut vel monitis, vel precibus proficiamus aliquid, & indies evadamus meliores. D. Qui id non facit, ejus salus desperanda est. Sed nihil difficilius emendatur, quam naturale vitium. N. Omnia fere vitia sunt nobis naturalia: & nisi Dei bonitas servaret nos, essemus omnes sceleratissimi. D. Quid igitur faciendum? N. Fortiter cum vitiis nostris pugnandum est. D. Quo duce? N. Ipso Deo. D. Quibus

bus armis? N. Divinis & ſpiritualibus. D. Ubi tandem inveniuntur? N. In epiſtola ſancti Pauli ad Epheſios. D. Quoto capite? N. Sexto D. Quid ſi locum per me non intellexero. N Non omnino intelliges, ſatis ſcio, ſed præceptor erit conſulendus. D. Quid ſi mecum adfueris? N. Adeſſe volo, certum eſt: Verum captanda erit opportunitas. D. De hoc igitur alias conſilium capiemus. N. Quando iſtud erit: D. Proximo die Mercurii, ſi tibi ita videtur. N. Quota hora? D. Poſt meridiem prima. N. Placet ſententia. D. Nunc igitur diſcedamus.

T. R. 31

LIcetne malum malo rependere? R. Cur iſtud quæris? T. Ut iis reſpondere poſſim, qui hac in re mihi contradicunt. R. Breviter interrogati, reſpondebo breviſſimè: non licet. T. Cur non? R. Quia vetuit Chriſtus, & poſt eum Apoſtoli. T. Quid igitur faciendum eſt? R. Malum bono compenſandum. T. Annon ſatis eſt, bonum bono rependere? R. Non ſatis Chriſtiano quidem. T. quamobrem? R. Nam Chriſtianum oportet Chriſtum præceptorem imitari. T. Quid fecit Chriſtus in eo genere? R. Sanavit eum qui ipſi colaphum impegerat: Precatus eſt pro iis, qui ipſum in crucem ſuſtulerant: Alia item multa fecit ejuſmodi. T. Nihilne igitur facit, qui gratiam pro gratia rependit? R. Tantum facit quantum faciunt Ethnici. T. Quid iſti faciunt? R. Amicos diligunt & referunt gratiam à quibus acceperunt. T. Nihilne amplius? R. Nihil: Nam quid amplius expectes ab iis qui verum Deum non noverunt? T. Quid faciunt inimicis. R. Quibuſcunque modis poſſunt, eos perſequuntur. T. Eſtne id Chriſtiano peccatum? R. Si non licet, (ut tibi jam probavi) conclude id peccatum eſſe. T. Atqui (ut vulgo dicitur) vim vi repellere licet, quam ſententiam novus quidam Poëta latius interpretatus eſt his verbis

Peliere vim vi jura ſinunt, & vulnere vulnus.

Quid ad hoc reſpondes? R. Iſtud quidem permittunt

tunt Ethnicorum leges: Sed lex divina longe aliter loquitur. T. Quid divina lex? R. Idem quod Dei verbum. T. quicquid ergo ſit contra Dei verbum, eſtne peccatum? R. Procul dubio peccatum eſt. T. Poteſne iſta probare ex divinis literis? R. Quidni poſſum? nihil facilius. T. Adfer mihi (quæſo) ſententias B. Non credis id quod eſt omnibus in confeſſo? T. Imo vero indubitanter credo. R. Quid igitur opus eſt teſtimoniis. T. Ut contradicentibus certo reſpondere poſſim. R. Recte intelligis: ſed quia non poſſis extempore memoriæ mandare, expecta dum tibi deſcribam in chartula, in qua etiam ſit locorum annotatio, ut poſſis quibus voles etiam digito demonſtrare. T. Optimum extempore conſilium quanto iſtud mihi commodius fuerit? ſic enim per otium ediſcam: ut ad manum habeam quoties erit opus. Sed quando mihi dabis? R. Cras (ſi libet) huc ad me venire. T. Quota hora? R. A meridie prima. T. Sat habeo, interea vale. R. Te ſervet Dominus Deus.

Germundus. Blevetus. 32

VIs emere hoc cingulum? B Cur emerem? Unum mihi ſatis eſt tu vero cur vis vendere? G. Quia ſunt mihi duo B. Nec tamen licet ut vendas, niſi vis in pœnam incurrere. G. Quid vetat me vendere res meas? B. Nihil adhuc tuum habes. G Eho nihil, unde probas iſtud? B. Quia nondum es tui juris, ſed ſub patris poteſtate: deinde vis audire breviter, tibi iſtud non licere? G. Maxime velim. B. De hoc lex eſt ſcholaſtica cujus hæc eſt ſententia, pueri injuſſu parentum, nec vendant aliquid, nec emant, nec permutent, nec alienent quovis alio modo; qui contra fecerit, verberibus plectetur. G. Iſtud egò ignorabam, ſed volebam periculum facere, an conſtans eſſes, in obſervandis legibus B. Tu igitur es ſimulator. G. In hac ſimulatione nihil video eſſe mali, num tu interpretaris male? B. Minime vero, nihil enim nocuiſti mihi. G Quid ſi nocuiſſem? B. Tuliſſem æquo animo, ut Chriſtianum decet. G. Utinam adverſa

omnia

omnia ſic feramus propter Chriſtum, qui nihil non tulit ſalutis noſtræ cauſa. B. Feremus certe, ſi exemplum ejus ſemper nobis proponamus ob oculos. G. Difficile id quidem eſt. B. Imo impoſſibile niſi illius Spiritu ſemper adjuvemur: quod quidem aſſiduis precibus eſt impetrandum. G. O quam ſuavi ſermone tantillum otii conſumpſimus!

Sarior. Odemus. 33

ECquid hodie precatus es domi? O. Cur iſtud quæris? S. Quia non interfuiſti matutinæ precationi. O. Qui ſcis? S. Obſervavi. O. Atqui tu non es obſervator. S. Non ſum. O. Quomodo igitur obſervabas? S. Quia es mihi chariſſimus. O. Quid tum? S. Dolebit mihi ſi vapulabis. O. Quid? an ego notatus fui? S. Etiam dubitas? O, quum recitaretur catalogus, nemo me excuſavit? S. Nemo quod ſciam. O. Si me tantopere amas (ut dicis) cur tute non excuſaſti me? S. Quid cauſæ dixiſſem. O Commentus eſſes aliquid. S. Ergo mentitus eſſem. O. Quid inde? S. Sed ex verbo Dei mentiri vetitum eſt. O. Fateor, ſed erat leve mendacium S. Nihil leve judicandum eſt, quo Deus offenditur. O. Negare id non poſſum: ſed levia iſta facile remittit nobis propter Jeſum Chriſtum, qui eſt deprecator noſter & advocatus. Nam quotuſquiſque non peccat quotidie ſæpiſſime? S. Profecto nullus: quin etiam vix precamur, aut aliquid boni operamur, in quo non inſit aliqua peccati ſpecies. O, Quid ergo futurum eſſet nobis, niſi Deus facile ignoſceret? Unde & quotidie precantes dicimus, *Remitte nobis debita noſtra.* S. Nihil dubitare debemus quin remittat, ſi errata noſtra ſeriò & vere agnoſcamus, ſi ex animo petamus veniam, ſi fidem habeamus nobis ignoſci. O. Quid igitur reſtat? S. Illud reſtat, ut neque delectemur peccatis, neque in his perſiſtamus, neque malitioſe, ſcienter, & de induſtria peccatum committamus. Nimis enim multa ſunt, quæ per carnis infirmitatem, peccamus, aut etiam per ignorantiam. O. Nihil dubito de peccatis

tis illis, quæ ex carnis imbecillitate perpetramus: Qualis fuit Petri abnegatio; ſed quî fit ut peccemus per ignorantiam? S. De hoc Pauli exemplum habes, qui ſcribens ad Timotheum, in priore epiſtola, palam profitetur ſe, quamvis Eccleſiam Dei perſequutus fuerit, tamen veniam eſſe conſequutum, quia ignorans id fecerat. O. Iſto exemplo mihi abunde ſatisfeciſti: (nam & ego id legere memini) ſed ſcin' tu quoto epiſtolæ capite id ſcriptum ſit. S. Equidem non ſoleo vexare memoriam in retinendis capitum numeris: mihi hoc tempore ſatis eſſe videtur, aliquot ſententias quaſi raptim annotare, quas memoriæ mandare liceat, ſi quid interdum otii ſuffurari poſſim, ex quotidiana ſtudiorum præſertim occupatione. O. Utinam ego quoque id facere poſſem. S. Quid impedit? O. Vix ego queo ſatis præceptori facere in exercitationibus ſcholaſticis: tantum abeſt ut aliis ſtudiis aliquid temporis impertire concedatur. S. Satis profectò quotidie ſumus occupati: ſed hæc tamen ferenda ſunt, quamdiu nobis opus eſſe ipſi Deo & parentibus noſtris viſum fuerit. O. Ego propterea libenter fero ac tolero omnes ejuſmodi labores. S. Qua ſpe toleras? O. Quia futurum ſpero, ut primi ſint gradus, quibus ad majora aliquando perveniam. Sed de his aliàs pluribus, nunc agamus quod inſtat. O. Quid iſtud eſt? S. Audin'tu ad cœnam ſignum dari? O. Bonum ſignum nuncias, jam ſentiebam eſuriem. S. Nimirum? quia merendam prætermiſiſti. O. Utinam ea tàm facile ſemper abſtinere poſſem, quam hodie carui libenter. S. Ego vero non libenter careo, niſi occupatus neceſſario negotio.

Phrygio. Stephanus. 34

SAlve ambulator optatiſſime. S. Et tu ſalvus ſis ceſſator occupatiſſime. P. Satiſne rectè vales mi Stephane? S. Imo rectiſſime, quæ eſt Dei optimi maximi benignitas. P. Equidem ex animo gaudeo, tibique vehementer gratulor reditum iſtum incolumem.

Ubi

Ubi fuisti hoc toto anno? S. In Italia. P. quam ob causam animum induxeras illuc proficisi? Ob famam regionis, de qua tam multa ubique prædicantur. Nec ignoras quam simus rerum novarum cupidi. P. Sic est natura comparatum, sed quid illic inveniſti? S. Certe multo plura, quam ex fama audiveram. P. Sed multa (credo) vidisti quæ minime velles. S. Nempe scelera: sed quod ad regionem attinet, terra est longe fertilissima, omnium optimorum fructuum genere valde abundans, præcipue vino præstantissimo. S. Scilicet ea potissimum res tibi arridebat. S. Ut verum fatear, mire afficiebat palatum. Nam quale dicas hoc nostrum vinum esse? villum vere dicas, si cum illo compares. P. Inde ergo tibi se offerebat pulchrum Dei laudandi argumentum. S. Pulcherrimum. Sic enim sæpe cogitabam, quam bonus es Domine Deus, qui nos amavisti usque ad delicias. Non enim solum ea creâsti nobis ad victum, quæ terra sponte sua producit; sed etiam tot genera rerum delicatissimarum, quæ si moderatè sumamus, & cum gratiarum actione, & corpus suavissime nutriunt, & ipsum animum mirificè exhilarant. O! Quibus verbis, quibus operibus satis digne glorificemus nomen tuum, Domine? Denique sic afficiebar animo, ut nihil magis cuperem, quam divinas laudes semper in ore habere. Sed (proh dolor) aliis atque aliis subinde conceptis cogitationibus, ignis ille paulatim extinguebatur. P. Istud apud me non est novum: nam sæpe tale quid mihi solet accidere. S. Ea est naturæ nostræ inconstantia. P. Horis fere omnibus istud experimur: sed quid tandem egisti in tua Italia. S. Inviſi, animi gratia, aliquot urbes celebriores: alicubi etiam studui aliquandiu. P. Quas urbes inviſisti potissimum? Multas quidem vidi in transitu, sed paucas contemplatus sum otiosus, nimirum Genevam, Florentiam, Venetias, denique Romam illam, quæ olim mundi caput dicebatur: Nunc autem est omnium abominationum fons & origo. P. Vidistine magnam illam bestiam? S. Vidi

obiter, quum per vicos (opinor) ſpectaculi gratia portaretur. P. Sed (ut ad rem) in quibus tandem oppidis commoratus es ſtudiorum gratia? S. Romæ rediens; tranſivi Bononiam, Patavium, Mediolanum. In eorum oppidorum ſingulis, menſes circiter tres verſatus ſum in vario literarum genere. Volui enim è ſingulis paucula quaſi deguſtare. P. Quid autem vidiſti novi in tot celeberrimis oppidis? S. Rogas? fere omnia mihi nova videbantur, ſed longum foret omnia tibi narrare, præſertim nunc quum mihi eſt aliquo properandum. P. quo tandem? S. Ad patruum, qui me ad cœnam invitavit. P. Nolo igitur te remorari diutius: ſed quando licebit nobis magis otioſe confabulari? S. Cras, à prandio, ſi voluerit. P. Ego vero id percupio. S. Ad horam igitur primam expecta me in cubiculo. P. Fiet: hora eſt ad merendam opportuna.

Magiſter. Hypodidaſcalus. 35

QUid quod hiſce diebus inter nos egeramus, ſatiſne cogitaſti? H. Etiam atque etiam cogitavi. M. Ecquid placet tibi conditio quam obtuli? H. Maxime. M. Quid menſa, ſeu convictus? H. Nil in ea deſidero. H. Quid reſtat igitur? H. Ut (ſi tibi non moleſtum eſt) præſcribas mihi, quas operas à me tibi præſtari velis. M. Id vero eſt æquiſſimum. Accipe igitur præcipua officii tui capita, quorum hoc *primum* eſt, quotidie mane diligenter curare, ut omnes domeſtici mei diſcipuli mature cubitu ſurgant, pro ratione temporis, tum hiberni, tum æſtivi. Ubi ſurrexerint, ea curent quæ ad cultum & mundiciem corporis pertinent, poſtremo ut adſint privatæ noſtræ precationi. *Secundum*, te quotidie in aulam deducere, mane ſcilicet, & ante horam undecimam, ac tertiam pomeridianam, illic (niſi egomet adero) expectare donec aliquis ex doctoribus adfuerit: interea curare recitandos aliquot catalogos, & precationem dicendam. Item obſervare ſedulo num quis ex ipſis doctoribus abſit ab auditorio ſuo, ſi quis aberit, mihi ſtatim renunciare, aut ejus partes agere. *Tertium* manere cum pueris

pueris domeſticis, quoties non docentur in ſcholis ſuis: Interea minores ad lectionem, & ſcripturam inſtituere, cæterorumque repetitiones audire, quantum tempus & opportunitas patietur. Omnes denique in officio retinere, admonere, arguere, objurgare, virgis etiam, ubi opus fuerit, caſtigare. *Quartum*, feriatis diebus eos ad ſacras conciones ordine deducere, ac domum ſimiliter reducere. *Quintum*, quoties ludere permiſſum erit, ſubinde obſervare, ne quid præter officium & bonos mores, vel factis vel dictis admittant. *Sextum*, ſuppeditare illis, ex pecunia, quam tibi in manus dabo, chartam, pennas, atramentum & alia quædam duntaxat parvi pretii neceſſaria: eaque omnia in expenſorum codicem referre. Id autem Mercurii & Sabbathi potiſſimum diebus fieri ſolet. *Septimum*, quæ ad eorum libros, veſtimenta, & curam corporis pertinebunt, non negligere, hoc eſt, interdum ab illis, librorum & veſtimentorum rationem exigere, valetudinis & cultus corporis rationem habere, & alia ejuſmodi in pueris, præſertim minoribus curanda & obſervanda. *Octavum*, docere pueros tum in claſſe meâ, tum in cæteris præter tres ſuperiores, ſi quando neceſſitas poſtulabit. *Nonum*, interdum (ſi opus fuerit) me & domi & foris in privatis negotiis adjuvare. Hactenus audiviſti, quæ mihi abs te præſtari velim officia, quæque etiam ab iis hypodidaſcalis exigere ſoleam. Eorum tamen omnium non adeo ſeverus exactor fuero, quin ipſe, quoties per otium licebit, aliqua tibi remittam: in quibus ego quaſi vicarii partes agam. Intellextin' hæc omnia? H. Ego vero diligenter omnia: ſed unum te oro, ut ad memoriam renovandam, des mihi eorum commentariolum, & ſimul cogitandi ac deliberandi ſpatium. M. Quantum temporis poſtulas? H. Diem unum naturalem. M. Ego vero duos integros dabo. Interea (ut cœpiſti) nullo tuo ſumptu nobis perges convivere & commorari, tam libere quam ſi eſſes domi tuæ. H. Iſtud non ſine humanitate facis, quo

ſit ut majore beneficio me devincias. M. Habebis à prandio quem requiris commentariolum, quum primum meâ tibi manu conſcripſero. H. Quid ſi mihi dictares? M. Malim egomet ſcribere, ne quid ſorte inter dictandum excidat. H. Ut libet.

Laurentius. Benignus. 36

QUam doleo me non interfuiſſe mane repetitioni veſtiæ. B. Cur non veniſti in ludum citius, ut fere ſoles? L. Me miſerum! non ſurrexi in tempore. B. Quamobrem? L. Quia nemo expergefecit. B. Quis te ſolet excitare. L. Hoſpes noſter, aut ejus ancilla: ſed abſente illo, ancilla ſæpe obliviſcitur, aut certe negligit. B. Ubi erat hoſpes? L. Sub auroram prodierat ad ſua negotia, ut poſtea reſcivi. B. Quid hoſpita? nihilne curat? L. Quid putas eam curare? quotidie ex quo ſurrexit, ſemper intenta eſt partim curandis filiolis, partim cæteris domeſticis rebus. B. Nulloſne habes contubernales ſcholaſticos? L. Proſſus nullos. B. Ah puer infelix, qui neminem habes, quocum de ſtudiis conferas? L. Ob eam rem mea eſt miſerrima conditio, quantum ego judico. Non enim poſſum arbitrio meo ſtudere, propter tantam mercatorum turbam, qui domum illam frequentant & mihi toto die obſtrepunt. B. Non habes tibi cubiculum? L. quid mihi prodeſt habere? Eſt enim ita conjunctum gradibus & cochlidi, ut ne felis quidem aut aſcendat aut deſcendat, quin feriat aures meas aliquis ſtrepitus. B. Magna profecto moleſtia. L. Illa vero multo major, quod ſupra meum cubiculum eſt amplisſimum conclave, ubi merces aſſervantur. Unde fit ut noris omnibus aliquæ graves ſarcinæ vel importentur vel exportentur. B. O Deum immortalem! quomodo illic potes vivere? L. Quid ais, vivere? equidem non vivo ſed langueo potius. Neque unquam mihi videor eſſe liber, niſi quum ſum in ſchola tecum unà & cum cæteris noſtris condiſcipulis. B. Quam doleo vicem tuam! L. Utinam liceret mihi tecum habitare in hisædibus ſcholaſticis. B. Nihil eſſet mihi jucun-

jucundius, ſed quid impedit? L. Patris amicitia cum illo hoſpite meo- B. Deberes patrem admonere de ſtudiorum tuorum incommodis. L. Sæpe quidem monui & coram, & per literas. B. Quid ille reſpondit? L. Fruſtra monetur: quaſi ſurdo narretur fabula. B. Quid ita. L. Quia nunquam in diſcendi ludo verſatus eſt, ideoque in ſtudiorum ratione nihil intelligit. B. Ego tamen, ſi mea res ageretur, omnem moverem lapidem, ut voti compos efficerer. L. Quid ſi præceptor ipſe ad patrem meum ſcriberet. B. Nunquam iſtud illi perſuaderes. L. Cur non? B. Quia non vult ambire quempiam, ut diſcipulorum turbam ſibi comparet. Abhorret enim ab omni tum ambitione, tum avaritia. L. Quid igitur mihi faciendum ſuades. B. Unicum habeo conſilium? L. Ne mihi quæſo, reticeas. B. Ea res per amicos tentanda eſt. L. Idem mihi quoque aliquando in mentem venerat, ſed nunquam auſus ſum expetiri. B. Quid dubitas? L. Vereor ut hoc parum ſuccedat. B Rei exitus eſt in manu Domini: *ſed quid tentare nocebit*? L. Tentemus ſane. Nihil enim mali (ut confido) inde poteſt accidere. At ego neſcio quâ ratione hic utendum ſit. B. Dic mihi, non expectas ut brevi pater in hanc urbem veniat, L. Spero ventu um propediem. B quando igitur? L. Ad Kalendas Quintiles. B. Optime eſt. Scin' igitur quid ſit opus facto?' L. Doce quæſo. B. Fac ſingulatim convenias duos aut tres ex paternis amicis præcipuis, qui ſunt viri graves & honorati: nempe ut plus valeat eorum auctoritas apud patrem tuum. L. Bene mones, quid illis dicam. B. Narrabis diligenter omnes incommoditates ſtudiorum tuorum. L. Nihilne amplius. B. Docebis inſuper quenam modo tibi provideri poſſit, ut tempus redimas, quod apud iſtum hoſpitem tam miſere hactenus perdidiſti: quod niſi eo remedio tibi mature conſulatur, actum eſſe de ſtudiis & eorum progreſſu. Denique, ne ante deſtiteris monere, orare, obſecrare, donec perſuaſeris, ut tibi promittant ſe acturos eſſe ſerio cum patre tuo negoti-

um L. quid ſi recuſabunt, B. Vix fieri poteſt ut recuſent omnes B. Non eſt veriſimile, præſertim quum ſint mei amantiſſimi, & mihi patris nomine gratificentur adeolibenter. B. Ad hæc res ipſa urgebit eos, nempe tanta ſtudiorum tuorum jactura. L. Pluribus verbis opus non eſt, auxilio Dei fretus, aggrediar primo quoque tempore. B. Sed interim memor eſto, ut in divinas preces dies noctesque incumbas. L. Ipſo volente Deo. id curabo pro viribus. Satis enim ſcio nullum conſilium mihi eſſe profuturum, niſi quod ille juverit. B. Sed jam tempus eſt ut domum te recipias, ne forte hoſpes offendatur; quid ceſſas? L. Cogito ne quid prætermiſerim de quo eſſes admonendus. B. Si quid alterutri noſtrum præterea occurrerit, cras otioſe tractabimus. L. Vale igitur mi Benigne; & perge, quæſo me tuis precibus adjuvare, quemadmodum juviſti optimo conſilio. B. A Domino Deo profecta ſunt omnia, qui ut conſilium dedit ſic dabit effectum. Ita fore confido, iterum vale. B. Vale. quæſtor ſuaviſſime.

Athanaſius. Benjaminus. 37

SIccine me inſciente abiit pater tuus, ut mihi non licuerit eum convenire? B. Cur à prandio non veniſti in diverſorium ejus? A. Quia putabam tantum cras illum eſſe diſceſſurum. B. Ego quoque idem arbitrabar: ſed noluit occaſionem prætermittere, quæ ſe ex tempore obtulerat. Adhuc ille meminit Catonis Diſtichon illud

Quamprimum rapienda tibi eſt occaſio prima:
Ne rurſus quæras quæ jam neglexeris ante.

B. Illud opuſculum ſic memoria tenet, ut in eo videatur ætatem contriviſſe. A. Vide quanta vis ſit memoriæ in iis, quæ rudibus annis didicimus. B. Ea eſt Quintiliani ſuper hac re ſententia, cujus verba (ut opinor) meminiſti. A. Memini: ſed (ut ad rem) quæ fuit patri occaſio, ut ante diſceſſerit quam inſtituerat? B. Quidam Lugdunenſes quibuſcum ad mercatum huc venerat. H. Aderaſne quum profectus eſt? B. Præ-

Præstolabar illum in diversorio. A. Unde scieras mutasse consilium de profectione? B. Eram in prandio, quum inter ipsos convenerant, ut expeditis quibusdam reliquis in urbe negotiis, equos sub horam secundam conscenderent. A. Quod superest, satisne ex animi sententia rem suam fecit? B. Ita fœliciter, ut me ob eam rem ad divinas laudes vehementer hortatus fuerit. A. Tu nunc igitur (opinor) bene nummatus redis. B. Mene rides? A. Cur ego id facerem? B. Pro tua libidine. A. Quasi vero animi gratia soleam irridere cæteros. B. Atqui id putabam. A. Longe aberrabas. Nam aliud est jocari, aliud irridere. Alterum caret vitio, estque inter amicos satis frequens: alterum est vitiosum atque odio dignum, utpote quod ex contemptu fere proficiscitur. B. Ignosce igitur mihi. A. Non gravis est culpa. Sed dic, rogo. Nihil tibi pecuniæ dedit pater? B. Ne petivi quidem. A. Tamen sponte dedit. B. Aliquantulum. A. Quantum igitur? B. Perpusillum. A. Dic sodes. B. Cur tam avide inquiris? A. Ut amicorum more tibi gratuler. B. Nihil est gratulatione dignum. A. Fatere tandem quid sit? B. Soli asses quinque. A. Hui tantillum! O stulte qui non petieris duos aut tres decussis argenteas. B. Non ausus sum. A. Quid verebare. B. Ut plane denegaret, atque ægre ferret quod peterem. A. Nunquam id feciset, modo petendi causam addidisses. B. Credo equidem? sed quid causæ attulissem? A. Rogas? Nonne sunt res sexcentæ, quibus indiget usus scholasticus? B. Multæ sunt, fateor. A. Tu vero adeone abundas rebus omnibus, ut tibi desit nihil? B. Imo, desunt plurima, sed quibus facile caream, præterea satis novit pater quæ mihi opus sunt studiorum causa, tum ad victum, cultumque corporis. A. Novit quidem: sed alia multa sunt illi & curanda & cogitanda. B. Credo esse illi præcipuam liberorum curam. A. Sed nimis ab ea remotus es. B. Sine me pervenire quo volo. A. Age, sino. B. Novit etiam pater me nondum esse idoneum ad recte tractandum

andum pecuniam. A. Cur non? An tu ad eam rem non ſatis ætatis habes, atque prudentiæ? B. Iſtinc abſum longiſſime. Itaque pater dedit præceptori in mandatis, ut omnia mihi ſuppediteť ad uſus vitæ, ſtudiorumque neceſſarios, ad quam rem præbet illi quantum ſatis eſt pecuniæ. A. Eſto. B. Ergo ſi quid à patre peterem, me ſtatim ad præceptorem remitteret: forteſſis etiam iraſceretur, & me graviter objurgaret. A. Facile eſt objurgationem pati, modo ne ſequantur verbera B. Facile eſt credo. Sed iis duntaxat quos neque pudor movet, neque ulla parentum reverentia. Ego autem ipſa verbera ferre malim, quam patris irati objurgationem. Ex quo fit, ut ſedulo caveam, ne quid illi præbeam cauſæ ad iraſcendum. Id enim ſub quinto præcepto divinæ legis continetur. A. Facis ut pium decet adoleſcentem. B. Ejus rei laus non mihi, ſed ſoli Deo tribuenda eſt. A. Nempe à quo proficiſcitur quicquid nobis ineſt boni. B. Faxit ille, ut quæ bona inſpirat nobis, ea ſequamur animo promptiſſimo. Sed ut ad te redeam, ſerione reprehendebas quod nullam pecuniam à patre rogaſſem? A. An ego te vellem ad fallendum patrem inducere? B. Mihi quidem non fit veriſimile, me tamen ipſum fefelliſti A. Quomodo? B Quia ſerio loqui videbaris, adeo apte vultum verbis ipſis accommodabas. A. Sed quid cenſes de hac noſtra confabulatione? B. Argumentum ſatis aptum dediſti nobis in hoc otio noſtro veſpertino. A. Et quid habuit ſermo noſter quod reprehendiſſet obſervator, ſi forte (ut ſolet) nos obſervaſſet ex inſidiis. B. Nihil ut opinor. A. Profectò verum eſt quod ſæpe nobis præceptor inculcat. B. Quid illud eſt? A. Latinæ linguæ copiam & facultatem comparari his potiſſimum rebus, ſæpe ſcribendo, confabulando, legendis auctoribus, Anglica Latine, aut Latina Anglice convertendo. B. Ergo his diebus diligenter nos exerceamus adjutore Domino Deo, in cujus manu ſita ſunt ſtudia noſtra omnia. A. Idem faxit, ut ejus erga nos beneficia vero cultu, digniſque laudibus perpetuo celebremus.

B. *Hoc*

B, *Hoc opus, hoc studium: parvi properemus & ampli,*
Hæc sint votorum summa suprema precor:

A, Sed audi horologium. B. Nos opportune admonet: itaque desistamus: Alioqui Solis occasus nos hic opprimet.

Honoratus, Vivianus, Fratensis, Pædagogus. 38

Quod caret alternâ requie durabile non est.
Hæc reparat vires, fessaq; membra novat. Ovid.

V, Nec me offenderit lusus in pueris; est & hoc alacritatis signum. *Quintilianus.* F, Nulla res est, quæ perferre possit continuũ laborem, *Quintilianus.* P. Video quorsum spectant ista, nimirum ut vos ambulatum ducam: sed eandem cantilenam semper fere recantatis, ut solent vestræ aviculæ H. Quid ergo vis dicamus, præceptor? P. Dicite posthac suam quisque sententiam ex novo Testamento. V, Euge: nihil erit nobis facilius: habemus enim in promptu multam earum copiam. Vis ergo præceptor ut jam nunc incipiamus. P, Sane velim, quando (ut ais) tanta est vobis copia. V. Quis incipiet? P. Tu Honorate, vis honoris tui causa hujus rei specimen edere? H. Id ego libenter faciam: sed Dei honoris causa P Laudo istud verbum: Divinus enim honos & gloria omnibus in rebus est præferenda Eia, incipe, si quid habes. H. Nisi abundaverit justitia vestra, plus quam scribarum & pharisæorum non potestis ingredi in regnum cœlorum, *Math quinto capite* V Deposito mendacio loquimini veritatem quisque proximo suo *Ad Ephesios, capite quarto.* P Filii, obedite parentibus in omnibus hoc enim placet Domino. *Ad Colossenses tertio* P, Euge bonum specimen, videte ut progressus respondeat: hoc est, ut pergatis in posterum diligenter. H. Qui nobis principium dedit, dabit idem successus prosperos. P. Ita sperandum est, Parate vos ut prodire maturemus H. Mox aderimus paratissime, P. Sumite suum quisque pallium, ut prodeatis honestius. Sed heus pueri. F. Quid ais, præceptor? P. Videte ut Psalmos etiam adferatis, alicubi in umbra cantabimus. F. Ita fiet deambulatio nostra jucundior. Un-

FUistine hodie in gymnasio? M. Ubi ergo fuissem? Tu vero quid agebas? U. Eram domi occupatus. M. Evenit præter morem tuum; soles enim abesse rarius. U. Quam possum rarissime: quid autem actum est? M. Nihil prorsus. U. Ergone remissionem habemus? M. Certo. U. Quamobrem? M. Propter mercatum hodiernum. U. Quis dedit? M. Ludimagister permissu tamen Rectoris. U. Quid concessit? M. Vacationem ab omni munere scholastico. U. An in totum diem? M. A mane, ad occasum usque Solis: tametsi diligenter & multis quidem verbis admonuit, ut in otio de negotio cogitaremus; ne cras in ludum veniremus imparati. U. Quid igitur nos? hoccine abutemur otio? M. Id vero ætatem nostram decet minime. U. Tu ergo quid paras facere? M. Me recipere in musæolum, nisi forte tibi magis placet ut sesquihoram aliquo prodeamus ambulatum. U. Egone recusarem? Imo nihil est quod nunc magis velim. Nam & nos interea tractabimus aliquem sermonem literatum, & simul corpus exercebimus. M. Eamus igitur extra muros. U. Quonam? M. Usque ad ripam lacus. U. Valde istud mihi arridet: sed tu (si placet) me expectabis. M. Quamdiu? U. Tantisper dum crepidas eo mutatum calceis. M. Ubi vis expectari? U. Ad portam Franciscanam. M. At vide ne me fallas. U. An ego amicum fallerem, quum sciam etiam inimico servandam esse fidem. M. Abi festina, ego dum te operior, aliquid interim legam. U. Salve Marcelle. M. Quis iste Salvator? U. Ecce redii. M. Eho tam cito! Mihi videris volasse. U. Nimirum, affectus ipse pedibus alas addidit. M. Eamus nunc ducente Deo. U. Solus Deus est qui suos ducit & reducit. M. Maturemus, satis longe hinc lacus abest. U. Tanto melius properabimus: perge.

FINIS.

Colld & appar.
perf
pp Bignantet.
Q,